

Ιόνιο Πανεπιστήμιο
Σχολή Ιστορίας & Μετάφρασης-Διερμηνείας
Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας
ΠΜΣ «Επιστήμη της Μετάφρασης»

Διασταυρώσεις Φεμινιστικής Λογοτεχνίας και Επιστημονικής Φαντασίας: Μετάφραση και
Σχολιασμός Αποσπασμάτων από το Μυθιστόρημα της Nicola Griffith με τίτλο *Ammonite*
(1992)

Διπλωματική Εργασία

της Μαρίας Γαλανοπούλου
Α.Μ.: flti.st2104

Τριμελής Επιτροπή

Επιβλέπων καθηγητής: Πασχάλης Νικολάου

Μέλη: Κεντρωτής Γεώργιος

Κεραμίδας Σωτήριος

Ακαδημαϊκό Έτος: 2022-2023

Περίληψη

Μολονότι η λογοτεχνία της επιστημονικής φαντασίας, αν και λιγότερο δημοφιλής από τη συγγενή της λογοτεχνία του φανταστικού, είναι αρκετά διαδεδομένη στην ελληνική αγορά βιβλίου, δυστυχώς δεν θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε το ίδιο για τις διασταυρώσεις του συγκεκριμένου είδους με αυτό της φεμινιστικής λογοτεχνίας. Η μετάφραση προς την ελληνική γλώσσα του μυθιστορήματος *Ammonite* της Nicola Griffith έρχεται να γεμίσει αυτό το κενό, αναδεικνύοντας τόσο τις μεταφραστικές προκλήσεις της ειδικής και πολιτισμικής ορολογίας, αλλά και των έμφυλων προσδοκιών, κατά τη μετάβαση από μία, ως επί το πλείστον, ουδέτερη ως προς το φύλο γλώσσα, όπως η αγγλική, προς την ελληνική, μια γλώσσα με αδυσώπητα μορφολογικά δεσμά. Απώτερος στόχος είναι η γεφύρωση του χάσματος μεταξύ της μετάφρασης ως υπό εξέταση και ανάλυση διαδικασίας σε ακαδημαϊκό επίπεδο, και συγχρόνως ως πνευματικού αγαθού προς γνωριμία με το ευαισθητοποιημένο ή μη, αναγνωστικό κοινό.

Abstract

Science fiction may be less popular than its close relative, fantasy literature, among Greek readers, but it is nevertheless quite ubiquitous. Unfortunately, this is not the case when it comes to its intersections with feminist literature. That is where the Greek translation of Nicola Griffith's novel *Ammonite* comes into play, seeking to highlight the challenges of translating technical and cultural terminology, along with linguistically encoded gender expectations, in the context of a transition from a gender-neutral -for the most part- language, such as English, to a language with unsparing morphological shackles. The ultimate goal of this endeavour is to bridge the gap between the academic analysis and examination of the translation process, and the practical reality of the production of a translated text aimed at a gender-aware, but not exclusively, readership.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	3
2. Λογοτεχνικά Είδη, Υποείδη και οι Διασταυρώσεις τους	6
2.1 Φεμινιστική Λογοτεχνία και Κουήρ Θεωρία	8
2.2 Λογοτεχνία Επιστημονικής Φαντασίας-Ουτοπίες και Δυστοπίες	21
2.3 Υβριδική Λογοτεχνία: Ο <i>Αμμωνίτης</i> της Νίκολα Γκρίφιθ	26
Α) Πρωτότυπα Αποσπάσματα του Ammonite	29
Β) Η μετάφρασή τους προς τα ελληνικά	46
3. Ορολογία	68
3.1 Κύρια ονόματα και τοπωνύμια: Μεταγραφή ή Μετάφραση	69
3.2 Ειδική ορολογία-Θετικές Επιστήμες (Βιολογία, Φυσική, Χημεία)	71
3.3 Πολιτισμική ορολογία	74
4. Έμφυλη γλώσσα	76
4.1 Γενικευτική γλώσσα	78
4.2 Επαγγέλματα/ αξιώματα και έμφυλες προσδοκίες	79
5. Επίλογος	81
Βιβλιογραφία	82

1. Εισαγωγή

Μολονότι, εκ πρώτης όψεως, η παρούσα εργασία ακολουθεί το προβλέψιμο και, ενδεχομένως, τετριμμένο μοτίβο της μετάφρασης ενός κειμένου, συνοδευόμενης από το σχετικό σχολιασμό, αξίζει να εστιάσουμε στο σκοπό της και στις δυνατότητες που το μοτίβο αυτό μάς προσφέρει για την επίτευξή του. Ειδικότερα, τα δύο μέρη της εργασίας μας, πυροδοτούν ένα διάλογο ανάμεσα στις δύο πτυχές του κόσμου της μετάφρασης, οι οποίες συχνά αλληλεπιδρούν: πρόκειται, φυσικά, για το πρακτικό σκέλος, όπου πρωταγωνιστεί η μετάφραση ως προϊόν, σε συνδυασμό με τον κριτικό σχολιασμό και την εξέταση τόσο του θεωρητικού υπόβαθρου όσο και συγκεκριμένων μεταφραστικών προκλήσεων, όπου η μετάφραση προσεγγίζεται περισσότερο ως διαδικασία. Εν ολίγοις, η παρούσα εργασία επιδιώκει να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ της εμπορικής/καταναλωτικής και της ακαδημαϊκής προσέγγισης ενός μεταφράσματος.

Συγχρόνως, η επιλογή του έργου της συγγραφέα Nicola Griffith με πρωτότυπο τίτλο *Ammonite* (1992), κάθε άλλο παρά τυχαία μπορεί να χαρακτηριστεί. Πιο συγκεκριμένα, το εν λόγω μυθιστόρημα θίγει μία πληθώρα κοινωνικο-επιστημονικών ζητημάτων, όπως οι ιμπεριαλιστικές τάσεις του ανθρώπινου είδους, οι έμφυλες σχέσεις, προσδοκίες και πρότυπα, η τεχνολογική εξέλιξη και η αξιοποίησή της, αλλά και η εκμετάλλευση και, μοιραία, η καταστροφή του περιβάλλοντος. Ορισμένα από τα θέματα αυτά, όπως ο αποικιοκρατισμός, τριβελίζουν τον ανθρώπινο νου από την αρχαιότητα, ενώ άλλα, όπως η άνθιση της τεχνολογίας και οι συνέπειές της, αντιμετωπίστηκαν, και συνεχίζουν να αντιμετωπίζονται, με έντονο σκεπτικισμό αλλά και δέος, ήδη από τη Βιομηχανική Επανάσταση του 18ου αιώνα. Επιπλέον, τα κινήματα για την προστασία του περιβάλλοντος και την χειραφέτηση των γυναικών, απότοκα της κοινωνικής αφύπνισης της δεκαετίας του 1960, παραμένουν και σήμερα στο προσκήνιο, με έντονη δραστηριοποίηση και, στην περίπτωση του δεύτερου, μεγαλύτερη συμπεριληπτικότητα,

καθώς αγκαλιάζει το περιβόητο «Άλλο» (Other), δηλαδή κάθε άτομο που, λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή έμφυλης ταυτότητας, δεν συμβαδίζει με τα ετεροκανονιστικά, πατριαρχικά πρότυπα. Επιπλέον, δεν θα μπορούσαμε να αγνοήσουμε την αβεβαιότητα, το φόβο και τη σύγχυση που προκαλεί στις χαρακτήρες του μυθιστορήματος η εμφάνιση ενός ιού, κάτι που, φυσικά, αντικατοπτρίζει τη συλλογική εμπειρία που βιώσαμε για πρώτη φορά το έτος 2019 με την εξάπλωση της ασθένειας COVID-19. Λαμβάνοντας υπόψιν τον επίκαιρο χαρακτήρα των θεματικών του μυθιστορήματος, η πληροφορία πως αυτό κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 1992 προκαλεί αναμφίβολα έκπληξη.

Επομένως, εκμεταλλευόμενοι το, ομολογουμένως απροσδόκητο, γεγονός πως το συγκεκριμένο έργο δεν έχει μεταφραστεί προς την ελληνική, αποφασίσαμε να του δώσουμε την «Κοινήν Ελληνική Λαλιά», όπως γράφει και ο Κ. Π. Καβάφης στο ποίημά του με τίτλο «Στα 200 π.Χ.» (1931). Άλλωστε, μια βόλτα στα βιβλιοπωλεία, αλλά και η πλοήγηση στις αντίστοιχες ιστοσελίδες τους, αποκαλύπτει πως, σε αντίθεση με την επιστημονική φαντασία, η λογοτεχνία του φανταστικού έχει μεγαλύτερη απήχηση στο ελληνόφωνο αναγνωστικό κοινό, με την πρώτη να εκπροσωπείται κατά βάση από αναγνωρισμένους και βραβευμένους άνδρες συγγραφείς, όπως ο Isaac Asimov, ο Ray Bradbury, ο Hugh Howey, καθώς και οι Brian και Frank Herbert. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως φωτεινή εξαίρεση αποτελεί ο εκδοτικός οίκος Αίολος, ο οποίος εμπλουτίζει τη μεταφρασμένη λογοτεχνία επιστημονικής φαντασίας με έργα των Ursula K. Le Guin και Octavia Butler, συγγραφέων με έντονες φεμινιστικές ανησυχίες που έχουν δώσει σχήμα και πνοή σε μια υβριδική λογοτεχνική παράδοση, αυτή της φεμινιστικής επιστημονικής φαντασίας (feminist science fiction), στην οποία εντάσσεται και το μυθιστόρημα της Nicola Griffith, με τη μετάφραση και τον κριτικό σχολιασμό του οποίου επιδιώκουμε να συμβάλλουμε στην άνθιση αυτής της νέας, για τα ελληνικά δεδομένα, λογοτεχνικής παράδοσης. Φυσικά, ένας

μεστός κριτικός σχολιασμός απαιτεί, αρχικά, να διασαφηνίσουμε και να αναλύσουμε την έννοια του λογοτεχνικού είδους, των διάφορων υποειδών, αλλά και των διασταυρώσεών τους, εστιάζοντας στη φεμινιστική λογοτεχνία και στη λογοτεχνία επιστημονικής φαντασίας και προχωρώντας, κατόπιν, σε χειροπιαστά παραδείγματα μεταφραστικών προκλήσεων που αφορούν τη μετάφραση πρόζας, κύριων ονομάτων και τοπωνυμίων, ειδικής και πολιτισμικής ορολογίας και, ιδίως, έμφυλης γλώσσας.

2. Λογοτεχνικά Είδη, Υποείδη και οι Διασταυρώσεις τους

Σύμφωνα με το *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων* κάθε έργο εντάσσεται σε μια συγκεκριμένη κατηγορία βάσει του περιεχομένου, του ύφους, του λεξιλογίου, του τρόπου χρήσης της γλώσσας, των θεματικών και των συμβάσεων. Από την αρχαιότητα μέχρι και την αυγή του 19ου αιώνα, οι κατηγορίες αυτές, τα λογοτεχνικά, δηλαδή, είδη (literary genres), ήταν πλήρως υποταγμένα στην κλασική θεωρία, κύριο μέλημα της οποίας ήταν η πάση θυσία διαφύλαξη της καθαρότητάς τους και η αποφυγή οποιασδήποτε αλλοιώσής τους, μια παρωχημένη αντίληψη που έρχεται να ανατρέψει η σύγχρονη θεωρία των λογοτεχνικών ειδών, η οποία «είναι περιγραφική, σαφώς πιο ευέλικτη, δεν επιβάλλει κανόνες και δέχεται την ανάμειξη των ειδών» (2003:103). Με άλλα λόγια, η κλασική θεωρία δίνει προτεραιότητα σε θεωρητικά εκμαγεία, επιδιώκοντας να προσαρμόσει σε αυτά την ολοζώντανη και παλλόμενη λογοτεχνική παραγωγή, κάτι που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τη σύγχρονη προσέγγιση, η οποία απελευθερώνει τα λογοτεχνικά έργα από αυτή τη μέγγενη, επιτρέποντας και ενθαρρύνοντας την αυτοέκφραση, και περιμένοντας καρτερικά να εντοπίσει τυχόν ομοιότητες ή διαφορές μεταξύ αυτών των έργων, αντί να επιχειρήσει να τους επιβάλλει μια συγκεκριμένη συνταγή.

Φυσικά, ακόμα και όσα έργα εντάσσονται στην κατηγορία του ίδιου λογοτεχνικού είδους, συχνά μπορούν να ομαδοποιηθούν περαιτέρω, σε νέες υποενότητες, τα λεγόμενα *υποείδη* (subgenres), έννοια που μπορεί να γίνει καλύτερα κατανοητή μέσω παραδειγμάτων, τα οποία απλόχερα προσφέρει ο Ανδρέας Στρατέας στη διπλωματική του εργασία με τίτλο «Από τον Lovecraft στον Martin: Εξελίξεις στη λογοτεχνία του φανταστικού από τις αρχές του 20ου αι.» (2020). Ειδικότερα, στην ευρύτερη κατηγορία της επιστημονικής φαντασίας εντοπίζονται τα υποείδη της “σκληρής” επιστημονικής φαντασίας (Hard Science Fiction), της ήπιας επιστημονικής φαντασίας (Soft Science Fiction), της κυβερνοπάνκ (Cyberpunk), της

διαστημικής όπερας (Space Opera), της ατμοπάνκ (Steampunk) και της εναλλακτικής Ιστορίας (Alternate History) (27-33). Προφανώς, παρόλο που το κάθε υποείδος έχει τα δικά του διακριτά χαρακτηριστικά, μοιράζεται, συγχρόνως, ορισμένα κοινά στοιχεία με τα υπόλοιπα υποείδη, εξ ου και η συνύπαρξή τους υπό μία και μοναδική σκέπη, αυτή του λογοτεχνικού είδους της επιστημονικής φαντασίας. Κατ'επέκταση, η σύγχρονη, περιγραφική θεωρία των λογοτεχνικών ειδών παρατηρεί και αναγνωρίζει πως ορισμένες λογοτεχνικές δημιουργίες δεν υπάγονται μονάχα σε ένα είδος ή υποείδος, αλλά συνδυάζουν τουλάχιστον δύο εξ αυτών. Ο συνδυασμός αυτός αναζωογονεί τα επιμέρους, μεμονωμένα, είδη, προσφέρει εύφορο έδαφος για την έκφραση νέων, επίκαιρων προβληματισμών και αναδεικνύει την αλληλένδετη φύση σύγχρονων φαινομένων και ζητημάτων.

2.1 Φεμινιστική Λογοτεχνία και Κουήρ Θεωρία

Το μονοπάτι της φεμινιστικής λογοτεχνίας, αλλά και της επιστημονικής φαντασίας, χάραξε το 1818 η νεαρή, τότε, Mary Shelley, με τη νουβέλα-ορόσημό της, *Frankenstein*. Τα έργα που εντάσσονται στην κατηγορία της φεμινιστικής λογοτεχνίας είναι γραμμένα από και αφορούν γυναίκες, με το συγκεκριμένο είδος να χαρακτηρίζεται και ως ακτιβιστική λογοτεχνία, καθώς επιδιώκει να φέρει στο φως τα βιώματα των περιθωριοποιημένων γυναικείων υπάρξεων με στόχο τόσο την ενδυνάμωσή τους όσο και την αποκάλυψη της έκθεσης των εμποδίων που αντιμετωπίζουν. Η φεμινιστική προσέγγιση της λογοτεχνίας μπορεί να χαρακτηριστεί ουμανιστική, καθώς καταπιάνεται με και εξερευνά το συναισθηματικό κόσμο τόσο των πρωταγωνιστριών, αλλά και ατόμων που συστηματικά περιθωριοποιούνται εξαιτίας της καταγωγής, της οικονομικής και κοινωνικής ισχύος, της θρησκείας και της σεξουαλικότητάς τους. Ταυτόχρονα, αποσκοπεί στην κατάρριψη των πατριαρχικών στερεοτύπων που στοιχειώνουν όλες τις παραπάνω υπάρξεις (Snodgrass, 2014:xii). Κατά συνέπεια, η φεμινιστική λογοτεχνία, ιδίως κατά την περίοδο του δευτεροκυματικού φεμινισμού, θίγει καθημερινά πρακτικά ζητήματα, όπως η νεότητα, η ομορφιά, και η υπακοή, αλλά και ευρύτερα κοινωνικά θέματα, όπως η αιχμαλωσία των γυναικών στη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής, με τους άνδρες να απολαμβάνουν ανενόχλητοι εκείνη της δημόσιας (Kılıçkiran, 2000:3).

Από τις κεντρικότερες ανησυχίες της φεμινιστικής λογοτεχνίας είναι και η ταυτότητα του υποκειμένου, η οποία ταυτίζεται με την ατομική ελευθερία και αυτονομία, αγαθά που μπορούν να αποκτηθούν μονάχα μέσω της απελευθέρωσης από τη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής και το χώρο του σπιτιού. Γενικότερα, έχει παρατηρηθεί πως πάσης φύσεως δίπολα κατέχουν κεντρικό ρόλο στη φεμινιστική λογοτεχνία με κυρίαρχα αυτά που αφορούν το σπίτι και το ταξίδι, την αδράνεια και την κίνηση, την παράδοση και την καινοτομία, τη σύνδεση και την αυτονομία (Johnson,

1996, όπως αναφέρεται στην Kiliçkiran, 2003:10). Παρόλο που είναι εμφανές σε ποια πλευρά του κάθε διπόλου τείνουν να περιορίζονται οι γυναίκες, είναι σημαντικό να αποφύγουμε τη δαιμονοποίηση των συγκεκριμένων πλευρών και, αντιθέτως, να προχωρήσουμε στην επανοικειοποίησή (reappropriation) τους, προκειμένου να επιτευχθεί μια ισορροπία.

Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτελεί αυτό του διπόλου της σύνδεσης και της αυτονομίας, καθώς η δημιουργία ενός δικτύου, μιας κοινότητας που δύναται να αποτελέσει καταφύγιο και πηγή αλληλοϋποστήριξης, προσωπικής μα και συλλογικής ανάπτυξης, σίγουρα θα επιδρούσε ευεργετικά στη ζωή κάθε γυναίκας.

Επίσης, μολοντί μέχρι προσφάτως ο κανόνας της φεμινιστικής λογοτεχνίας δεν είχε χώρο παρά μόνο για ιστορίες γραμμένες από και απευθυνόμενες προς λευκές γυναίκες του δυτικού κόσμου, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια στροφή προς τη συμπερίληψη και προβολή γραπτών έργων και προφορικών αφηγήσεων από γυναίκες με αφροαμερικανική ή ασιατική καταγωγή, αλλά και γυναίκες ιθαγενών φυλών της αμερικανικής ηπείρου, μια πολυφωνία που εμπλουτίζει την παγκόσμια λογοτεχνική παράδοση, προσφέροντας νέες αναπαραστάσεις της έννοιας της γυναίκας.

Συχνά έχει διατυπωθεί από το ανδρικό αναγνωστικό, συγγραφικό και κριτικό κοινό πως η φεμινιστική λογοτεχνία φαντασιώνεται και αποσκοπεί στην πλήρη εξάλειψη του ανδρικού στοιχείου, κάτι που η φιλόσοφος Margaret Fuller καταρρίπτει ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα, στο έργο της με τίτλο *Woman in the Nineteenth Century* (1854), το οποίο θεωρείται το πρώτο φεμινιστικό μανιφέστο της Βόρειας Αμερικής. Ειδικότερα, η Fuller σημειώνει πως το ανδρικό και το θηλυκό στοιχείο αλληλοσυμπληρώνονται, μια αλληλοσυμπλήρωση που δεν εστιάζει στις βιολογικές διεργασίες αλλά στις πνευματικές, αναφέροντας χαρακτηριστικά πως «η ανάπτυξη του ανθρώπου αποτελείται από δύο πτυχές, την αρσενική και τη θηλυκή» (Fuller, 1855:169,

όπως αναφέρεται στη Snodgrass, 2014:21). Ακόμα και σε αυτή την περίπτωση, όμως, υπονοείται πως ορισμένοι τρόποι σκέψης και ιδιότητες είναι αμιγώς “ανδρικοί”, ενώ άλλοι καθαρά “γυναικείοι”, με αποτέλεσμα το επιχείρημα της Fuller περί αλληλοσυμπλήρωσης να εξακολουθεί να αναπαράγει εμμέσως πλην σαφώς κυρίαρχα κανονιστικά στερεότυπα σχετικά με το πώς πρέπει να φέρεται το κάθε άτομο με γνώμονα το φύλο του, αντί να τονίσει την περιγραφική πραγματικότητα του πώς φέρεται όντως κάθε άτομο ανεξαρτήτως αυτού.

Ωστόσο, θα είχαμε υποπέσει σε πλάνη αν θεωρούσαμε πως η φεμινιστική λογοτεχνική σκέψη και συλλογιστική είναι κοινή για όλα τα κοινωνικά και φιλοσοφικά κινήματα. Ειδικότερα, η Mary Eagleton στην ανθολογία ακαδημαϊκών δοκιμίων με τίτλο *Feminist Literary Criticism* (1991) εντοπίζει μια ειδοποιό διαφορά στη λογοτεχνική προσέγγιση του αγγλο-αμερικανικού και του γαλλικού φεμινισμού. Πιο συγκεκριμένα, ο πρώτος εστιάζει στις “γυναίκες” ως έμβια όντα με σάρκα και οστά, οι οποίες, ενωμένες από τις κοινές τους εμπειρίες και ανάγκες, μάχονται για την πολιτική και κοινωνική αλλαγή. Μάλιστα, η αφοσίωση του αγγλο-αμερικανικού φεμινισμού με τη συγγραφική παράδοση των γυναικών, οδήγησε στη γέννηση του νεολογισμού “γυναικοκριτική” (gynocriticism), σύμφωνα με την οποία «η γυναικοκριτικός εστιάζει στη συγγραφέα και τους γυναικείους χαρακτήρες, με στόχο την ανακάλυψη και τη διαμόρφωση μιας ανεξάρτητης ταυτότητας για κάθε γυναίκα» (1991:9). Στον αντίποδα, η γαλλική φεμινιστική σκέψη επικεντρώνεται στη γυναίκα όχι ως άτομο, αλλά ως “συγγραφικό φαινόμενο” (writing effect), με αποτέλεσμα, ο όρος *écriture feminine* να μην αναφέρεται στη λογοτεχνική παράδοση γυναικών συγγραφέων, αλλά σε ένα συγκεκριμένο τρόπο γραφής ο οποίος στοχεύει στην αποσταθεροποίηση και αποκανονικοποίηση παγιωμένων εννοιών (Jacobus, όπως αναφέρεται στην Eagleton, 1991:10). Ως αντίλογο στον προαναφερθέντα νεολογισμό της γυναικοκριτικής, ο γαλλικός φεμινισμός παραθέτει το δικό του

γλωσσολογικό δημιούργημα, τη “γύναιση” (gynesis), η οποία, σύμφωνα με την Alice Jardine, «ο όρος γυναίκα επηρεάζει την παραγωγή λόγου ως μια διαδικασία συνυφασμένη με την πεμπτουσία του μοντερνισμού [...] η οποία δίνει νέα πνοή στη σκέψη, τη γραφή και τον προφορικό λόγο» (όπως αναφέρεται στην Eagleton, 1991:9). Εμμένοντας στην οπτική της γαλλικής φεμινιστικής σκέψης που θέλει τη γυναίκα συγγραφικό φαινόμενο και όχι βιολογική οντότητα, αξίζει να σημειωθεί πως ήδη από τον 19ο αιώνα η φεμινιστική λογοτεχνική ανάλυση έπαψε να ασχολείται με το φύλο του/της συγγραφέα, φέρνοντας, αντ’ αυτού, στο προσκήνιο το “φύλο” του ίδιου του κειμένου, όπως σημειώνει η Nancy Armstrong στο τέταρτο κεφάλαιο του δεύτερου μέρους της ανθολογίας με τίτλο *Feminist Literary Theory* (2006:112), κάτι που αλληλοσυμπληρώνει την παρατήρηση της Eagleton περί κειμενικότητας του φύλου (textuality of the sex) (1991:10). Θα μπορούσαμε να πούμε πως οι δύο αυτές διαπιστώσεις αφορούν την αμφίδρομη επιρροή που ασκούν οι έμφυλες λογοτεχνικές αναπαραστάσεις στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε και (προσδι)ορίζουμε τα φύλα, αλλά και, αντιστρόφως, στην επίδραση των έμφυλων κοινωνικών προσδοκιών και στερεοτύπων στη δημιουργία και εξέλιξη λογοτεχνικών χαρακτήρων.

Βέβαια, πέρα από παγιωμένες έννοιες, η φεμινιστική λογοτεχνία και κριτική, ιδίως από τη δεκαετία του 1980 και έπειτα, θέτει υπό εξονυχιστική εξέταση και την τάση των κριτικών να εντοπίζουν κάποιου είδους έλλειψη στον πρωταγωνιστικό χαρακτήρα, η οποία έλλειψη στην περίπτωση των ανδρών συνήθως αφορούσε την ιδιοκτησία γης και χρημάτων ή την απόκτηση φήμης και δόξας, ενώ, αυτό που έλειπε συνήθως από τους γυναικείους πρωταγωνιστικούς χαρακτήρες ήταν η αυτενέργεια (agency) (Armstrong, 2006:99-100). Προκειμένου η πολυπόθητη αυτή αυτενέργεια να αποκτηθεί, η φεμινιστική κριτική και λογοτεχνία υποστηρίζει πως η αναζήτηση πρέπει να στραφεί προς την παιδεία και όχι τον πλούτο, θεωρώντας την πρώτη

ως απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση πολιτικής επιρροής και εξουσίας, με την εν λόγω πολιτική κινητοποίηση να έχεις ως κατευθυντήριες γραμμές τα προσωπικά βιώματα των γυναικών, κάτι που διατείνονταν οι απανταχού φεμινίστριες της δεκαετίας του 1960 και 1970 με το σύνθημα “The personal is political” (Armstrong, 2006:100). Πέρα από την κριτική και τη λογοτεχνία, την ίδια περίπου χρονική περίοδο, στο πλαίσιο του διαπολιτισμικού διαλόγου μεταξύ του Quebec και του αγγλόφωνου τμήματος του Καναδά, κάνει την εμφάνισή της η η πρακτική της καναδικής φεμινιστικής μετάφρασης, χάρη στα θεωρητικά κείμενα των Susanne de Lotbiniere-Harwood, Barbara Godard και Kathy Mezei (Simon, 1996:vii). Ωστόσο, η συσχέτιση της μετάφρασης με την έννοια του φύλου δεν αποτελεί κάτι καινούριο. Ήδη από τις αρχές του 17ου αιώνα, ο John Florio παραλληλίζει το μεταφράζον υποκείμενο με τη γυναίκα, ως δύο υπάρξεις υποδεέστερες των συγγραφέων και των ανδρών, αντίστοιχα, παραλληλίζοντας, μάλιστα, τη μετάφραση με «παραδουλεύτρα της συγγραφής, όπως ακριβώς και οι γυναίκες είναι κατώτερες από τους άνδρες» (Simon, 1996:1). Κατά συνέπεια, στόχος της φεμινιστικής μεταφραστικής θεωρίας είναι η διερεύνηση και ο εντοπισμός των διαδικασιών μέσω των οποίων η μετάφραση κατέληξε να “εκθηλυθεί” (feminized translation) (Simon, 1996:1).

Μια από τις κύριες ανησυχίες της φεμινιστικής μετάφρασης είναι ο επαναπροσδιορισμός της πίστης, η οποία δεν πρέπει να κατευθύνεται ούτε προς το συγγραφικό υποκείμενο ούτε προς το αναγνωστικό κοινό, αλλά προς το συγγραφικό εγχείρημα, φέρνοντας στο προσκήνιο και ασκώντας δριμύτατη κριτική στη συμβατική γλώσσα της πατριαρχίας (Simon, 1996: 2, von Flotow, 1991:76). Η επιλογή της φεμινιστικής μετάφρασης ταυτίζεται με την επιλογή του μεταφραστικού υποκειμένου να απαρνηθεί τις σκιές και το περιθώριο, δηλώνοντας την παρουσία του, την παρέμβασή του στο συγγραφικό έργο και τη γενικότερη συμμετοχή του στη διαδικασία της συν-δημιουργίας (von Flotow, 1991:74). Μάλιστα, στο πλαίσιο του ημερήσιου

συμποσίου με τίτλο *Feminism in Translation: (In)Visible Women Going Transnational*, το οποίο διοργανώθηκε από το Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και έλαβε χώρα στις 21 Οκτωβρίου 2022, η Halal Kamal, καθηγήτρια αγγλικής φιλολογίας και σπουδών φύλου στο Πανεπιστήμιου του Καΐρου, στην ομιλία της με τίτλο *The Journeys of Feminism and Gender in Translation from English to Arabic*, αναφέρθηκε στο νεολογισμό «scholactivism» (scholar και activism), ο οποίος αναφέρεται στην πρακτική προώθησης και υποστήριξης ακτιβιστικών σκοπών όχι μόνο σε κοινωνικό, αλλά και σε ακαδημαϊκό πλαίσιο. Επομένως, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως αυτήν ακριβώς την πρακτική ακολουθούμε στην παρούσα εργασία, προσφέροντας ορατότητα στη φεμινιστική μας ατζέντα μέσω μια διπλωματικής εργασίας. Επιστρέφοντας στη διαδικασία της συν-δημιουργίας, όπως την χαρακτηρίζει η von Flotow, αξίζει να σημειωθεί πως αυτή τη συμμετοχή πραγματοποιείται μέσω της εφαρμογής διαφόρων στρατηγικών, εκ των οποίων οι τρεις ευρύτερα γνωστότερες είναι η ένθεση (supplementing), η προσθήκη εισαγωγικών σημειωμάτων και υποσημειώσεων (prefacing and footnoting) και, τέλος, η κειμενοπειρατεία (text highjacking).

Η πρώτη στρατηγική αφορά την ερμηνευτική παρέμβαση του μεταφραστικού υποκειμένου επί του μεταφράσματος, προκειμένου να εξυπηρετηθεί η φεμινιστική πολιτική του ατζέντα. Η παρέμβαση αυτή ενδέχεται να συμβεί μέσω γραφημάτων και εικόνων, λογοπαιγνίων και μεταφορών (von Flotow, 1991:75,77).

Στο πλαίσιο της δεύτερης στρατηγικής, το μεταφραστικό υποκείμενο καθιστά την παρουσία του αισθητή μέσω της σύνταξης εισαγωγικών σημειωμάτων όπου εκθέτει τις προθέσεις και τις πεποιθήσεις του, υποστηρίζοντας τις μεταφραστικές του επιλογές. Η φεμινιστική μετάφραση απορρίπτει την παραγωγή μεταφρασμάτων με ομαλή και ανεμπόδιστη

ροή στη γλώσσα-στόχο, επιδιώκοντας να κεντρίσει την προσοχή του αναγνωστικού κοινού μέσω της διακοπής αυτής της προαναφερθείσας ομαλής ροής (Godard, 1998, όπως αναφέρεται στη von Flotow, 1991:76).

Τέλος, η τρίτη, και ομολογουμένως πλέον αμφιλεγόμενη στρατηγική, αυτή της κειμενοπειρατείας, πήρε το όνομά της από ένα δημοσιογράφο και μεταφραστή της πόλης του Μόντρεαλ, ο οποίος επέκρινε τη Susanne de Lotbinière-Harwood για την εκτενέστατη παρέμβαση της κατά τη μετάφραση του έργου της Lise Gauvin με τίτλο *Lettres d'une autre*, κάτι που συχνά μπορεί να δίνει την εντύπωση της “διόρθωσης”, της “παραποίησης” ή και της “αλλοίωσης” του νοήματος του κειμένου-πηγή, θυσιάζοντας την αρτιότητα και την πίστη του μεταφράσματος στο βωμό του πολιτικού ακτιβισμού (von Flotow, 1991:78-79).

Μέσα στις επόμενες δεκαετίες, ο ελιτίστικός φεμινισμός των λευκών γυναικών της μικρομεσαίας τάξης άπλωσε τα χέρια του για να αγκαλιάσει και άλλες περιθωριοποιημένες ομάδες, μεταξύ των οποίων εξέχουσα θέση κατείχε εκείνη των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων, μια προσθήκη που, στη δεκαετία του 1990 έφτασε στο σημείο να δικαιούται τα εύσημα για τη δημιουργία ενός νέου ακαδημαϊκού πεδίου, αυτού των κουήρ σπουδών (Queer Studies).

Ο όρος “κουήρ”, ιδίως στη μεταγεγραμμένη στα ελληνικά εκδοχή του, ξενίζει τόσο σε κοινωνικό όσο και σε ακαδημαϊκό επίπεδο, όπου, σε αντίθεση με τις ακαδημαϊκές κοινότητες του εξωτερικού, συναντάται σπανίως. Βέβαια, οφείλουμε να τονίσουμε πως αυτό τείνει να αλλάζει, δεδομένου ότι στο πλαίσιο της Διεθνούς Έκθεσης Βιβλίου Θεσσαλονίκης (Μάιος, 2023), πραγματοποιήθηκε συζήτηση με θέμα *Πώς μεταφράζεται το queer*. Στη συζήτηση συμμετείχαν οι μεταφράστριες και συγγραφείς Μαρία Αγγελίδου και Μαρία Φακίνου, ο Κώστας Κανάκης, καθηγητής Κοινωνιογλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, με την επίκουρη καθηγήτρια και μεταφράστρια Βασιλική Μήσιου σε ρόλο συντονίστριας. Η συζήτηση αυτή

ξεκίνησε από κάτι τόσο φαινομενικά απλό όσο η ορθογραφία του μεταγεγραμμένου όρου στα ελληνικά, με κυρίαρχη την εκδοχή «κουήρ», παρά τις εκάστοτε εμφανίσεις του, ίσως ακόμα πιο παράξενου, «κουίρ». Φυσικά, ο πολυδιάστατος χαρακτήρας του όρου, όπως θα δούμε και παρακάτω, δεν επέτρεψε στη συζήτηση να καταλήξει σε σαφείς (προσδι)ορισμούς. Ωστόσο, αυτό δεν μειώνει ούτε στο ελάχιστο την παραγωγικότητα και την αξία της, διότι έγινε αναφορά στην έννοια του «αλλόκοτου» και του «παράξενου» που το συνοδεύει, φτάνοντας μέχρι και τη σημερινή εποχή, όπου ο συγκεκριμένος όρος υποδηλώνει κάθε έμφυλη και σεξουαλική ταυτότητα που ανατρέπει τις πατριαρχικές και ετεροκανονιστικές κοινωνικές προσδοκίες. Κατ'επέκταση, προκειμένου να μπορέσουμε να αντιληφθούμε τι πρεσβεύει η λεγόμενη Κουήρ Θεωρία, οφείλουμε να αξιοποιήσουμε τον όρο κουήρ ως αφετηρία. Σε αυτό μας το εγχείρημα, αξιοποιούμε στο μέγιστο δυνατό βαθμό τη σπουδαία συγγραφική συνεισφορά του Donald E. Hall με τίτλο *Queer Theories* (2003), που κυκλοφόρησε στο πλαίσιο του εκδοτικού έργου *Transitions*. Στο συγκεκριμένο βιβλίο, ο Hall εστιάζει στον όρο “κουήρ” με γνώμονα το μέρος του λόγου που αντιπροσωπεύει κάθε φορά. Κατά συνέπεια, χάρη στην ιστορική αναδρομή της Eve Sedgwick, μαθαίνουμε πως η λέξη κουήρ ως επίθετο προέρχεται από την ινδοευρωπαϊκή ρίζα -twerk-, η οποία, με τη σειρά της, σχετίζεται με το γερμανικό *quer* (διασχίζω), το λατινικό *torquere* (περιστρέφω) και το αγγλικό *athwart* (εγκάρσια) (*Tendencies* xii, όπως αναφέρεται στον Hall, 2003:12).

Ως ουσιαστικό, η λέξη κουήρ πρωτοχρησιμοποιήθηκε κατά τη βικτωριανή εποχή με στόχο να υποτιμήσει, να χλευάσει και να μειώσει τα άτομα των οποίων η σεξουαλική δραστηριότητα απέκλινε από αυτό που οι αυστηρές και εμμονικές κατηγοριοποιήσεις της περιόδου είχαν σκιαγραφήσει ως “υγιές” και “φυσιολογικό”. Ωστόσο, ήδη από τη δεκαετία του 1980 με αφορμή την έξαρση ομοφοβικών αισθημάτων λόγω της επιδημίας του ιού HIV, αλλά

κυρίως στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η ακτιβιστική οργάνωση *Queer Nation*, με έδρα τη Νέα Υόρκη των Η.Π.Α. προχωρά σε μια επαναστατική και θριαμβευτική επανοικειοποίηση του άλλοτε προσβλητικού αυτού όρου, μετατρέποντάς τον σε έναν όρο-ομπρέλα που δεν αφορά αποκλειστικά και μόνο μη ετεροκανονιστικές σεξουαλικότητες και έμφυλους προσδιορισμούς, αλλά αγκαλιάζει ο,τιδήποτε αρνείται να συμμορφωθεί με την νόρμα ενός καταπιεστικού και βίαιου συστήματος (Hall, 2003:13,53).

Στη συνέχεια, ο Hall κάνει λόγο για τη σημασία της λέξης κουήρ ως ρήματος, μιλώντας για το φόβο πολλών πως ο όρος κουήρ από ουσιαστικό θα μεταμορφωθεί σε μεταβατικό ρήμα, μετατρέποντας την έννοια κουήρ σε μια πράξη, μια ενέργεια, στο πλαίσιο της οποίας το κουήρ άτομο ανατρέπει, απο-κανονικοποιεί, αμφισβητεί και, κατ'επέκταση, υπονομεύει πάσης φύσεως κυρίαρχα αφηγήματα (master narratives), όπως χαρακτηρίζει ο François Lyotard στο έργο του *The Postmodern Condition* (1984) κάθε υποτιθέμενα αντικειμενική και οικουμενική αλήθεια, η οποία στην πραγματικότητα δεν είναι παρά η εκδοχή που υποστηρίζεται από την εκάστοτε ηγεμονική και επικρατούσα ομάδα, φιμώνοντας τις εκδοχές των μειονοτήτων (όπως αναφέρεται στο Hall, 2003:64). Ο όρος κουήρ, ως όρος-ομπρέλα κάνει την εμφάνισή του και στους ακαδημαϊκούς κύκλους κατά τη δεκαετία του 1990, όταν η Teresa de Lauretis, σε ένα τεύχος του φεμινιστικού ακαδημαϊκού περιοδικού με τίτλο “Queer Theory: Lesbian and Gay Sexualities”, εστιάζοντας περισσότερο στη σχετική με την ανθρώπινη σεξουαλικότητα διάσταση του όρου, ενώ, δύο χρόνια αργότερα, ο Michael Warner στο εισαγωγικό σημείωμα της συλλογής του *Fear of a Queer Planet: Queer Politics and Social Theory* ασπάζεται τη διευρυμένη αντίληψη πως κουήρ μπορεί να χαρακτηριστεί κάθε τι που αντιτάσσεται σε αυτό που θεωρείται “κανονικό” (1993:xxvι, όπως αναφέρεται στον Hall, 2003:15). Λαμβάνοντας αυτό τον αρκετά ασαφή και συγχρόνως περιεκτικό ορισμό υπόψιν, καλούμαστε να επικεντρωθούμε στην περίφημη Κουήρ

Θεωρία (Queer Theory), την οποία, τουλάχιστον σε ενικό αριθμό, ο Hall απορρίπτει, ισχυριζόμενος πως θα ήταν καταλληλότερο να γίνεται λόγος για “κουήρ θεωρίες”, διαφορετικές, δηλαδή, φωνές που άλλοτε συγκλίνουν, άλλοτε αποκλίνουν, βρίσκονται, όμως, διαρκώς σε μια παραγωγική αλληλεπίδραση. Με άλλα λόγια, αντί να θεωρήσουμε την Κουήρ Θεωρία ως ένα ενοποιημένο και αυστηρώς (προσδι)ορισμένο σώμα ακαδημαϊκής σκέψης και δουλειάς, μια πιο ακριβής και εύστοχη αναλογία θα ήταν αυτή της Κουήρ Θεωρίας με ένα μωσαϊκό, το οποίο απαρτίζεται από πολλές και διαφορετικές κουήρ προσεγγίσεις, κάθε μια από τις οποίες έχει το δικό της χρώμα, σχήμα και υφή. Κάποιες από αυτές τις προσεγγίσεις τυγχάνει να έχουν ίδιο χρώμα ή υφή, αλλά διαφορετικό σχήμα, αλλά αυτός ακριβώς ο συνδυασμός και η συνύπαρξή τους είναι το επιθυμητό. Σε αντίθεση με τους στόχους των θετικών, κατά κύριο λόγο, επιστημών, οι κουήρ θεωρίες προτάσσουν τους περιορισμούς τους, αποκηρύσσοντας κάθε είδους ισχυρισμούς περί ανακάλυψης και διατύπωσης αντικειμενικών και οικουμενικών συμπερασμάτων, αναγνωρίζοντας τη μεροληψία και την υποκειμενικότητα των ποικίλων οπτικών γωνιών τους.

Ωστόσο, μια τέτοια, φαινομενικά ηττοπαθής, παραδοχή δεν αποσκοπεί στη γέννηση αισθημάτων απελπισίας και ματαιοπονίας, αλλά στην, παρά ταύτα, πολιτική και διανοητική κινητοποίηση (Hall, 2003:6). Συγχρόνως, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί πως, στην πραγματικότητα, οι κουήρ θεωρίες ορίζονται μονάχα μέσα από την αντίθεσή τους σε κάθε τι συμβατικό, κάνοντάς τες να μοιάζουν με θεωρίες αναίτια επαναστατικές. Αντιθέτως, η κουήρ δραστηριότητα περιλαμβάνει τη στρατηγική και συγχρόνως κριτική εφαρμογή των συμβάσεων όπου είναι απαραίτητο, αναγνωρίζοντας τη σημασία τους για την επίτευξη αποτελεσματικής επικοινωνίας (Hall, 2003:7). Συγχρόνως, αυτός ακριβώς ο αντικομορμιστικός χαρακτήρας των κουήρ θεωριών, οι οποίες αρνούνται ένα μονοδιάστατο και σαφή ορισμό, πηγάζει από την

αντίληψη πως η ταυτότητα δεν είναι τίποτα παρά το αποτέλεσμα, η επίδραση, της συμπεριφοράς μας (Meyer, 1994, όπως αναφέρεται στον Harvey, 2014:305). Πιο συγκεκριμένα, ο Meyer διευκρινίζει πως «κάποια στιγμή, το δρων υποκείμενο πρέπει να κάνει κάτι προκειμένου, μέσα από αυτό, το κοινωνικό σύνολο να μπορέσει να προσδιορίσει την ταυτότητά του», καταλήγοντας να ενστερνιστεί την άποψη της Judith Butler πως, εν τέλει, η σεξουαλική ταυτότητα προσδιορίζεται από “εξωσεξουαλικές” χειρονομίες και συμπεριφορές (extrasexual performative gestures), εξέχουσα θέση μεταξύ των οποίων κατέχει η εκφορά του λόγου και ο γενικότερος χειρισμός της γλώσσας.

Συνεχίζοντας τη συζήτησή μας περί κουήρ θεωριών, είναι σημαντικό να αναφερθούμε σε δύο ρεύματα φιλοσοφικής σκέψης που τις έχουν βαθύτατα επηρεάσει, αυτά της ουσιοκρατίας (essentialism) και του κονστρουκτιβισμού (constructivism). Από τη μία πλευρά, η ουσιοκρατία βασίζεται στη θεμελιώδη πεποίθηση πως η ταυτότητα κάθε ατόμου συγκεντρώνεται σε έναν ανθεκτικό και ανέγγιχτο από το χρόνο πυρήνα, κάτι που μας οδηγεί προς το μονοπάτι της μεταφυσικής, ονομάζοντας αυτό τον πυρήνα ως πνεύμα ή ψυχή - με την πλατωνική, φυσικά, χροιά. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως, ορισμένες φορές, ουσιοκρατικές πεποιθήσεις αποτελούν κίνητρο για εκπροσώπους των θετικών επιστημών, με χαρακτηριστικότερη περίπτωση αυτή του νευροεπιστήμονα Simon LeVay, οποίος επιδόθηκε σε πολύχρονη, και οριακά εμμονική, έρευνα με στόχο να αποδείξει την ύπαρξη “γκέι γονιδίων” (gay genes) ή άλλων βιολογικών χαρακτηριστικών που εξηγούν τη διαφορά μεταξύ ομοφυλόφιλων και ετεροφυλόφιλων (Hall, 2003:42-43).

Στον αντίποδα, ο κονστρουκτιβισμός στρέφει την προσοχή του προς το ιστορικό πλαίσιο της κάθε εποχής, σε συνδυασμό με τα γλωσσικά και αξιακά συστήματά της, ώστε να διαπιστώσει ποιες έννοιες και εννοιολογικές κατηγορίες είχαν στη φαρέτρα τους οι άνθρωποι

της εκάστοτε περιόδου για να προσδιορίσουν και να αυτοπροσδιοριστούν. Κατά συνέπεια, η κονστρουκτιβιστική σκέψη απορρίπτει την αναχρονιστική απόδοση χαρακτηρισμών όπως “ομοφυλόφιλος” σε άτομα τα οποία έζησαν σε μια χρονική περίοδο κατά την οποία ένας τέτοιος όρος δεν υφίστατο (Hall, 2003:43). Εμβαθύνοντας στο κονστρουκτιβιστικό επιχείρημα πως τα γλωσσικά, μεταξύ άλλων, συστήματα διαμορφώνουν την ταυτότητα του κάθε ατόμου, συναντούμε το σπουδαίο Γάλλο φιλόσοφο Michel Foucault, ο οποίος θεωρεί τη ρητορική (discourse) ως έναν ακόμα όρο-ομπρέλα που περιλαμβάνει γλώσσες, εικόνες, άφατες πεποιθήσεις και προκαταλήψεις, νόμους, επιστημονικές έννοιες και κάθε τι που αποτελεί όχι μόνο φορέα των ανθρώπινων αξιών, αλλά, συγχρόνως, και μέσο κανονικοποίησης και αναπαραγωγής τους (όπως αναφέρεται στο Hall, 2003:65). Ειδικότερα, ο Foucault υποστηρίζει πως η ταυτότητα του εκάστοτε υποκειμένου πλάθεται μέσω της εσωτερίκευσης της επικρατούσας ρητορικής, καθιστώντας μας προϊόντα της εποχής και των προσλαμβανουσών μας (Hall, 2003:66).

Φυσικά, δεν θα μπορούσαμε να παραβλέψουμε το γεγονός πως οι κουήρ θεωρίες έχουν δεχθεί δριμύτατη κριτική εξαιτίας του ελιτιστικού χαρακτήρα τους, δεδομένου ότι, κατά κύριο λόγο, είναι προσβάσιμες σε άτομα με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, κάτι που, σε πολλές χώρες ανά τον κόσμο, αποτελεί προνόμιο και όχι δικαίωμα (Hall, 2003:90). Επιπλέον, έχουν συχνά επικριθεί για την απουσία συμπεριληπτικότητας, καθώς εστιάζουν και απευθύνονται κυρίως προς τα βιώματα και τις εμπειρίες των λευκών ομοφυλόφιλων ανδρών και γυναικών, όπως διαπιστώνει ο José Muñoz (*Disidentifications*, 1999:10-11, όπως αναφέρεται στο Hall, 2003:92). Ακόμη, ο Max H. Kirsch, στο βιβλίο του με τίτλο *Queer Theory and Social Change* (2000), θέτει υπό αμφισβήτηση τη χρησιμότητα των κουήρ θεωριών, ισχυριζόμενος πως δεν είναι παρά ένα ακόμα απότοκο της γοητείας που ασκούν οι μεταμοντερνιστικές αναλύσεις περί ταυτότητας και

πολιτισμού. Ωστόσο, ο Kirsch δεν περιορίζεται σε μια οξύτατη και καθ'όλα ανούσια κριτική, αλλά τονίζει την αναγκαιότητα της συλλογικής δράσης και της εξάπλωσης των κουήρ κινημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Φυσικά, από πρακτικής άποψης, η μετάφραση κουήρ λογοτεχνίας αποτελεί πρόκληση για το μεταφράζον υποκείμενο, διότι δεν απαιτεί απλώς προσοχή στο κείμενο-πηγή, αλλά προσδίδει πολιτισμικές διαστάσεις και προκλήσεις στη μεταφραστική διαδικασία, όπως την ύπαρξη και την ορατότητα της ομοφυλοφιλίας στην κουλτούρα-στόχο, την ύπαρξη και θέση της κουήρ λογοτεχνίας στο συγκεκριμένο πολιτισμικό πλαίσιο, την ακτιβιστική -ενδεχομένως- ατζέντα που κρύβεται πίσω από τη μετάφραση και την έκδοση του εκάστοτε έργου και, αναμφίβολα, τη σεξουαλική ταυτότητα του ίδιου του μεταφράζοντος υποκειμένου και τη σχέση του με την κουήρ κοινότητα (Harvey, 2014:296).

2.2 Λογοτεχνία Επιστημονικής Φαντασίας - Ουτοπίες και Δυστοπίες

Στην προσπάθειά μας να ορίσουμε το είδος της λογοτεχνίας επιστημονικής φαντασίας, διαπιστώνουμε πως ακόμα και η ίδια η ακαδημαϊκή κοινότητα δεν έχει καταλήξει σε ένα και μοναδικό. Ειδικότερα, όπως διαβάζουμε στο άρθρο της Mariette Clare με τίτλο “Doris Lessing and Women’s Appropriation of Science Fiction”, ο Robert Scholes ορίζει τη λογοτεχνική αυτή παράδοση ως απότοκο της επαναστατικής σκέψης διανοητών και επιστημόνων όπως ο Δαρβίνος και ο Αϊνστάιν, ενώ ο Alvin Toffler ισχυρίζεται πως στόχος της δεν είναι παρά η σταδιακή προσαρμογή του αναγνωστικού κοινού σε ένα διαρκώς και ταχύτατα μεταβαλλόμενο κόσμο, παρουσιάζοντας τεχνολογικές και κοινωνικές αλλαγές, ώστε να ελαττωθεί το αναπόφευκτο μελλοντικό σοκ που πρόκειται να βιώσουν (1984:1). Ωστόσο, ο Kingsley Amis προσφέρει έναν πιο περιεκτικό και σαφή ορισμό της λογοτεχνίας επιστημονικής φαντασίας ως το είδος πεζογραφίας που πραγματεύεται μία κατάσταση η οποία δεν θα μπορούσε να υπάρξει στο γνώριμο για εμάς κόσμο, η οποία, όμως, βασίζεται σε (ψευδο-)τεχνολογικές και (ψευδο-)επιστημονικές ανακαλύψεις (1984:1). Ο θεωρητικός Carl Freedman μεταφέρει την επιστημονική φαντασία από τη σφαίρα του ανέφικτου, όπου την τοποθετεί ο Amis, και πάλι στη σφαίρα του, θεωρητικά τουλάχιστον, εφικτού, εμπλουτίζοντάς την με ένα στοιχείο αντικοφορμισμού, καθώς ισχυρίζεται ότι πρωταρχικός της στόχος είναι να αντιταχθεί στο κατεστημένο, δημιουργώντας μια εναλλακτική, και ενδεχομένως πιθανή, πραγματικότητα (Gilbert, 2019: 1). Η επαναστατική αυτή πτυχή της επιστημονικής φαντασίας αντικατοπτρίζεται και στο πρωτότυπο και ενδιαφέρον άρθρο της Nadine Atallah με τίτλο “Modernism, feminism and science fiction: Words as Silence, Language as Rhymes by Marwa Arsanios”, όπου παρατίθεται η πεποίθηση της συγγραφέα Elizabeth Vonarburg πως η επιστημονική φαντασία βρίσκεται στο μεταίχμιο μεταξύ του ρεαλιστικού και του φανταστικού, συνδυάζοντας στοιχεία

και των δύο λογοτεχνικών ειδών. Συγχρόνως, τονίζει πως αυτή ακριβώς η τοποθέτηση της επιστημονικής φαντασίας στο περιθώριο, οδηγεί στη θεώρησή της ως είδος «παρα-λογοτεχνικό» (paraliterary genre), κάτι που, όμως, την απελευθερώνει από τις συμβάσεις και τις προσδοκίες της «κανονικής» λογοτεχνίας, επιτρέποντας, κατά συνέπεια στο είδος να γίνει ανατρεπτικό, προσφέροντας έτσι και άπλετο χώρο για την έκφραση και διερεύνηση φεμινιστικών ανησυχιών (2019: 1239). Βέβαια, στις απαρχές της, η επιστημονική φαντασία διακρίνεται από μια κατ'επίφαση προοδευτικότητα, όπως τονίζει η Jenny Wolmark στο άρθρο της “Alternative futures? Science fiction and feminism”, δεδομένου ότι τόσο οι συγγραφείς όσο και το αναγνωστικό κοινό ήταν πεπεισμένοι πως η επιστήμη πρόκειται για έναν εξ ορισμού προοδευτικό παράγοντα, κάτι που οδηγούσε στο παράδοξο της δημιουργίας επιστημονικά προοδευτικών αλλά κοινωνικά συντηρητικών λογοτεχνικών έργων (2006: 48). Οι υποθέσεις και οι προβλέψεις για το μέλλον, αναπόσπαστο κομμάτι των παραπάνω ορισμών της επιστημονικής φαντασίας, καταρρίπτονται από την Ursula K. Le Guin η οποία, στο έργο της *The Language of the Night: Essays on Fantasy and Science Fiction* (1972), παρομοιάζει το λογοτεχνικό αυτό είδος με “νοητικό πείραμα”, στόχος του οποίου δεν είναι η πρόβλεψη του μέλλοντος, αλλά η περιγραφή της πραγματικότητας που ήδη βιώνουμε (Anette Myrestøl Espelid, 2012:86).

Μιας και, σύμφωνα με-πολλούς από- τους ανωτέρω ορισμούς, η επιστημονική φαντασία ατενίζει ένα, πιθανό ή απίθανο, μέλλον, αξίζει να εστιάσουμε στο πρόσημο που του δίνει. Στο σημείο αυτό, εστιάζουμε στο δίπολο της ουτοπίας (utopia) και της δυστοπίας (dystopia), με την πρώτη να ορίζεται από την εγκυκλοπαίδεια *Britannica* ως ένας κόσμος εξιδανικευμένος όπου οι άνθρωποι ζουν υπό τις καλύτερες δυνατές συνθήκες, ενώ η δεύτερη, βάσει του Λεξικού *Oxford English Dictionary* (1989), θεωρείται ως ένας τόπος όπου οι άνθρωποι ζουν υπό τις χειρότερες δυνατές συνθήκες, άλλοτε για το σύνολο του πληθυσμού και άλλοτε για τις μη προνομιούχες και

περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες. Σε αυτή τη συζήτηση περί όρων και ορσμών, η συγγραφέας και κριτικός Margaret Atwood συνεισφέρει με το νεολογισμό “ουστοπία” (ustopia)- ένα συνδυασμό των λέξεων ουτοπίας και δυστοπίας-για να αναφερθεί στο αλληλένδετο των δύο αυτών εννοιών, καθώς κάθε πιθανό μέλλον που για μια κοινωνική ομάδα είναι ουτοπικό, για μια άλλη αποτελεί μια δυστοπική προοπτική, και αντιστρόφως (Margaret Atwood, *In Other Stories*, 66, όπως αναφέρεται στην Anette Myrestøl Espelid, 2012:9). Άλλωστε, αυτός είναι και ο λόγος που πολλά έργα γυναικών συγγραφέων που σκιαγραφούν ουτοπίες από όπου η παρουσία των ανδρών έχει πλήρως εξαλειφθεί, χαρακτηρίζονται ως δυστοπίες από άνδρες κριτικούς. Σε αυτή την κατηγορία ανήκει και το έργο της Griffith, δεδομένου ότι, με εξαίρεση τον πατέρα της πρωταγωνίστριας Marguerite Taishan ο οποίος εμφανίζεται στις αναμνήσεις της περιστασιακά, όχι μόνο δεν υπάρχουν άνδρες που να συμμετέχουν ενεργά στη δράση, αλλά η Griffith συνειδητά εξαπολύει στο φανταστικό κόσμο του πλανήτη Τζιπ έναν ιό με ποσοστό 100% θνησιμότητα για τους άνδρες που νοσούν. Φυσικά, στο πλαίσιο αυτής της φεμινιστικής ουτοπίας, η σύναψη ερωτικών σχέσεων μεταξύ γυναικών αποτελεί σύνηθες φαινόμενο, προωθώντας την *κανονικοποίηση της ομοφυλοφιλίας* (homosexual ordinariness), κάτι που παρατηρούμε και στο έργο του Jean-Louis Bory με τίτλο *La Peau Des Zèbres* (1969) (Harvey, 2014:296). Πιο συγκεκριμένα, ο παραπάνω όρος περιγράφει την προσπάθεια των συγγραφικών υποκειμένων να δημιουργήσουν χαρακτήρες οι οποίοι ζουν, υποφέρουν, αγαπούν ακριβώς όπως συμβαίνει και με ετεροφυλόφιλους χαρακτήρες σε αναρίθμητα λογοτεχνικά έργα (Harvey, 2014:296).

Η έννοια της ουτοπίας αξιοποιήθηκε από τις γυναίκες συγγραφείς επιστημονικής φαντασίας ήδη από τα πρώτα τους βήματα στο χώρο κατά τα μέσα του 19ου αιώνα και τις αρχές του 20ου. Όπως μαθαίνουμε χάρη στη Lisa Yaszek και το εξαιρετικό βιβλίο της *GALACTIC*

SUBURBIA - Recovering Women's Science Fiction, συγγραφείς όπως οι Mary E. Bradley Lane και Charlotte Perkins Gilman οραματίζονταν ουτοπικές, για τα δεδομένα της εποχής κοινωνίες, όπου οι τεχνολογικές εξελίξεις θα διευκόλυναν τα παραδοσιακά “γυναικεία” καθήκοντα της οικιακής φροντίδας και της ανατροφής των παιδιών μέσω καινοτόμων εφευρέσεων (Pfaelzer, 50 όπως αναφέρεται στη Yaszek, 2008: 25). Μάλιστα, συγγραφείς όπως οι Clare Winger Harris, Lillian Taylor Hansen, και Leslie F. Stone δίνουν χειροπιαστά παραδείγματα, κάνοντας λόγο για τροφές εργαστηριακής παραγωγής, αυτοματοποιημένα σπίτια και ρομποτικές οικιακές βοηθούς, κάτι που παραπέμπει στα επεξεργασμένα τρόφιμα και τις έξυπνες συσκευές της σύγχρονης εποχής (Donawerth, “Science Fiction”, 138, όπως αναφέρεται στη Yaszek, 2008: 26).

Συγχρόνως, γυναίκες συγγραφείς αξιοποίησαν τις δυνατότητες της ουτοπικής επιστημονικής φαντασίας για να θίξουν, πέρα από τις πρακτικές δυσκολίες της καθημερινότητάς τους, και ευρύτερες κοινωνικές τους ανησυχίες, όπως τα φυλετικά ζητήματα. Έτσι, λοιπόν, γεννήθηκε αυτό που ονομάστηκε “αφήγημα φυλετικής μεταστροφής” (racial conversion narrative), στο πλαίσιο του οποίου ένας απλός και καθημερινός άνθρωπος ταξιδεύει σε έναν νέο κόσμο στον οποίο σταδιακά ενσωματώνεται, καταλήγοντας πλήρως αποξενωμένος από την πατρίδα του. Στόχος αυτού του λογοτεχνικού υποείδους είναι να φέρει στο προσκήνιο τους τρόπους με τους οποίους μια κοινωνία καλύτερη από την ήδη υπάρχουσα μπορεί να διαμορφωθεί. Η κοινωνική αφύπνιση του, συνήθως λευκού, πρωταγωνιστικού χαρακτήρα επιτυγχάνεται στο πλαίσιο μιας κοινότητας μαύρων μέσω πρακτικών όπως το τραγούδι, ο δημόσιος διάλογος και η νουθεσία, με έμφαση στην πνευματικότητα και τη συλλογικότητα (Yaszek, 2008:138). Φυσικά, βασικό κίνητρο για τη μνεία στο συγκεκριμένο υποείδος αποτελεί το υπό εξέταση έργο της Griffith, όπου η πρωταγωνίστριά μας βιώνει αυτό ακριβώς κατά τη μετοίκησή της στον πλανήτη Τζιπ. Με αυτήν ακριβώς την τάση των φεμινιστικών έργων

επιστημονικής φαντασίας καταπιάνεται ο Robin Roberts στο έργο του *A New Species: Gender and Science in Science Fiction* (1993), όπου διαπιστώνει πως οι ουτοπίες συγγραφέων με φεμινιστικές ανησυχίες βασίζονται στη στρατηγική του διαχωρισμού, εγκωμιάζοντας ιδιότητες και χαρακτηριστικά που συνήθως θεωρούνται ίδια των γυναικών, όπως η έμφαση στην κοινότητα, το σπίτι και την οικογένεια, σε αντίθεση με τον ατομικισμό που συχνά διέπει την επιστημονική φαντασία ανδρών συγγραφέων (Anette Myrestøl Espelid, 2012:11).

Παρόλο που οι ουτοπίες της επιστημονικής φαντασίας των αρχών του 19ου αιώνα πλέον αποτελούν πραγματικότητα, αυτό δεν καθιστά τη φεμινιστική ιδεολογία ένα απλό κατάλοιπο του παρελθόντος. Αντ'αυτού, ήδη από τη δεκαετία του 1970, ο φεμινισμός έλαβε νέες διαστάσεις και προεκτάσεις, χάρη στην αλληλεπίδρασή του με πεδία όπως η κούρη θεωρία, ο μεταποικιοκρατισμός και η οικολογία (Anette Myrestøl Espelid, 2012:1). Η αλληλεπίδραση και οι διασταυρώσεις αυτών των πεδίων οδήγησε στη δημιουργία ενός σώματος λογοτεχνικών κειμένων τα οποία η Αμερικανίδα συγγραφέας και ακαδημαϊκός Joanna Russ χαρακτήρισε επισήμως ως “φεμινιστικές ουτοπίες” (feminist utopias), διευκρινίζοντας ότι πρόκειται για έργα που συνειδητά αντικατοπτρίζουν τη φεμινιστική ιδεολογία και ανατρέπουν την υποτιθέμενα “φυσική” τάξη των πραγμάτων, αναφορικά με τα έμφυλα ζητήματα, με τελικό στόχο να αναδείξουν τις φοβερές επιπτώσεις αυτού του κοινωνικά κατασκευασμένου διπόλου τόσο σε συλλογικό όσο και σε προσωπικό επίπεδο. Μάλιστα, σύμφωνα με τη Russ, το δίπολο αυτό ενισχύεται από το μοντέλο της περιβόητης πυρηνικής οικογένειας, εξ ου και το γεγονός πως σε πολλές φεμινιστικές ουτοπίες, συμπεριλαμβανομένης και αυτής του *Ammonite*, η ανατροφή των παιδιών αποτελεί αρμοδιότητα διευρημένων οικογενειών ή κοινοτήτων, με την παρουσία πολλαπλών μητρικών φιγούρων (Merrick, 2006:248).

2.3 Υβριδική Λογοτεχνία: Ο Αμμωνίτης της Νίκολα Γκρίφιθ

Στο πλαίσιο των θετικών επιστημών, ιδίως της βιολογίας, ο υβριδισμός (hybridity) αναφέρεται στη διαδικασία συνδυασμού γονιδίων επιθυμητών χαρακτηριστικών με στόχο τη δημιουργία νέων βελτιωμένων ειδών, κυρίως στην περίπτωση των αγροτικών καλλιεργειών, αλλά, μερικές φορές, και στον τομέα της κτηνοτροφίας (Μονογιός, 2012:38). Αυτήν ακριβώς την έννοια δανείστηκε ο Mikhail Bakhtin μεταφέροντάς την στα πεδία της γλωσσολογίας, της ποιητικής και της πολιτισμικής θεωρίας, όπου, κυρίως από τη δεκαετία του 1980 και έπειτα, αναδείχθηκε σε κεντρικό σημείο αναφοράς των μεταποικιοκρατικών σπουδών στο πλαίσιο συζητήσεων περί ταυτότητας και ενσωμάτωσης σε νέες, πολυπολιτισμικές κοινωνίες (Juvan, 2017:217).

Συγχρόνως, σύμφωνα με τον Prayer Elmo Raj στο άρθρο του “Postcolonial Literature, Hybridity and Culture” (2014), ο υβριδισμός επηρέασε σημαντικά και τη λογοτεχνία, ιδίως των μεταποικιοκρατικών χρόνων, προσφέροντας μια διέξοδο από περιοριστικά και αναχρονιστικά δίπολα, αλλάζοντας τη δυναμική μεταξύ των μεταβλητών ενός λογοτεχνικού έργου και δίνοντας πνοή σε αμέτρητους πιθανούς συνδυασμούς (174). Υποστηρίζει, μάλιστα, πως η υβριδική λογοτεχνία (hybrid literature) γεννά έργα γεμάτα αντιφάσεις, που ταυτόχρονα χαρίζουν ορατότητα σε περιθωριοποιημένες ταυτότητες, αποσκοπώντας στη μεταμόρφωση τόσο της αναγνωστικής και ερμηνευτικής διαδικασίας, όσο και του πολιτικού και παιδαγωγικού τομέα και οδηγώντας μας σε ανεξερεύνητους δρόμους μέσα από το συνδυασμό διαφόρων λογοτεχνικών ειδών (2014:174).

Η Kyna McClenaghan στην εργασία της “A Genealogy of Feminist Tech-Noir” (2017) μάς βοηθά να αντιληφθούμε τις υβριδικές δυνατότητες της λογοτεχνίας αξιοποιώντας τη βοήθεια της πολυαγαπημένης και δημοφιλούς έννοιας του *cyborg*. Ειδικότερα, αναφέρει πως

όπως ακριβώς το cyborg είναι ένα υβρίδιο αποτελούμενο τόσο από ανθρώπινα όσο και από τεχνητά/ μηχανικά μέλη, έτσι και ένα υβριδικό λογοτεχνικό είδος αποτελείται από στοιχεία διαφορετικών ειδών. Μάλιστα, προχωρά ένα βήμα παραπέρα τονίζοντας πως τόσο το cyborg όσο και το υβριδικό λογοτεχνικό είδος μπορεί με την πρώτη ματιά να μας ξενίζουν, προκαλώντας μας απορία, αμηχανία ή ακόμα και άρνηση να αντιληφθούμε αυτό που βλέπουμε, αλλά δεν πρόκειται ούτε για κάτι υποδεέστερο ή ανώτερο των επιμέρους, ξεχωριστών μερών του. Πρόκειται απλούστατα για κάτι διαφορετικό με νέες δυνατότητες έκφρασης (2017:14-15).

Τα πλεονεκτήματα αυτής της σύζευξης είναι ποικίλα, όχι μόνο για συγγραφείς, αλλά και για κριτικούς και αναγνωστικό κοινό. Οι πρώτοι διαθέτουν πολύ μεγαλύτερη ελευθερία να εξερευνήσουν και να πειραματιστούν με αναρίθμητους συνδυασμούς, κάτι που τους επιτρέπει να εκφράσουν και να οξύνουν τη δημιουργικότητά τους, αλλά και να αναδείξουν νέες πτυχές των θεμάτων με τα οποία καταπιάνονται. Κατά συνέπεια, οι κριτικοί έχουν πολύ πιο ενδιαφέρον και πρωτότυπο υλικό προς ανάλυση, μια αλλαγή που ενδεχομένως δώσει νέα πνοή στις κατά πολλούς κορεσμένες λογοτεχνικές σπουδές. Τέλος, φυσικά δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε το αναγνωστικό κοινό το οποίο απολαμβάνει ευφάνταστους, ίσως και απρόσμενους συνδυασμούς, που κεντρίζουν το ενδιαφέρον και οξύνουν τη φαντασία του. Χάρη στην υβριδική λογοτεχνία, έχουμε στα ράφια μας το *Maus* (1980) του Art Spiegelman, ένα εικονογραφημένο (graphic novel) που παντρεύει την ιστορική λογοτεχνία με την αλληγορία και τα κόμικς, προκειμένου να αφηγηθεί τη φρίκη που βίωσαν οι Εβραίοι στο πλαίσιο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ένα ακόμα παράδειγμα είναι η σειρά βιβλίων του Douglas Adams με τίτλο *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy* (1979), το οποίο αποτελεί κράμα επιστημονικής φαντασίας και κωμωδίας, ακολουθώντας τις περιπέτειες του Βρετανού Arthur Dent μετά την καταστροφή του πλανήτη Γη.

Φυσικά, χάρη σε έναν ανάλογο συνδυασμό γεννήθηκε και το έργο της Nicola Griffith με τίτλο *Ammonite*, ένα αμάλγαμα φεμινιστικής λογοτεχνίας και επιστημονικής φαντασίας. Η διασταύρωση των δύο αυτών λογοτεχνικών ειδών επιτρέπει στις γυναίκες συγγραφείς να επαναξιολογήσουν, και ενδεχομένως να απορρίψουν, την επίδραση της τεχνολογίας, της επιστήμης, των έργων ανδρών συγγραφέων, αλλά και της ίδιας τους της δουλειάς (Yaszek, 2008: 194). Πιο συγκεκριμένα, η Griffith, μέσα από τη φεμινιστική ουτοπία του πλανήτη Jeep, ασκεί δριμύτατη κριτική στα βίαια, ιμπεριαλιστικά ένστικτα που καθοδηγούν ανδροκρατούμενες στρατιωτικές και πολιτικές εκστρατείες, τονίζει τη σημασία της κοινότητας στην επούλωση ψυχικών τραυμάτων και σκιαγραφεί έναν εναλλακτικό κόσμο απαλλαγμένο από τεχνολογικά επιτεύγματα και εφευρέσεις.

A) Πρωτότυπα Αποσπάσματα του Ammonite

Chapter One (pp.6-10)

MARGHE'S SUIT WAS still open at neck and wrist, and the helmet rested in the crook of her left arm. An ID flash was sealed to her shoulder: "Marguerite Angelica Taishan, SEC." The suit was wrinkled and smelled of just-unrolled plastic, and she felt heavy and awkward, even in the two-thirds gravity of orbital station *Estrade*.

She stood by the airlock at the inside end of A Section. The door was already open. Waiting. She rested the fingertips of her right hand on the smooth ceramic of the raised hatch frame; it was cool, shocking after two days of the close human heat of A Section.

The sill of the airlock reached her knees; easy enough to step over. No great barrier. The lock chamber itself was two strides across. The far door was still closed, sealed to another sill, like this one. Four steps from here to B Section. Four steps. She had recontracted with SEC, endured six months of retraining on Earth, traveled eighteen months aboard the Terragin, and spent the last two days on the *Estrade* bumping elbows with the threemember crew, all to take those four steps.

"Well, Nyo and Sigrid say good luck, but they'll be out there for hours yet, fixing the satellite." Sara Hiam unclipped her headset. The slight, small woman with the atrophied muscles and club-cut dark blond hair was matter-of-fact, using her doctor persona. In the two days since she had come aboard *Estrade*, Marghe had learned that Hiam had several distinct facets to her personality, facets she rotated to face any given situation. It was a survival tactic, one way Hiam—and Sigrid and Nyo—had managed to spend five years up here without going mad. Marghe knew there was a great deal of the doctor she had not seen; she wondered what the real Sara Hiam was like.

"Life support is up and running in Section D," Hiam said. "Are you ready?"

Adrenaline, faster than conscious thought, flooded through Marghe and she had to discipline her breathing, decreasing her pulse and respiration rate, slowing blood flow and reducing the sudden over-oxygenation of her long muscles. Her face pinked as the capillaries under her skin reopened; her muscles stopped fluttering. It was a routine learned long ago.

"I'm ready."

"Very well." Hiam's voice was suddenly more measured, formal. "I'm obliged to remind you that the vaccine FN-17 now offered is still considered experimental. I also remind you that once you have taken it and once you step beyond this airlock, you will under no circumstances be allowed back into Section A: nor, whether or not you proceed as planned to Grenchstom's Planet, will you be allowed to enter any other uncontaminated Company installation until you have undergone extensive decontamination procedures." She sounded as though she was reading from a screen prompt. "These procedures consist of—"

"I know what they consist of," Marghe said. She pulled on gauntlets, closed her wrist seals. Was it her imagination or did the air coming from the lock smell different?

“This is a taped record, Marghe. Let me finish. These procedures consist of: isolation; the removal of all subject’s blood, marrow, lymph and intestinal flora and fauna and its replacement with normal healthy tissues; reimmunization of subject with all bacterial and viral agents commonly found in Earth-normal human population; prior to return to home planet, further isolation at a location to be decided upon to determine the efficacy of said reimmunization. Do you understand these procedures?”

“Yes.” The lock was small but, unlike the rest of what she had seen so far of Estrade, blessedly uncluttered.

“Further, I remind you that although FN-17 is a development of the Durallium Company, the Company in no way holds itself responsible for any adverse effects that may result from its use.

“Nor, though you are to be offered the utmost cooperation aboard Estrade and on Grenchstom’s Planet, are you to be considered an employee of said Company liable to the financial restitution available to indentured personnel. Is this clear?”

“Yes.” She closed her neck seal, hefted her helmet. “That’s everything?”

“Yes.”

“Will you help me with this?” She should have put the helmet on first; the gauntlets made her clumsy.

When the helmet and shoulder ring clicked together, the suit air hissed on. It tasted hard and flat, not like the warm, re-breathed air of the orbital station. She tongued on the broadcast communications. “Can you hear me?”

“I hear you.” Hiam checked a workstation screen. “You’re reading well enough.”

She looked up. “You?”

“Loud and clear.” Through the audio pickups Hiam sounded even more remote and doctorlike. And then the only sound was Marghe’s own breathing and the faint hiss of the forced air. Blue and purple readouts flickered in the lower left of her vision. Everything worked perfectly. There was nothing else to wait for.

Marghe stepped over the sill. Her boots clumped and echoed in the bare chamber, and her breath sounded loud. She touched the amber light on the control panel; the door slid shut. Hiam, arms folded, was visible through the small observation window.

Marghe studied the variety of lights, then tapped out a command sequence. A display flared red: VACUUM. Her helmet pickups were full of a hard hissing, and readouts flickered, then steadied, showing zero pressure, zero oxygen. When she moved, she felt vibration through her boots but heard nothing.

The wall display changed: AIRLOCK SYSTEMS ROUTED TO ESTRADE MAIN CONTROL PRIOR TO DECONTAMINATION PROCEDURES. TO PROCEED, INPUT SEQUENCE.

Another last-minute reminder: once she started on this, there was no turning back, Marghe tapped out the memorized sequence.

RAISE ARMS, RAISE CHIN, STAND WITH FEET APART.

Marghe did, BLANK VISOR FOR FIFTEEN SECONDS, COMMENCING. Even through her darkened visor and closed eyes, she sensed the flare as the chamber was flooded with radiation.

EXTERIOR DECONTAMINATION COMPLETE. LOCK GOVERNANCE RETURNED TO INTERIOR CONTROL.

Marghe cleared her visor, opened her eyes, blinked away the dancing green spots.

Hiam was still in the window, watching. Then, suddenly, she was gone.

Marghe watched the blank window for a moment, then took a deep breath and turned to the second door, the second panel with its red light. She reached out to input the sequence that would open it, that would enable her to take that last step over the sill that marked the boundary between what was understood and controlled and what was dangerous.

“Marghe, wait.”

Marghe whirled, forgetting the two-thirds gravity. Hiam was back at the observation window, headset at one ear. Marghe had to breathe slowly, in and out, before she could speak. “What?”

“Turn on your suit comm.”

Marghe tongued the channel on. “What’s wrong? What have—”

“Nothing.” Over the closed channel, Hiam’s voice was quiet, intimate. No longer the doctor. “This is off the record.”

“I don’t—”

“Just listen. All those things I said before, about isolation, about spending time somewhere unspecified before going home... that’s not what really happens.”

Marghe listened to her heart kicking under her ribs. She breathed, seeking calm.

Never refuse information, her mother had taught her when she was just six years old, you never know what you might need. But her mother was dead. She managed a *Go on* gesture.

“If you leave the airlock, if you take the vaccine, you’ll never go home. Not ever.

I had a... a good friend. On the planet. Was one of the initial batch taken off Jeep for study. She promised to be in touch. I think someone else wrote her mail.”

“How could you tell?”

“It felt all wrong.”

“If she’d been ill—” “No. Just listen. It seemed fine at first. I assumed she just wasn’t feeling good.

Decon’s not pleasant. Anyway, I didn’t pay close attention. But once when I wrote back I put in a private joke we’d shared for a long time. A very long time. When I got her response, I knew. It wasn’t her.”

Marghe said nothing. She wished she had just taken that last step, not listened to Hiam—this new Hiam. The real one?

Hiam watched Marghe intently, then laughed, a short, hard bark. “You don’t believe me.”

“I’m wondering why you didn’t tell me this before. Why you let me get this far.”

Hiam stepped right up to the glass, close enough for Marghe to see the pleats of her irises. “Because I couldn’t decide whether to trust you. But, Marghe... this is real, and somebody has to

know. I can't prove any of it, but that doesn't mean it's not happening. You seemed... I just thought..." She laughed again. "I should have saved my breath."

Marghe did not know what to say. "You and Sigrid and Nyo have all been up here a long time. I know that must—"

"Don't patronize me," Hiam said wearily. "If you don't want to believe me, then that's your privilege, but don't patronize me."

Chapter Eight (pp.141-146)

[...] She did not want to die. Even now, half suffocated and starving, with patches of skin dying on her face and hands, she refused to give up. This was not how her life was meant to end, frozen

and stinking and alone, forever listed as missing, unless she turned up entombed in an iceberg drifting down the eastern coast between the mainland and the Necklace Islands. She refused to die.

Think.

There was a story her father had told her once, about the organic chemist who had been searching for the solution to the structure of a certain molecule and had fallen asleep and dreamed up the answer: the benzene ring. Her father had used the story to illustrate several of his annoying sayings, like *Where there's a will there's a way*, and *Westerners teach their children how not to think*, and *Relax, let it come in its own time*. Right now her hunger and fear were blotting out everything else. She needed a clear mind, a relaxed body; she needed to be still, and let it come. Perhaps there was a solution to all this, a solution as perfect, elegant, and obvious as the benzene ring.

Her hands were numb now, as well as her legs. When she unstoppered the locha skin, the tiny movement sent agony into all fingers except the third and fourth on her left hand. She drank the last mouthful of thick, clotted blood and then rubbed her hands as best she could inside her gloves. Feeling did not return to the two fingers.

Frostbite—a clear signal that parts of her body were now shutting down permanently.

Think or die.

But could death really be any worse than this pain in her back, pain from curling around a bottle of blood almost inside the belly of a dead horse? Might it not be preferable to feeling bits of herself die of frostbite, and rot? Death, whatever else it was, would surely be peaceful, not like this constant diamond hiss of cold, this endless grinding fear and pain and struggle. If she just gave up, gave in, who would know, and what difference did it make?

She did not have the answers.

Why was she trying so hard to stay alive? If she lived through this, she might not live through the virus. If she survived the virus, Company might blow the planet to pieces. Life was nothing but a series of fruitless struggles. A sudden memory of herself as a three-year-old dropped into her head like a screen menu. She was in the roof garden of their house in Macau, high above the sweet smells of rot and rice wine, squatting next to an old plastic pail in which she had placed a handful of earthworms. The worms wriggled and humped their way up the sides of the pail, slipping now and again, but persisting, getting closer and closer to the rim, and freedom. She watched them with the utter concentration of all three-year-olds. Every time one reached the top, she leaned over and carefully flicked it back down to the bottom. It was not cruelty that prompted her; she simply enjoyed watching things try. And those worms kept trying, blindly, stupidly, stubbornly, and eventually her three-year-old self got bored and tipped the pail up, and the worms slithered out and burrowed safely into the dirt.

Very well. She would try to wriggle out of the pail; there would be time to worry about the quality of the dirt afterward.

Her first deep breath triggered a coughing fit that wracked her body enough to momentarily crack open the frost-rimed skin flap, admitting a slice of air so cold her eyes streamed. She rubbed her face into the fur of her hood to dry them—ice would blind her. She was well-practiced; her second deep breath, then her third, triggered deep muscle relaxation.

The trick to meditation was to let the mind sit in a quiet soft place full of ease and warmth. Marghe imagined that she was curled up, not under a piece of skin covered in blood-smeared snow in the middle of a blizzard, but on the mauve and green rug that lay in front of her fireplace in Wales. She could smell the applewood logs burning; flames rubbed themselves lazily up

against the soot-stained bricks, shimmering with distant hot worlds in yellows and reds. She stared into the flames a while to see what she could see.

Hours passed. Occasionally, she put on another log from the basket, or threw on a handful of salt and sugar and watched the flames burn lavender and spring green.

Then the basket was empty, only wood chips left, and the logs were burning down to embers. The embers dimmed.

She wanted to stay curled around the last remnants of warmth, try to sleep. Get up, her inner voice said, get up, but she did not want to leave. Get up, said that voice again, there are no ideas here. You must get up.

Oh, but it was hard. The door from her familiar room led to a high flight of dank stone stairs. No railing. Each step seemed taller than the last, and the higher she climbed up out of her trance, the more slippery the stone became. It would be so easy to lean backward just that little bit too far and go tumbling down, back into the room that was still warm. She set her teeth and climbed, and gradually her legs became numb and she felt her fingers turning blue and cold and curling into claws.

All except two. Her ears hurt.

She woke to dark, sour quiet. Although she was too weak to move, her head was very clear. Meditation had produced no magic formula, no elegant solution to her problem. There was nothing more she could do. It was midwinter, the last day of the Moon of Knives here in the wild Echraidhe country of Tehuantepec, and the only thing left for her to do was to choose her way of dying. The warm room would be a good place in which to die. Perhaps she should go back there, put on the last of the wood chips and just fall asleep forever. There was nothing noble about dying a slow and painful death, surrounded by nothing but empty silence.

She took a slow, deep breath, let it out gently. Took another. Exhaled abruptly.

Silence?

When she breathed the next time, it was strong and deep, a breath that pumped her blood vigorously through those blood vessels that would still open, dragging with it oxygen, life. Her arms tingled with the effort of pushing up the snow-covered flap. She peered out. Snow and sky lay pearly white and quiet. The blizzard was over.

Moving sent pain shooting through her legs. There was no way she could stand up yet. She crawled out from underneath the flap; when she was halfway out, it cracked and broke. The light was blinding after so long in the dark. She had no idea what time of day it was. Late afternoon, maybe. On all fours, she looked around.

She began to laugh. She leaned back against the carcass and laughed at the sky, laughed until icy air tore into her lungs and set her coughing and she had to pull off her snow mask and smother her mouth with her hand. Even then, her shoulders shook.

To her left, looming dark on the horizon, lay the forest. Food, shelter, and firewood lay a couple of hours' walk away. If she had gotten to this place just a little before the blizzard started, she would have seen. She would have smelled it, as she did now: an alien, green smell, the smell of strange trees unfurling in the dark, furtive and strong. Just two hours away. Half an hour on a horse. But her horse was dead and it was all she could do to sit without collapsing.

Hope gave her the strength that would have come from food, or warmth. The worm prepared to try one last time to wriggle up out of the pail. She pushed herself from sitting to kneeling,

from kneeling to balancing on one foot and one knee. She had to lean against the carcass before she managed to drag the other foot up to join the first. She stood, and swayed, but did not fall over.

One step at a time, she told herself. However long it takes. She put one foot in front of the other. Not so bad. Then the other one. Look at me, she wanted to shout, look at me! It was like learning to walk all over again, with legs that did not belong to her. Her heart thumped soggily inside her ribs, but it did its job. She took another step and nearly fell over. Don't think about it, it's easier if you don't think about it.

She opened her mouth and began to sing the first thing that came into her head: a nursery rhyme she had learned when she was five. *I know a teddy bear, blue eyes and curly hair, roly-poly round the town, knocking all the people down...* She sang all the verses. The song faltered often and her legs trembled like reeds, but she refused to stop. The trees drew nearer. Or what looked like trees. What if an alien forest did not have nuts, or berries, or anything she could eat? Never mind that, just put one foot in front of the other, and sing.

Each step became a test of will. Eventually, she lost the struggle and fell over. She crawled. She had sung all the verses of the nursery rhyme. She began to make them up. *I know a dinosaur, green of eye and red of claw, romping stomping round the town, having fun chowing down, I know a dinosaur...* Her world narrowed to the stretch of ground under her hands and knees, the eighteen inches she could see before her without lifting her head. Her voice wavered like a newborn's while she crawled on, over roots and fallen tree debris, not seeing.

Something moved.

She looked up, blinked, tried to focus. There, behind a tree. Sweet gods. It must be seven feet tall. Goth? Cyarnac? Had she come all this way just to get eaten by something like a huge teddy bear? *I know a teddy bear, silver eyes and lots of hair, zipping ripping on the plain, kitting until we're all slain...* Maybe she was imagining it. Yes, she had imagined it. No such thing as giant teddy bears. She crawled on.

A woman stepped out from nowhere.

Marghe blinked again, waited for the mirage to disappear. When it did not, Marghe reached slowly, painfully for her knife. The woman's taar skin boots and cap, the sling and palo on her belt, were all too familiar, even if the carved disk of bone at her belt was strange and her face was one Marghe had never seen before.

She would kill, the woman or herself, before being taken hostage again.

The woman stepped closer, but not within knife range.

"I am Leifin. Daughter of Jess and Bejuoen and Rolyn. Soestre to Kristen."

"Where are you from?" Marghe's voice was a whispery croak.

Leifin leaned forward, trying to catch what she said. "I am Leifin. There is no need for your knife." She took another step forward. "How are you named, stranger? Who are you?"

Marghe thought about that. Who was she? She was not sure. "Where are you from?" she croaked again. The knife point glittered before her eyes.

"Where am I from?" Leifin gestured behind her. "Ollfoss. Three days' walk away or more."

The knife point wavered. Ollfoss. Ollfoss. Marghe fell on her face in the snow.

Chapter Twelve (pp.230-232)

All that day, and the next, Marghe avoided Thenike, eating and gardening alone.

She spent the nights in the guest room, trying not to remember Thenike rolling on top of her, the feel of muscle warm and hard under her belly, the way their mouths met. No one bothered

her. Most of the family was busy; Leifin had returned from a hunt and they were helping her tan the skins and cure the meat.

The third night, Marghe tossed and turned for hours, too tense to sleep. She got up and pulled a cloak around her shoulders; she needed fresh air. Outside, only one moon was visible, blurred behind clouds. She walked hard, fast, stamping through the trees, glad when she startled a pair of wirrels into shrieking and running.

She missed Thenike. But she was scared. If she went back, it meant deliberately putting aside her barriers, letting Thenike right inside, right in where she could see those parts of herself that Marghe had never shown anyone. Those parts she barely knew herself.

Parts she never would know, if she stopped now.

She paused, then strode on, angry. She could not stop now. Not after surviving Tehuantepec, not after fighting off the virus, choosing her name, discovering so much about herself...

She had to choose: Thenike, and the knowledge of who she, really was or might be, or old habits that stemmed from fear that no longer had any foundation.

She turned around, marched back toward the house. She wanted Thenike—wanted to earn the name she had chosen for herself, to find out what it meant to be Marghe Amun, to be complete, whole. She'd be damned if she would give up now.

She knocked on Thenike's door, then knocked again when there was no reply.

Thenike opened it, a coverlet draped over her shoulders and her face creased with sleep. They looked at one another.

"Come in," Thenike said, and stepped to one side. The room was dim. Thenike lit a candle from the banked fire.

They faced one another. Thenike looked soft and smelled of sleep. Marghe wanted to gather her up in her arms. "I'm sorry," she said. "I'm sorry. I'm just so scared." And burst into tears.

The candle was guttering, and Marghe's face was tight with dried tears. They lay in each other's arms, breathing easily, softly. Flame and shadow flickered over Thenike's skin, turning it reddish bronze and tinting her hair with copper. Marghe knew that she could match her lover's heartbeat whenever she wanted, match her breath, her pulse; that their rhythms were still connected.

"I want to do it now," she said suddenly. "Before I get too scared."

"Put your hand on mine. Feel the pulse in each fingertip, mine and yours. Yours and mine." Thenike slid on top of her, muscle on muscle, her mouth an inch from Marghe's. "Breathe with me. Breathe my breath."

It was hot; their skin was hot, and their breath. In and out, in and out. And Marghe gave up everything, gave her breath to Thenike, took Thenike's into her lungs. Then their arms were wrapped around each other, eyes open, staring deep, and Marghe let herself slide down that long deep slope, that slippery slope, sinking in, right in, right down until she was Thenike, was Thenike's pulse, Thenike's breath, until she could skip back and forth: her breath, Thenike's breath, back and forth.

Back and forth.

They slid past each other like slippery same-pole magnets, going in.

And Marghe was standing before the cathedral that was Thenike's body and all its systems, as Thenike stood before hers. She stepped inside.

It stretched far over her head, a vast, echoing space. She wandered, laying a hand here, against the muscles sheathing the stomach, a hand there, between ribs. She stopped and looked in a side chapel where bronchioles narrowed to alveoli. She wandered on, noting cells and bones and connective tissue, glands and tubes.

Ovaries.

One ovary felt different from the other. Marghe stopped. She felt its heat, and something else, a bulge, a ripe readiness. The bulge swelled. Marghe watched, fascinated, as it split, opened, released its egg. Marghe followed the egg as waving cilia gentled it down the oviduct.

Thenike was ovulating, and because Marghe knew their rhythms were matched, she knew that this would be happening in her body, too, and that Thenike would be watching. Marghe stepped closer, reached out cautiously. The electrum thread inside shimmered and sang, and the ovum almost... changed. Marghe withdrew her hand.

The virus had altered everything. She saw how she could change the chromosomes, how she could rearrange the pairs of alleles on each one. If she reached in and touched this, enfolded that, the cell would begin to divide. And she could control it—she and Thenike could control it.

Marghe felt the connecting tension as Thenike stood waiting.

She could do it. She would do it; Thenike would match her.

She reached out again, and the thrumming electrum strand that was the virus coiled and flexed and the cell divided. Marghe searched her memory of those long-ago biology lessons: mitosis. But altered, tightly controlled and compressed by the snaking virus until it resembled a truncated meiosis. Chromosomes began their stately dance, pairing and parting, chromatids joining and breaking again at their chiasmata, each with slightly rearranged genetic material. But the chromatids did not then separate again and migrate to the cellular poles in a second anaphase; instead they replicated. This daughter would be diploid, able to have her own daughter.

It was like watching beads on a string rearrange themselves. Gorgeous colors, intricate steps, every bead knowing just the right distance to travel. Precision choreography, again and again, as cells divided, normally now, and the one-celled ova became two-celled, four-celled, eight-celled.

As they multiplied, Marghe felt the tight tension, the connection between these cells that would divide and multiply inside Thenike, and those that would grow inside her own body: fetuses. Fetuses that might one day be born as soestre.

Chapter Fifteen (pp.270-272)

THE DAYS GREW warmer, and the nights soft. Marghe took turns with Thenike to tell the news to the new faces and old that gathered in the courtyard of the inn. Roth and her sailors said good-bye on the fourth day and left to sail east, to the Necklace Islands. Marghe did not know what happened to Juomo.

One hot day, their ninth in North Haven, Marghe and Thenike were in the kitchen getting cool water before Marghe resumed her drumming practice. Zabett found them.

“There’s a kinswoman come to see you. She’s in the courtyard.”

When they stepped back out into the heat of the courtyard, Leifin was sitting with one hand in the fountain, her two large hip packs by her feet, looking about. She was wearing a thin-strapped tunic and Marghe was shocked to see how much weight she had lost in so few days; the tendons in her neck stood out like cables. Leifin watched them as they approached, examining them first from one eye then the other.

Like a bird of prey.

“Leifin, what’s happened?”

“I was hunting,” Leifin said dismissively.

“What brings you here?”

“I’ve brought some trade goods, and a message.” She wiped her hand dry on her treads and opened the pouch at her belt, took out a message cord. “For you. I don’t think it’s good news.”

Marghe took it and read the knots one by one.

To Marghe Amun, and to the viajera Thenike, greetings. Danner, headwoman of the Terrene, has refused to aid Cassil of Holme Valley and thereby places herself in peril at a time when she most needs support against those who would seek to harm her and the other Terrene. Holme Valley and Singing Pastures are threatened: by the tribes Echraidhe and Briogannon, united under one name Uaithne, the Death Spirit. If you have any influence over Danner, use it. May your children come into a peaceful world. By the hand of T’orre Na, viajera.

“What...” She read them again, carefully, feeling the knots one by one with her fingertips. Sweet gods. How could Danner be so stupid? And the news about Uaithne... Oh gods, please let it not be true.

“What will you do, sister?”

“I don’t know.” She handed the cord to Thenike. “Does that say what I think it says?”

Thenike read the message out loud. It did.

“Why’s Danner doing this, and what does T’orre Na mean by ‘at a time when she most needs support against those who would seek to harm her’?” She paced. “I think Danner’s in trouble.”

“She will be, if she disregards trata,” Leifin said.

Marghe ignored her and continued pacing. "I think something must have happened to make Company react at last." What, exactly, was relatively unimportant.

What mattered was that Danner was in trouble, and about to make it ten times worse for herself if she refused Cassil's request. And Uaithne... Why didn't the others, Aoife or the Levarch, stop her? She wiped her forehead. Damn this heat.

She had thought that, maybe, Aoife would see reason before Uaithne's madness swallowed them all. She had hoped that her words had made sense to the fierce, dark tribeswoman, that Aoife would do something to control her soestre. Instead, it seemed the violence within Uaithne had ignited into a flame that was now sweeping across the northern continent.

"I have to go back to Port Central."

Thenike looked troubled. "The journey's long, and not easy."

"Some of this is my fault: I made the trata agreement in the first place. It's my fault that I didn't make the importance of it sufficiently clear to Danner."

"Perhaps."

Marghe did not listen. "And it may well be that Uaithne's madness might not have... That my presence there, feeding into that stupid, stupid myth... Thenike, I have to go. I might be able to do something." She did not know what, but she had to try. She felt involved.

Thenike put her arm around Marghe's shoulders. "Perhaps we could talk later," she said to Leifin.

"Of course." Leifin stood up. "When you've recovered from this bad news."

"Speak to Zabett about a room. We'll find you later, talk about how things go with the family, about your trade goods."

"Yes." Leifin shouldered her bag, turned to go.

Marghe forced herself to speak. "Leifin?" Leifin turned back, surprised. "I'm glad to see you." And she was. Unfathomable motives or not, Leifin was kin.

Leifin nodded, and strode away.

They went back into the kitchen. It was too warm inside, but Marghe felt safer, more secure, indoors. Scathac was nowhere to be seen. They took their water to the table and sipped for a while without saying anything.

"I have to go, Thenike. Even if the family expects me to remain at Ollfoss. I'm responsible for what I set in motion."

"Responsible, too, to your kin."

"I know. But I have to do this."

"If you feel you must, then you must. I'll come with you."

Marghe reached for Thenike's hand. They were quiet for a moment.

"So," Thenike said eventually. "How will you go to them? As Marguerite Taishan, the one who should have 'done something,' or as the viajera Marghe Amun, offering advice and mediation on a trata matter?"

Choose, Thenike was saying: choose who you are and where your loyalties lie.

Marghe held the suke that bumped gently against her chest. "How will we get there?"

Thenike seemed to accept the change of mood. “Find out who has a ship going south and is willing to go through the Mouth of the Grave, to High Beaches or Pebble Fleet.”

A picture of the Ollfoss map appeared in Marghe’s head, clear and sharp. She could remember every detail. We remember.

Thenike had said, *viajeras remember*. Marghe wondered if she would ever grow tired of this new memory.

“Which would be best?”

”A ship to Pebble Fleet would have to travel around the Horn, which would add time to the journey, but then it’s a comparatively short distance overland to Port Central. If we ship to High Beaches, then we can go up the Glass River part of the way... About twenty days’ travel, either way.“

Twenty days. And they would have to wait for a ship. Say a month. What might Danner do in a month?

Aoife and Marac, along with the Briogannon, Ojo, stayed a little longer. They wanted to study the ways of the Holme Valley community, Marac said; how they shaped the skelter trees, plowed their fields, used the river. For three days Marghe watched them as they went out and about—the hard, lean Levarch and the younger, softer daughter—fingering an olla bowl, thumping the tendons of a breeding taar, or asking short hard questions on the length of the seasons this far south. Once, she saw them both lift their hands and rub at their chins thoughtfully while Cassil explained a harvest technique. Ojo drifted behind them, a dark-eyed shadow.

But summer was short on Tehuantepec, and Aoife and Marac had to get back north to join their people. “There’s not much time to bring our herds south before the snows. Winter comes early this year,” Aoife said from her horse.

“That’s what Holle said.” The sun was bright, and Marghe had to shade her eyes with her hand to look up at Aoife. Marac and Ojo waited on their small, shaggy ponies some distance away.

Aoife looked diminished, Marghe realized. She wondered how it must feel, to kill a soestre.

“You did the right thing,” she said suddenly. “It’s best for your people.”

“I am Levarch. I always do what is best for the Echraidhe.” Her eyes were bleak.

“Sometimes it is not easy. For me or others.”

An apology?

“You were right when you said the Echraidhe must change. I listen to truth and those who speak it. But I’ll never forget that it was you who made me kill my soestre. You will never be welcome in my tent.”

Aoife looked at her without expression, then wheeled her horse and was gone, Marac and Ojo thundering along beside her.

You will never be welcome in my tent. There was an Echraidhe curse: You will never be welcome on our grazing grounds or in our tents, neither you nor your daughters nor the daughters of your daughters. May your taars lose their fur and your horses their teeth, and may your land be frozen for a thousand years. But Aoife had restrained herself. *My tent*, she had said, not *our grazing grounds* or *our tents*. Even now, the Levarch was keeping the tribe’s best interests over her own: the Echraidhe would need all the help they could get in the next few years, and it would be foolish to declare a powerful viajera and her even-more-powerful friends anathema. Instead, Aoife had declared a personal animosity.

Marghe watched the three galloping horses dwindle into the distance. It would not be long before their strange tribal code eased as the harsh winters of Tehuantepec that had made it a necessity for survival became a thing of the past. She was surprised to find she would mourn the passing of that fierce Echraidhe insularity.

Marghe wished Thenike would come back. She needed to feel strong arms around her; she wanted to lay her head against Thenike’s belly and listen to see if she could hear the child that would grow up as soestre to the one living inside her own body. She wanted to talk and think about something other than Aoife’s unforgiving words, something other than change and death.

That night, Marghe found Sara Hiam sitting on the dry, dusty-smelling grass outside the hospital. She joined her.

"It smells good out here," Hiam said.

Marghe nodded, then realized Hiam would not see that. "Yes."

They sat quietly. The breeze blew warm, then cool; autumn was coming. In the distance a horse snorted.

"I like the nights," Hiam said. "After six years on Estrade, the days down here seem too big, too intimidating. All that sky, and air. Sometimes I get nervous when a breeze swirls. I'm so used to air coming from one direction at a time, and always the same temperature."

"The storms must have been hard for you."

"Yes."

Silence.

"Marghe, this world... You seem at home here. But it scares me. The wind scares me, the people. The virus. You scare me."

"Me?"

"You've changed."

Marghe did not know what to say. "Yes."

Hiam moved restlessly. "There's so much I don't understand. Like your friend, Thenike. I'm sorry I called her a savage. I don't know what she did, or how, but whatever it was, she saved Letitia's life. How did she do that? She was right about the adjuvants, too." A tiny silence. They understood each other: apologies given and accepted on both sides. "And you're pregnant. And I don't understand any of it. I want to know. I want you to tell me."

Marghe wondered where to begin. She picked a long stem of grass and sniffed it, smelling the familiar spice of Jeep. "It's the virus. It changes everything, It's... Well, I have a theory about Thenike's healing. I felt something, when she was running her hands over Letitia. Over the air around Letitia, really. I was trained to be sensitive to my own body; I think I'm more sensitive than most. Then when the virus became part of me, it was like that sensitivity increased a thousandfold. More. So when Thenike did what she did, I could feel it." She stripped away the brownish outer layer of the stalk of grass. "I wonder if I might not, in time, learn to do it myself."

"You're not making much sense."

Under the outer covering, the stem was green and juicy. Marghe put it in her mouth, chewed awhile. "I've been doing some reading lately. It turns out that every cell in the human body—in every other body, too, plant and animal—and every molecule and atom in that cell, is in a constant state of vibration. All this cell-by-cell excitation adds up to produce enough energy to change the electrical and magnetic properties of the space they occupy."

"That's nothing new."

"No. Anyway, we all resonate on a particular, unique frequency, but because all humans radiate within a narrow wave band we all receive and transmit those signals.

All the time. We're in constant communication with each other and with the outside world. Patterns of these waves explore everything close-by, so all the time we're with other people we're unconsciously probing them. And being probed." She picked a shred of grass from her

teeth. “I imagine if a person was sensitive enough, it would just be a matter of training to bring that kind of probing under conscious control.” She stared out at the dark, heaving sky. Thenike could probably explain this better. “Sara, how would you define healing?”

“Making someone better. Or, rather, helping—tricking, persuading—a body to heal itself.”

“Right. Modern medicine does it mechanically, like stitching, and chemically—antibiotics and things. But what about electrically? Magnetically?

Electrochemically?”

“We do that already,” Sara said thoughtfully. “Strap a power pack around a break and it heals anywhere up to six times as fast.”

Marghe nodded. “According to what I’ve been reading, injury, like Letitia’s, produces a disorganization of the normal, healthy electrical pattern. Are you with me?”

“Yes.”

“Now what if, what if a person has enough control over her magnetic field, her transmissions, to affect another’s? What if the healthy person’s patterns could interact with the sick person’s?”

Hiam looked dubious.

“Sara, when Thenike ran her hands around Letitia, my body could feel it! It was like her pattern was talking to mine, to all the eddies and flows of my cells, saying: See? See how you should be? Like this, this is how you’re supposed to go.”

“But how? I don’t understand how she can do it!”

“The virus, that’s how. Oh, Sara, the things I’ve seen! When I woke up after being sick, it was like becoming conscious for the first time, Like a blind person seeing color... No, that’s not right. It was just more. Like I could see better and hear better and smell better, like my kinesthetic sense was more highly developed.

There’s so much out there to notice, to feel. It’s almost as if the virus is part of this world, so that when the virus became part of me, I could see the world and feel it more clearly...”

Sara Hiam sat in obstinate silence.

“It’s the virus,” Marghe repeated more quietly. “It gets all tangled up in the DNA somehow, and changes things. Maybe it intensifies the semiconducting properties of our nervous systems. I don’t know. That’s something you’ll have to find out.

Viruses are what you know. I can only tell you that it’s my belief that the virus allows us greater control—much, much greater control—over the autonomic nervous system, and other things.”

Sara was still silent. Marghe decided to change tactics.

“I’ve been thinking about Letitia Dogias. You’ve heard about her behavior during storms?”

“Yes,” Sara said unwillingly.

“Have you had the opportunity to find out why?”

“I’ve run some tests.”

“And?”

“And I can’t find anything wrong with her. Nothing.”

“I think I know what’s wrong with her: she’s very sensitive to the buildup of energy around storms, but doesn’t know what it is she feels, or how to deal with it.

She's got no biofeedback training at all. She overloads."

"It could be a psychiatric condition."

"It could. But it isn't."

The sky lit up in a long, vivid flash, then died back to inky black.

"What was that?" Sara asked.

"I don't know. I've never seen anything like it before."

They listened, but there was no noise except the wind in the grass and, from a long way off down the valley, a trail of laughter.

"I'm afraid," Sara said from the dark. "Everything's so different. You're so different. I remember you up on *Estrade*. You were so... ordinary."

"I'm different, yes."

There was no way to explain how it felt. How it was to be able to remember in a way she would have thought impossible a year ago; how it felt to only have three fingers on her left hand, to have nearly died. How it felt to have another life growing inside her, to have a partner. A home.

"Change is just change, Sara. Not all good, not all bad. Just different." They were quiet a long time, listening to the wind in the grass.

"I'm still afraid. Soon the virus will come for me, for Nyo and Sigrid. And I can do nothing to stop it. Nothing. I'm a doctor and I can't stop it."

"You can't stop the common cold, either."

"But that won't kill me."

"No."

"Hiam!" The call came clear through the dark.

Hiam started, then stood up. "Over here! Who is it?"

They heard the running footsteps, surprisingly close. "Me. Danner."

"What is it? What's happened?"

"Out of breath. A moment." Danner bent over, straightened, sucked air into her lungs. Marghe could not see her face, but something was very wrong. They waited.

"Sigrid just called. Estrade's gone."

"Gone?"

"They blew it up."

"That flash..."

"Yes."

"The people on board?"

"They didn't take them off first."

Marghe imagined a corona of plasma floating and frozen, orbiting the planet forever. "The *Kurst*?"

Danner seemed to notice Marghe for the first time. "Gone. Peeled out of orbit just before detonating the platform."

"Sweet god," Sara said.

"At least they didn't kill us."

“Not yet.”

Marghe stared at her. They were gone, weren't they? “What about the gig?”

“Also gone. We're cut off now. Completely on our own.”

“Not for long,” Hiam said. Now they both stared at her. “Don't you understand yet? There's a whole world here, and Company won't forget it. They might be gone for now, but they haven't given up. Company never gives up. They'll keep at it, on and on, until they find a vaccine, or a cure, and then they'll be back. It might be five years, or it might not be until that daughter of yours is grown, Marghe. But they'll be back. And when they do, they'll be holding our destruction, the destruction of all the communities of this world, in their syringes or their sprays. Without the virus, the people of this world don't have children. No children and we die.”

We die. While they were standing there, looking at each other, wondering how they could ever be ready against that day, Thenike came back.

B) Η μετάφρασή τους προς τα ελληνικά

Κεφάλαιο Ένα (σελ.4-7)

Η ΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΜΑΡΤΖΙ παρέμενε ξεκούμπωτη στο λαιμό και τους καρπούς, ενώ το κράνος της ήταν φωλιασμένο στον αριστερό της αγκώνα. Στον ώμο της, με φωσφορίζοντα γράμματα, ήταν ραμμένα τα στοιχεία της: “Μάργκεριτ Αντζέλικά Ταϊσάν, Σ.Ο.Ε.”. Η στολή

ήταν τσαλακωμένη και είχε τη μυρωδιά φρέσκου πλαστικού, ενώ η ίδια ένιωθε βαριά και ατσούμπαλη, παρά το γεγονός ότι βρισκόταν στον τροχιακό σταθμό *Έστρεϊντ* όπου η βαρυτική δύναμη ήταν μειωμένη κατά ένα τρίτο από ό,τι στη Γη .

Στεκόταν πλάι στο αερόκλειθρο, στο εσωτερικό του Τομέα Α. Η πόρτα ήταν ήδη ανοιχτή. Προσμένοντας. Άγγιξε την απαλή κεραμική επιφάνεια της ανασηκωμένης καταπακτής με τα ακροδάχτυλα του δεξιού της χεριού· προς μεγάλη της έκπληξη ήταν δροσερή παρά τις δυο μέρες έκθεσής της στην αποπνικτική θερμότητα που εξέπεμπαν οι άνθρωποι του Τομέα Α.

Το κούφωμα του αερόκλειθρου έφτασε στα γόνατά της· αρκετά εύκολο να το παρακάμψει. Δεν ήταν δα και κανένα φοβερό εμπόδιο. Ο ίδιος ο θάλαμος είχε πλάτος δυο δρασκειλίες. Η πόρτα στην άλλη άκρη του παρέμενε κλειστή, ασφαλισμένη σε ένα άλλο κούφωμα, όπως αυτό εδώ. Τέσσερα βήματα κι έφτανες στον Τομέα Β. Τέσσερα βήματα. Είχε επανυπογράψει συμβόλαιο με το Σ.Ο.Ε., είχε υπομείνει έξι μήνες επανεκπαίδευσης στη Γη, είχε ταξιδέψει επί δεκαοκτώ μήνες με το *Τέρατζιν* και είχε περάσει τις δύο τελευταίες μέρες στο *Έστρεϊντ*, στριμωγμένη μαζί με το τριμελές πλήρωμα, μόνο και μόνο για να διανύσει αυτά τα τέσσερα βήματα.

«Λοιπόν, η Νίο και η Σίγκριντ σου εύχονται καλή τύχη, μα οι ίδιες θα είναι εκτός για μπόλικες ακόμα ώρες, επιδιορθώνοντας το δορυφόρο». Η Σάρα Χιάμ έβγαλε τα ακουστικά της. Η λεπτή, μικροκαμωμένη γυναίκα με τους ατροφικούς μύες και τα αυστηρά κομμένα σκουρόξανθα μαλλιά ήταν ψυχρή και αντικειμενική, φορώντας το προσωπείο της γιατρού. Μέσα σε αυτές τις δύο μέρες από την επιβίbasή της στο *Έστρεϊντ*, η Μάρτζι είχε μάθει πως η Χιάμ είχε αρκετές πτυχές στην προσωπικότητά της, διαφορετικές μεταξύ τους, πτυχές που εμφανίζονταν μία μία ανάλογα με την περίπτωση. Επρόκειτο για στρατηγική επιβίωσης, ένα τρόπο χάρη στον οποίο η Χιάμ -και η Σίγκριντ και η Νίο- είχαν καταφέρει να επιβιώσουν επί πέντε χρόνια εδώ πάνω χωρίς να τρελαθούν. Η Μάρτζι ήξερε πως η γιατρός είχε ακόμα πολλά να δείξει· αναρωτιόταν πώς να ήταν άραγε η πραγματική Σάρα Χιάμ.

«Η μηχανική υποστήριξη στον Τομέα Δ είναι σε πλήρη λειτουργία», δήλωσε η Χιάμ. «Ετοιμη;».

Αδρεναλίνη, πιο γρήγορη κι από τις σκέψεις της, πλημμύρισε τη Μάρτζι και χρειάστηκε να επιβραδύνει την αναπνοή της, μειώνοντας το σφυγμό της και το ρυθμό εφίδρωσης, κατευνάζοντας τη ροή του αίματός της και ελατώνοντας την ξαφνική υπεροξυγόνωση των μακρών μυών της. Το πρόσωπό της ρόδισε καθώς τα τριχοειδή αγγεία κάτω από την επιδερμίδα της διαστάλθηκαν ξανά· οι μύες της σταμάτησαν να τρέμουν. Αυτά τα βήματα τα είχε μάθει πολύ καιρό πριν.

«Ετοιμη».

«Πολύ καλά». Ξαφνικά ο τόνος της Χιάμ ήταν πιο μετρημένος. Επίσημος. «Είμαι υποχρεωμένη να σου υπενθυμίσω πως το εμβόλιο FN-17 που πλέον διατίθεται θεωρείται πως ακόμα βρίσκεται σε πειραματικό στάδιο. Σου υπενθυμίζω, επίσης, πως άπαξ και σου χορηγηθεί και άπαξ και εξέλθεις αυτού του αερόκλειθρου, σε καμία περίπτωση δεν θα σου επιτραπεί ξανά η είσοδος στον Τομέα Α· ούτε πρόκειται, είτε καταφέρεις να φτάσεις στον Πλανήτη Γκρέντςστομ είτε όχι, να σου επιτραπεί η είσοδος σε οποιαδήποτε άλλη αμόλυντη εγκατάσταση

της Εταιρείας μέχρις ότου υποβληθεί σε εκτεταμένες απολυμαντικές διαδικασίες». Η φωνή της ακουγόταν μονότονη σαν τηλεπαρουσιάστριας που διαβάζει τα νέα από καρτέλες. «Οι διαδικασίες αυτές περιλαμβάνουν-»

«Ξέρω τι περιλαμβάνουν», τη διέκοψε τη Μάρτζι. Φόρεσε τα γάντια της και τα ασφάλισε στους καρπούς της. Ήταν ιδέα της ή μήπως ο αέρας που ερχόταν από την πόρτα είχε διαφορετική μυρωδιά;

« Η παρούσα ηχογράφηση θα αρχειοθετηθεί, Μάρτζι. Επίτρεψέ μου να ολοκληρώσω. Οι διαδικασίες αυτές περιλαμβάνουν: απομόνωση, πλήρη αφαίμαξη του υποκειμένου, καθώς και αφαίρεση του μυελού των οστών, της λέμφου, της εντερικής χλωρίδας και πανίδας και αντικατάστασή τους με φυσιολογικούς, υγιείς ιστούς, επανεμβολιασμό του υποκειμένου με το σύνολο των βακτηριακών και ιικών φορέων που συναντώνται συχνά στο γήινο ανθρώπινο πληθυσμό· πριν από την επιστροφή στον πλανήτη σου, προβλέπεται περαιτέρω απομόνωση σε τοποθεσία που πρόκειται να αποφασισθεί προκειμένου να προσδιοριστεί η αποτελεσματικότητα του προαναφερθέντος επανεμβολιασμού. Κατανοείς αυτές τις διαδικασίες;».

«Ναι». Το αερόκλειθρο ήταν μικρό αλλά, σε αντίθεση με ό,τι άλλο είχε δει ως τώρα στο *Εστρεϊντ*, ήταν απαλλαγμένο από στοίβες αντικειμένων, όπως διαπίστωσε έκπληκτη.

«Επιπλέον, σου υπενθυμίζω πως, μολονότι το εμβόλιο FN-17 είναι προϊόν της Εταιρείας Ντουράλιουμ, η ίδια η Εταιρεία δεν φέρει κανενός είδους ευθύνη για οποιεσδήποτε παρενέργειες ενδέχεται να προκύψουν από τη χορήγησή του.

«Ούτε πρόκειται να θεωρηθείς εργαζόμενη της εν λόγω Εταιρείας, με δικαίωμα στην οικονομική αποζημίωση που δικαιούται το προσωπικό που έχει δεσμευτεί μέσω συμφωνητικού, μολονότι θα λάβεις την μέγιστη δυνατή βοήθεια και στήριξη τόσο στο *Εστρεϊντ* όσο και στον Πλανήτη Γκρέντστομ. Είναι ξεκάθαρο αυτό;».

«Ναι». Κούμπωσε το γιακά της στολής της και σήκωσε το κράνος της. «Αυτά είναι όλα;».

«Ναι».

«Θα με βοηθήσεις με αυτό;». Θα έπρεπε να έχει φορέσει πρώτα το κράνος· τα γάντια έκαναν τις κινήσεις της αδέξιες.

Όταν το κράνος κούμπωσε στο δακτύλιο που βρισκόταν στον ώμο της, ο αέρας εντός της στολής σφύριξε. Είχε γεύση δυσάρεστη και επίπεδη, σε αντίθεση με το ζεστό, ανακυκλωμένο αέρα του τροχιακού σταθμού. Μίλησε στον πομπό επικοινωνίας. «Με ακούτε;».

«Σε ακούω». Η Χιάμ έλεγξόνη γραφείου. «Σε λαμβάνω αρκετά καθαρά».

Κοίταξε ψηλά. «Εσύ;».

«Καθαρά και ξάστερα». Μέσω των ηχητικών σημάτων η Χιάμ ακουγόταν ακόμα περισσότερο σαν απόμακρη γιατρός. Και τότε ο μόνος ήχος που απέμεινε ήταν η ίδια η ανάσα της Μάρτζι και το αχνό σφύριγμα του πεπιεσμένου αέρα. Χαμηλά και αριστερά στο πεδίο της περιφερειακής της όρασης αναβόσβηναν δεδομένα στην οθόνη σε μπλε και μωβ χρώματα. Τα πάντα λειτουργούσαν στην εντέλεια. Δεν χρειαζόταν να περιμένουν τίποτα άλλο.

Η Μάρτζι διέσχισε το κούφωμα του αερόκλειθρου. Οι μπότες της σέρνονταν και αντηχούσαν μέσα στη γυμνή κάμαρα κι η ανάσα της ακουγόταν δυνατά. Άγγιξε το πορτοκαλί

φως στον πίνακα ελέγχου· η πόρτα έκλεισε. Η Χίαμ, με τα χέρια σταυρωμένα, φαινόταν μέσα από το μικρό παραθυράκι παρακολούθησης.

Η Μάρτζι μελέτησε την πληθώρα των φωτεινών ενδείξεων κι έπειτα πληκτρολόγησε μια ακολουθία εντολών. Μια ένδειξη άστραψε κατακόκκινη: ΚΕΝΟ. Στους ιμάντες του κράνους της σφύριζε δυνατά ο αέρας, τα δεδομένα αναβόσβηναν στην οθόνη, έπειτα σταθεροποιήθηκαν, δείχνοντας μηδενική πίεση, μηδενικό οξυγόνο. Μόλις κινήθηκε, ένιωσε μια δόνηση κάτω από τις μπότες της μα δεν άκουσε τίποτα.

Τα δεδομένα στην οθόνη τοίχου άλλαξαν: ΣΥΝΔΕΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΑΕΡΟΚΛΕΙΘΡΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟ ΕΛΕΓΧΟ ΤΟΥ ΕΣΤΡΕΪΝΤ ΠΡΟ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ
ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗΣ. ΓΙΑ ΣΥΝΕΧΕΙΑ, ΠΛΗΚΤΡΟΛΟΓΗΣΤΕ ΤΗ ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ.

Ακόμα μία υπενθύμιση της τελευταίας στιγμής: άπαξ και ξεκινούσε, δεν υπήρχε επιστροφή. Η Μάρτζι πληκτρολόγησε την ακολουθία που είχε απομνημονεύσει.

ΧΕΡΙΑ ΨΗΛΑ, ΚΕΦΑΛΙ ΨΗΛΑ, ΠΟΔΙΑ ΣΕ ΑΝΑΠΑΥΣΗ.

Η Μάρτζι υπάκουσε. ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΤΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ
ΔΕΥΤΕΡΟΛΕΠΤΑ, ΕΝΑΡΞΗ. Παρά τη σκοτεινιασμένη μάσκα του κράνους της και τα κλειστά της μάτια, αισθάνθηκε τη λάμψη καθώς η κάμαρα πλημμύρισε με ακτινοβολία.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗΣ. ΕΠΑΝΑΦΟΡΑ
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΑΕΡΟΚΛΕΙΘΡΟΥ ΣΤΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ.

Η Μάρτζι καθάρισε τη μάσκα της, άνοιξε τα μάτια της και τα ανοιγόκλεισε ώσπου να εξαφανιστούν από μπροστά της οι κινούμενες πράσινες κηλίδες.

Η Χίαμ στεκόταν ακόμη στο παράθυρο, παρακολουθώντας. Τότε, ξαφνικά, εξαφανίστηκε.

Η Μάρτζι κοίταζε το κενό παράθυρο για μια στιγμή, έπειτα πήρε μια βαθιά ανάσα και στράφηκε προς τη δεύτερη πόρτα, τη δεύτερη πλάκα με το κόκκινο φως. Τεντώθηκε για να καταχωρήσει την ακολουθία που θα την άνοιγε, που θα της επέτρεπε να κάνει εκείνο το τελευταίο βήμα διασχίζοντας το κούφωμα, το όριο που διαχώριζε το κατανοητό και το ελεγχόμενο από το επικίνδυνο.

«Μάρτζι, περίμενε».

Η Μάρτζι στριφογύρισε, λησμονώντας τα δύο τρίτα βαρυτικής δύναμης. Η Χίαμ εμφανίστηκε και πάλι στο παράθυρο παρακολούθησης, με τα ακουστικά στο ένα αυτί. Η Μάρτζι έπρεπε να αναπνεύσει αργά, εισπνοή, εκπνοή, προτού μπορέσει να μιλήσει. «Τι;».

«Άνοιξε τον πομπό επικοινωνίας στη στολή σου».

Η Μάρτζι συντονίστηκε. «Τι συμβαίνει; Τι έχεις—»

«Τίποτα». Μέσω του κλειστού καναλιού, η φωνή της Χίαμ ακουγόταν ήσυχη, φιλική. Δεν ήταν πια η γιατρός. «Αυτό είναι ανεπίσημο. Δεν καταγράφεται».

«Εγώ δεν—»

«Απλώς άκου. Όλα όσα είπα πριν, σχετικά με την απομόνωση, με το ότι θα διαμερίνεις κάπου που ακόμα δεν γνωρίζουμε προτού γυρίσεις σπίτι...στην πραγματικότητα τίποτα από αυτά δεν συμβαίνει».

Η Μάρτζι ένιωσε την καρδιά της να αναπηδά μέσα από τα πλευρά της. Πήρε ανάσες, προσπαθώντας να ηρεμήσει.

Ποτέ να μη λες όχι σε νέες πληροφορίες. Αυτό της είχε διδάξει η μητέρα της, όταν ήταν μόλις έξι χρόνων. Ποτέ δεν ξέρεις πού μπορεί να σου χρησιμεύσουν. Όμως η μητέρα της ήταν νεκρή. Κατάφερε ένα νεύμα, ενθαρρύνοντας τη Χίαμ να συνεχίσει.

«Αν περάσεις το αερόκλειθρο, αν κάνεις το εμβόλιο, δεν θα γυρίσεις ποτέ σπίτι. Ποτέ μα ποτέ.

Είχα μια... μια καλή φίλη. Στον πλανήτη. Ανήκε στην πρώτη φουρνιά που απομακρύνθηκε από τον Τζιπ για να μελετηθεί. Υποσχέθηκε πως θα επικοινωνούσε μαζί μου. Νομίζω πως κάποιος άλλος έγραφε τα γράμματά της».

«Γιατί το λες αυτό;»

«Ένιωθα ότι ήταν περίεργα».

«Αν είχε αρρωστήσει—»

«Όχι. Απλώς άκουσέ με. Στην αρχή φαινόταν μια χαρά. Υπέθεσα πως απλώς δεν ένιωθε καλά.

Η απολύμανση δεν είναι ευχάριστη διαδικασία. Όπως και να'χει, δεν έδωσα αρκετή προσοχή. Μια φορά, όμως, όταν της απάντησα, συμπεριέλαβα στο γράμμα και ένα προσωπικό μας αστείο το οποίο μοιραζόμασταν εδώ και πολύ καιρό. Πάρα πολύ καιρό. Όταν έλαβα την απάντησή της, το κατάλαβα. Δεν ήταν εκείνη που μου έγραφε».

Η Μάρτζι δεν είπε τίποτα. Ευχόταν απλώς να είχε κάνει εκείνο το τελευταίο βήμα, αντί να άκουγε τη Χίαμ—αυτή την καινούρια Χίαμ. *Την πραγματική;*

Η Χίαμ παρακολουθούσε προσεκτικά την Μάρτζι κι έπειτα γέλασε. Ένα κοφτό γέλιο, όμοιο με άγριο γάβγισμα. «Δεν με πιστεύεις».

«Αναρωτιέμαι γιατί δεν μου το είπες νωρίτερα αυτό. Γιατί με άφησες να φτάσω ως εδώ».

Η Χίαμ έκανε ένα βήμα μπροστά και κόλλησε το πρόσωπό της στο τζάμι, τόσο κοντά ώστε η Μάρτζι μπορούσε να δει τις γραμμές στις ίριδες των ματιών της. «Επειδή δεν μπορούσα να αποφασίσω αν μπορώ να σε εμπιστευτώ. Αλλά, Μάρτζι... αυτή είναι η αλήθεια και κάποιος πρέπει να την μάθει. Δεν μπορώ να αποδείξω τίποτα από όλα αυτά, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν συμβαίνουν. Μου φάνηκες... Απλώς σκέφτηκα ότι...». Γέλασε ξανά. «Θα έπρεπε να είχα κρατήσει το στόμα μου κλειστό».

Η Μάρτζι δεν ήξερε τι να πει. «Κι εσύ κι η Σίγκριντ κι η Νίο βρίσκεστε εδώ πάνω εδώ και πολύ καιρό. Είμαι σίγουρη πως αυτό—»

«Μη με πατρονάρεις», τη διέκοψε η Χίαμ κουρασμένα. «Αν δεν θέλεις να με πιστέψεις, δικαίωμά σου, αλλά μη με πατρονάρεις».

Κεφάλαιο Οκτώ (σελ.133-137)

[...] Δεν ήθελε να πεθάνει. Ακόμα και τώρα, μισοπνιγμένη και λιμασμένη όπως ήταν, με ολόκληρα κομμάτια δέρματος στο πρόσωπο και τα χέρια της να νεκρώνονται, αρνιόταν να το βάλει κάτω. Δεν της έμελλε να πεθάνει έτσι, μέσα στο κρύο, τη βρώμα και τη μοναξιά, παραμένοντας για πάντα αγνοούμενη, εκτός και αν κατέλγη παγιδευμένη σε ένα παγόβουνο το οποίο θα έπλεε κατά μήκος της ανατολικής ακτής, ανάμεσα στην ηπειρωτική χώρα και τις Νήσους Νέκλας. Αρνιόταν να πεθάνει.

Σκέψου.

Κάποτε ο πατέρας της της είχε πει μια ιστορία σχετικά με τον ερευνητή οργανικής χημείας που αναζητούσε την απάντηση σχετικά με τη δομή ενός συγκεκριμένου μορίου και είχε αποκοιμηθεί, ονειρευόμενος την απάντηση: ο βενζολικός δακτύλιος. Ο πατέρας της είχε χρησιμοποιήσει αυτή την ιστορία για να της δώσει να καταλάβει αρκετά από τα ενοχλητικά τσιτάτα του, όπως το *Όπου υπάρχει θέληση υπάρχει και τρόπος, Οι Δυτικοί μαθαίνουν στα παιδιά τους πώς να μην σκέφτονται*, και το *Χαλάρωσε, άφησε το να έρθει από μόνο του*. Αυτή τη στιγμή, η πείνα και ο φόβος της την καθιστούσαν ανίκανη να σκεφτεί οτιδήποτε άλλο. Είχε ανάγκη από ένα καθαρό μυαλό και ένα χαλαρό σώμα· είχε ανάγκη να παραμείνει ακίνητη και να το αφήσει να έρθει από μόνο του. Ίσως και να υπήρχε κάποια λύση σε όλα αυτά, μια λύση τόσο τέλεια, εύκολη και προφανής όσο ο βενζολικός δακτύλιος.

Πλέον τόσο τα χέρια όσο και τα πόδια της είχαν μουδιάσει. Όταν αφαίρεσε το καπάκι από το ασκί, η ελάχιστη αυτή κίνηση προκάλεσε πόνο σε όλα της τα δάχτυλα εκτός από το μεσαίο και τον παράμεσο του αριστερού της χεριού. Ήπια την τελευταία γουλιά του παχύρρευστου, γεμάτου θρόμβους αίματος κι έπειτα έτριψε τα χέρια της όσο καλύτερα μπορούσε μέσα στα γάντια της. Και πάλι δεν κατάφερε να νιώσει εκείνα τα δύο δάχτυλα.

Κρυοπάγημα—ξεκάθαρο σημάδι πως η λειτουργία μερών του σώματός της είχε πλέον αρχίσει να διακόπτεται δια παντός.

Σκέψου ή πέθανε.

Μπορούσε, όμως, ο θάνατος να είναι όντως χειρότερος από αυτό τον πόνο που ένιωθε στην πλάτη της, πόνο που είχε προκληθεί από το κουλούριασμά της γύρω από το γεμάτο με αίμα ασκί μέσα στα σωθικά ενός ψόφιου αλόγου; Ο θάνατος δεν θα ήταν προτιμότερος από το να αισθάνεται μέρη του σώματός της να νεκρώνονται από κρυοπαγήματα και να σαπίζουν; Ο θάνατος, ό,τι άλλο κι αν ήταν, θα ήταν σίγουρα γαλήνιος, σε αντίθεση με αυτό το αδιάκοπο μαρτύριο της παγωνιάς, το διαρκή φόβο και πόνο, αυτή την ατέρμονη μάχη. Αν εγκατέλειπε την προσπάθεια, αν υπέκυπτε, ποιος θα το μάθαινε και ποια θα ήταν η διαφορά;

Δεν είχε καμία απάντηση.

Γιατί προσπαθούσε τόσο απεγνωσμένα να παραμείνει ζωντανή; Ακόμα και αν κατάφερνε να επιβιώσει από όλο αυτό, μπορεί να την έστελνε ο ιός. Ακόμα και αν επιβίωνε από τον ιό, η Εταιρεία μπορεί να ανατίνασσε ολόκληρο τον πλανήτη. Η ζωή δεν ήταν παρά μια σειρά μάταιων προσπαθειών. Μια απρόσμενη ανάμνηση του τρίχρονου εαυτού της έκανε την εμφάνισή της σαν διαφημιστικό διάλειμμα εν μέσω ταινίας. Βρισκόταν στον κήπο στην ταράτσα του σπιτιού τους στο Μακάου, ψηλά, πάνω από τις γλυκές μυρωδιές της σήψης και του ρυζόκρασου, σκυμμένη πλάι σε έναν παλιό πλαστικό κουβά όπου είχε τοποθετήσει μια χούφτα γεωσκώληκες που στριφογύριζαν και προσπαθούσαν να ανέβουν στα πλαϊνά του κουβά, γλιστρώντας συνεχώς, μα επιμένοντας, πλησιάζοντας ολοένα και περισσότερο στο χείλος και την ελευθερία. Τα παρακολουθούσε με την πλήρη συγκέντρωση όλων των τριχρονων. Κάθε φορά που κάποιο έφτανε στην κορυφή, έσκυβε από πάνω του και, προσεκτικά, το έριχνε ξανά στον πάτο. Δεν το έκανε από σκληρότητα· απλώς απολάμβανε να τα βλέπει να προσπαθούν. Και τα σκουλήκια αυτά συνέχιζαν να προσπαθούν, ανόητα, τυφλά και πεισματάρικα, έως ότου ο τρίχρονος εαυτός της βαρέθηκε και έγειρε στο πλάι τον κουβά ώστε όλα τους να γλιστρήσουν έξω και να χωθούν μέσα στην ασφάλεια του χώματος.

Πολύ καλά, λοιπόν. Θα προσπαθούσε να βγει από τον κουβά· για την ποιότητα του χρώματος θα ανησυχούσε αργότερα.

Η πρώτη της βαθιά ανάσα πυροδότησε έντονο βήχα που συντάραξε τόσο πολύ το σώμα της ώστε στιγμιαία να ανοίξει το παγωμένο αλογοτόμαρο κι ένα μικρό ρεύμα αέρα να εισβάλλει στο καταφύγιο, τόσο κρύο ώστε τα μάτια της να δακρύνουν. Έτριψε το πρόσωπό της στη γούνα της κουκούλας της για να τα σκουπίσει—ο πάγος θα την τύφλωνε. Είχε εξασκηθεί αρκετά· η δεύτερη βαθιά της ανάσα, κι έπειτα η τρίτη, πυροδότησαν βαθιά μυική χαλάρωση.

Το κόλπο του διαλογισμού ήταν να αφήσεις το μυαλό σου να καθίσει σε ένα ήσυχο, μαλακό μέρος γεμάτο άνεση και ζεστασιά. Η Μάρτζι φαντάστηκε πως ήταν κουλουριασμένη, όχι κάτω από ένα τομάρι καλυμμένο με ματωμένο χιόνι στη μέση μια χιονοθύελλας, αλλά πάνω στο πρασινοβιολετί χαλί που ήταν απλωμένο μπροστά από το τζάκι της στην Ουαλία. Μπορούσε να μυρίσει τα καμμένα ξύλα μηλιάς· οι φλόγες έγλειφαν νωχελικά τα λερωμένα με στάχτες τούβλα, αστράφτοντας γεμάτες μακρινούς κόσμους σε κίτρινα και κόκκινα χρώματα. Κοίταξε επίμονα τις φλόγες για αρκετή ώρα για να δει τι θα μπορούσε να διακρίνει.

Πέρασαν ώρες ολόκληρες. Περιστασιακά, τάζε τη φωτιά με ακόμα ένα ξύλο από το καλάθι ή πετούσε μέσα μια χούφτα αλατιού ή ζάχαρης και έβλεπε τις φλόγες να καίνε βιολετιές και καταπράσινες.

Έπειτα, το καλάθι είχε πλέον αδειάσει και είχαν απομείνει μονάχα ροκανίδια, ενώ τα ξύλα είχαν φαγωθεί από τις φλόγες ώστε να μείνει μονάχα η χόβολη που έλαμπε αχνά.

Ήθελε να παραμείνει κουλουριασμένη γύρω από τα τελευταία απομεινάρια της ζεστασιάς, να προσπαθήσει να κοιμηθεί. Σήκω πάνω, τη διέταξε η φωνή της συνείδησής της, σήκω πάνω. Εκείνη, όμως, δεν ήθελε να φύγει. Σήκω πάνω, επανέλαβε εκείνη η φωνή, εδώ δεν υπάρχει καμία απάντηση. Πρέπει να σηκωθείς.

Ω, πόσο δύσκολο ήταν, όμως. Η πόρτα του οικείου δωματίου οδηγούσε σε μια ψηλή, γλιστερή, πέτρινη σκάλα. Κουπαστή δεν υπήρχε. Κάθε σκαλί φάνταζε ψηλότερο από το προηγούμενο και όσο πιο πολύ συνερχόταν από την έκστασή της, τόσο πιο γλιστερές γίνονταν οι πέτρες. Θα ήταν τόσο εύκολο να γείρει προς τα πίσω ελάχιστα παραπάνω από ό,τι θα έπρεπε και να κουτρουβαλιαστεί, επιστρέφοντας στο δωμάτιο που παρέμενε ζεστό. Έσφιξε τα δόντια της και συνέχισε το σκαρφάλωμα και σταδιακά τα πόδια της μούδιασαν και ένιωσε τα δάχτυλά της να μπλαβιάζουν, να παγώνουν και να κοκκαλώνουν σαν νύχια αρπακτικού.

Όλα εκτός από δύο. Τα αυτιά της πονούσαν.

Ξύπνησε μέσα στο σκοτάδι και την τρομακτική σιωπή. Παρόλο που ήταν υπερβολικά αδύναμη για να κινηθεί, ένιωθε διαυγής. Ο διαλογισμός δεν της είχε προσφέρει ως δια μαγείας κάποια λύση ή κάποια εύκολη απάντηση στο πρόβλημά της. Δεν μπορούσε να κάνει τίποτα παραπάνω. Είχαν φτάσει τα μέσα του χειμώνα, η τελευταία ημέρα του Φεγγαριού των Μαχαιριών εδώ στην άγρια γη του Εκρέιντ στο Τεγουάντεπεκ, και το μόνο πράγμα που της απέμενε να κάνει ήταν να επιλέξει το πώς θα πέθαινε. Το ζεστό δωμάτιο θα ήταν ένα ωραίο μέρος για να πεθάνει. Ίσως θα έπρεπε να επιστρέψει εκεί, να ρίξει στο τζάκι τα τελευταία

ροκανίδια και απλώς να αποκοιμηθεί παντοτινά. Δεν υπήρχε τίποτα το γενναίο σε έναν αργό και οδυνηρό θάνατο, περιτριγυρισμένη μονάχα από την κενή σιωπή.

Πήρε μια αργή, βαθιά ανάσα κι εξέπνευσε απαλά. Πήρε άλλη μία. Εξέπνευσε απότομα. Σιωπή;

Την επόμενη φορά που ανέπνευσε, η ανάσα της ήταν δυνατή και βαθιά, μια ανάσα που έκανε το αίμα της να πάλλεται ολοζώντανο μέσα σε όσα αιμοφόρα αγγεία της εξακολουθούσαν να είναι ανοιχτά, σέρνοντας μαζί του οξυγόνο, ζωή. Τα χέρια της μυρμήγκιασαν από την προσπάθεια να σηκώσουν το βαρύ από το χιόνι τομάρι. Κοίταξε έξω. Το χιόνι κι ο ουρανός ήταν γαλακτερά και σιωπηλά. Η χιονοθύελλα είχε κοπάσει.

Οι κινήσεις προκάλεσαν σουβλιές πόνου στα πόδια της. Αποκλείεται να μπορούσε να σηκωθεί όρθια από τώρα. Σύρθηκε κάτω από το τομάρι και βγήκε έξω· όταν είχε πια μισοβγει, το σκέπασμα κατέρρευσε με ένα τρίζιμο. Το φως ήταν εκτυφλωτικό μετά από τόση ώρα στο σκοτάδι. Δεν είχε ιδέα τι ώρα ήταν. Αργά το απόγευμα, ίσως. Πεσμένη στα τέσσερα, κοίταξε γύρω της.

Ξέσπασε σε γέλια. Έγειρε προς τα πίσω ακουμπώντας στο κουφάρι και συνέχισε να γελά με το πρόσωπο στραμμένο προς τον ουρανό, μέχρις ότου ο παγωμένος αέρας εισέβαλε στα πνευμόνια της προκαλώντας της βήχα και αναγκάζοντάς την να βγάλει τη μάσκα χιονιού της και να συγκρατήσει το βήχα με το χέρι της. Ακόμα και τότε, οι ώμοι της συνέχισαν να τραντάζονται.

Στα αριστερά της, δεσπόζοντας απειλητικά στον ορίζοντα, εκτεινόταν το δάσος. Τροφή, καταφύγιο και ξύλα για φωτιά δεν βρίσκονταν παρά περίπου δύο ώρες πορείας μακριά. Αν είχε φτάσει σε αυτό το μέρος λίγο πριν ξεσπάσει η χιονοθύελλα, θα το είχε δει. Θα το είχε μυρίσει, όπως ακριβώς έκανε τώρα: μια ξένη μυρωδιά φυτών, η μυρωδιά παράξενων δέντρων που τέντωναν τα κλαδιά τους στο σκοτάδι, ύπουλα και γερά. Απείχαν μόλις δύο ώρες. Μισή ώρα καβάλα στ'άλογο. Αλλά το άλογό της ήταν νεκρό και το μόνο που μπορούσε να κάνει χωρίς να καταρρεύσει ήταν να μείνει καθιστή.

Η ελπίδα της έδωσε τη δύναμη που υπό άλλες συνθήκες θα έπαιρνε από το φαγητό ή τη ζέστη. Το σκουλήκι ετοιμαζόταν να προσπαθήσει μια τελευταία φορά να σκαρφαλώσει και να βγει από τον κουβά. Από εκεί που καθόταν, πίεσε τον εαυτό της να γονατίσει και στη συνέχεια να ισορροπήσει στο ένα της πόδι και το ένα γόνατο. Χρειάστηκε να στηριχτεί πάνω στο κουφάρι προτού καταφέρει να σύρει και το άλλο της πόδι στην ίδια θέση με το πρώτο. Στάθηκε όρθια και ταλαντεύτηκε, αλλά δεν έπεσε.

Ένα βήμα τη φορά, είπε στον εαυτό της. Όση ώρα κι αν χρειαστεί. Έβαλε το ένα της πόδι μπροστά από το άλλο. Δεν τα πήγαινε και τόσο άσχημα. Επανέλαβε την κίνηση. Κοιτάζτε με, ήθελε να φωνάξει, κοιτάζτε με! Ήταν λες και μάθαινε ξανά από την αρχή να περπατά, με πόδια που δεν της ανήκαν. Το υγρό καρδιοχτύπι της ακουγόταν αδύναμα ανάμεσα στα πλευρά της, μα την έκανε τη δουλειά του. Έκανε ακόμα ένα βήμα και σχεδόν σωριάστηκε κάτω. Μην το σκέφτεσαι, είναι πιο εύκολο αν δεν το σκέφτεσαι.

Άνοιξε το στόμα της και άρχισε να τραγουδά το πρώτο πράγμα που της ήρθε στο μυαλό: ένα νανούρισμα που είχε μάθει στα πέντε της. *Ξέρω ένα αρκουδάκι μικρό, σγουρά μαλλιά και μάτι γαλανό, γύρω γύρω μες στην πόλη, κάτω έχουν πέσει όλοι...* Τραγούδησε όλες τις στροφές.

Η φωνή της συχνά έτρεμε και τα πόδια της ταλαντεύονταν σαν καλάμια στον άνεμο, αλλά αρνιόταν να πάψει. Τα δέντρα έμοιαζαν να βρίσκονται πλέον πιο κοντά της. Ή, τέλος πάντων, αυτά που έμοιαζαν με δέντρα. Κι αν αυτό το ξένο δάσος δεν είχε καρπούς, μούρα ή οτιδήποτε φαγώσιμο; Αυτό δεν έχει σημασία, απλώς βάλε το ένα πόδι μπροστά από το άλλο και τραγούδα.

Κάθε βήμα μετατράπηκε σε δοκιμασία. Τελικά, έχασε τη μάχη και έπεσε κάτω. Σύρθηκε. Είχε τραγουδήσει όλες τις στροφές του νανουρίσματος. Άρχισε να φτιάχνει δικές της. *Ξέρω ένα μικρό δεινοσαυράκι, με μάτι πράσινο, κοκκινωπό νυχάκι, σ' όλη την πόλη παίζει και την ποδοπατά, κι όλο διασκεδάζει με τα μασουλητά, ξέρω ένα μικρό δεινοσαυράκι...* Ολόκληρος ο κόσμος της περιοριζόταν πλέον στο κομμάτι εδάφους που βρισκόταν κάτω από τις παλάμες και τα γόνατά της, στις δεκαοκτώ ίντσες που μπορούσε να δει προς τα εμπρός δίχως να σηκώσει το κεφάλι της. Η φωνή της έτρεμε σαν εκείνη ενός νεογέννητου, καθώς συνέχιζε να μπουσουλά στα τυφλά, πάνω από ρίζες και πεσμένα απομεινάρια δέντρων.

Κάτι σάλεψε.

Κοίταξε προς τα πάνω, ανοιγόκλεισε τα μάτια της και προσπάθησε να εστιάσει. Εκεί, πίσω από ένα δέντρο. Ω, θεοί μου! Πρέπει να είχε γύρω στα επτά πόδια ύψος. Ένα γκοθ; Ή μήπως ένα συαρνάκ; Είχε φτάσει ως εδώ μόνο και μόνο για να την καταβροχθίσει κάτι σαν υπερμεγέθες λούτρινο αρκουδάκι; *Ξέρω ένα μικρό αρκουδάκι, ασημιά μάτια και μπόλικο μαλλάκι, τρέχει βολίδα στο λιβάδι, μέχρι όλοι να πάμε στον Άδη...* Ίσως και να το φανταζόταν. Ναι, θα το είχε φανταστεί. Δεν υπήρχαν γιγαντιαία λούτρινα αρκουδάκια. Συνέχισε να μπουσουλά.

Μια γυναίκα εμφανίστηκε από το πουθενά.

Η Μάρτζι ανοιγόκλεισε ξανά τα μάτια της και περίμενε να εξαφανιστεί η παραίσθηση. Όταν αυτό δεν συνέβη, η Μάρτζι με αργές και επώδυνες κινήσεις έκανε να πιάσει το μαχαίρι της. Οι μύτες και το καπέλο της γυναίκας, φτιαγμένα από δέρμα τάρ, η σφεντόνα και το πάλο που κρέμονταν από τη ζώνη της, όλα αυτά της ήταν υπερβολικά οικεία, ακόμα κι αν ο λαξευμένος κοκκάλινος δίσκος που είχε στη ζώνη της ήταν παράξενος και η Μάρτζι δεν είχε δει ποτέ άλλοτε το πρόσωπό της.

Χίλιες φορές είτε να σκότωνε τη γυναίκα είτε να αυτοκτονούσε, αντί να πιανόταν ξανά αιχμάλωτη.

Η γυναίκα την πλησίασε, αλλά παρέμεινε εκτός της εμβέλειας του μαχαίριού.

«Είμαι η Λέιφιν. Κόρη της Τζες, της Μπετζουέν και της Ρόλιν. Σοέστρ της Κρίστεν».

«Από πού είσαι;» η φωνή της Μάρτζι έμοιαζε με ψιθυριστό κρώξιμο.

Η Λέιφιν έγειρε προς τα εμπρός, προσπαθώντας να καταλάβει τι της έλεγε. «Είμαι η Λέιφιν. Δεν θα σου χρειαστεί το μαχαίρι». Έκανε ακόμα ένα βήμα προς τα εμπρός. «Πώς λέγεσαι, ξένη; Ποια είσαι;»

Η Μάρτζι το σκέφτηκε αυτό. Ποια ήταν; Δεν ήταν σίγουρη. «Από πού είσαι;» έκρωξε ξανά. Η αιχμή του μαχαίριού άστραψε μπροστά στα μάτια της.

«Από πού είμαι;» Η Λέιφιν έγνεψε προς το μέρος που βρισκόταν πίσω της. «Από το Όλφος. Απέχουμε τρεις μέρες, ή και παραπάνω, από εκεί. Με τα πόδια».

Η αιχμή του μαχαίριού ταλαντεύτηκε. Το Όλφος. Το Όλφος. Η Μάρτζι έπεσε με τα μούτρα στο χιόνι.

Κεφάλαιο Δώδεκα (σελ.217-220)

[...] Για όλη την υπόλοιπη μέρα, καθώς και για την επόμενη, η Μάρτζι απέφευγε τη Θένικε, τρώγοντας και δουλεύοντας στον κήπο ολομόναχη.

Τις νύχτες τις περνούσε στον ξενώνα, προσπαθώντας να μη θυμάται τη Θένικε να σκαρφαλώνει πάνω της, την αίσθηση των σκληρών και ζεστών μυών της κοιλιάς της, τον τρόπο που τα χείλη τους είχαν συναντηθεί. Καμιά δεν την ενόχλησε. Τα περισσότερα από τα μέλη της οικογένειας είχαν άλλες δουλειές· η Λέιφιν είχε επιστρέψει από το κυνήγι και τη βοηθούσαν να απλώσει τα δέρματα στον ήλιο και να παστώσει το κρέας.

Την τρίτη νύχτα, η Μάρτζι στριφογυρνούσε για ώρες στο κρεβάτι της, καθώς η υπερένταση δεν της επέτρεπε να κοιμηθεί. Σηκώθηκε, φόρεσε ένα μανδύα γύρω από τους ώμους της· είχε ανάγκη τον καθαρό αέρα. Έξω, μονάχα ένα φεγγάρι ήταν ορατό, αλλά κι αυτό θολό πίσω από τα σύννεφα. Τα βήματά της ήταν βαριά και γρήγορα, σφυροκοπώντας το έδαφος του

δάσους και ένιωσε ικανοποίηση όταν προκάλεσε τόση αναστάτωση σε δύο γουίρρελς ώστε να τσιρίζουν και να τρέξουν να εξαφανιστούν.

Της έλειπε η Θένικε. Αλλά φοβόταν κίολας. Αν επέστρεφε, αυτό θα σήμαινε πως εν γνώσει της γκρέμιζε τα τείχη της, αφήνοντας τον εαυτό της εκτεθειμένο στα μάτια της Θένικε, αφήνοντας εκτεθειμένα όλα εκείνα τα κομμάτια του εαυτού της που η Μάρτζι δεν είχε δείξει ποτέ σε κανέναν. Εκείνα τα κομμάτια που ακόμα και η ίδια δεν γνώριζε καλά καλά.

Πτυχές που δεν θα γνώριζε και ποτέ της, αν δείλιαζε τώρα.

Σταμάτησε, κι έπειτα συνέχισε να βηματίζει θυμωμένη. Τώρα πια δεν μπορούσε να σταματήσει. Όχι αφότου είχε επιβιώσει από το Τεγουάντεπεκ, όχι αφότου είχε καταπολεμήσει τον ιό, είχε επιλέξει το όνομά της, είχε ανακαλύψει τόσο πολλά για τον εαυτό της...

Έπρεπε να διαλέξει: είτε τη Θένικε και την αυτογνωσία, τη γνώση του ποια πραγματικά ήταν και ποια μπορούσε να γίνει, είτε τις παλιές τις συνήθειες που πήγαζαν από ένα φόβο ο οποίος πλέον δεν είχε κανένα λογικό έρεισμα.

Έκανε μεταβολή και κατευθύνθηκε πίσω προς το σπίτι. Ήθελε τη Θένικε—ήθελε να γίνει άξια του ονόματος που είχε επιλέξει για τον εαυτό της, να ανακαλύψει τι ακριβώς σήμαινε το να είναι η Μάρτζι Αμούν, να γίνει ακέραια, να ολοκληρωθεί. Αν τα παρατούσε τώρα, θα την έπαιρνε ο διάολος.

Χτύπησε την πόρτα της Θένικε μία κι έπειτα δύο φορές, καθώς δεν έλαβε απάντηση.

Η Θένικε της άνοιξε, με μια κουβέρτα ριγμένη πάνω από τους ώμους της και το πρόσωπό της αγουροξυπνημένο. Αντάλλαξαν ένα βλέμμα.

«Πέρνα μέσα», είπε η Θένικε, κάνοντας στο πλάι. Το δωμάτιο ήταν σκοτεινό. Η Θένικε άναψε ένα κερί από τη σκεπασμένη φωτιά.

Στάθηκαν απέναντι η μία από την άλλη. Η Θένικε φαινόταν ευάλωτη και είχε τη μυρωδιά του ύπνου. Η Μάρτζι ήθελε να την κλείσει στην αγκαλιά της. «Σου ζητώ συγγνώμη», είπε. «Σου ζητώ συγγνώμη. Είναι που φοβάμαι τόσο πολύ». Και ξέσπασε σε κλάματα.

Το κερί έσταζε και το πρόσωπό της Μάρτζι αντάκωναν τα στεγνωμένα της δάκρυα. Ξάπλωσαν αγκαλιασμένες, ανασαίνοντας αβίαστα, απαλά. Φλόγες και σκιές τρεμόπαιζαν πάνω στην επιδερμίδα της Θένικε, κάνοντάς την να μοιάζει με το χρώμα του χαλκού, ενώ τα μαλλιά της φαίνονταν επίσης καστανοκόκκινα. Η Μάρτζι ήξερε πως μπορούσε να συγχρονίσει τους χτύπους της καρδιάς της με εκείνους της συντρόφου της ανά πάσα στιγμή, να συγχρονίσει τις ανάσες τους, τους παλμούς τους· γνώριζε πως οι βιολογικοί τους ρυθμοί παρέμεναν σε αρμονία.

«Θέλω να το κάνω τώρα», είπε ξαφνικά. «Προτού με αποτρέψει ο φόβος».

«Βάλε το χέρι σου πάνω στο δικό μου. Νιώσε τον παλμό κάθε ακροδάχτυλου, των δικών μου και των δικών σου. Των δικών μου και των δικών σου». Η Θένικε σκαρφάλωσε πάνω της, μυσ πάνω σε μυσ, τα χείλη της μόλις μερικά εκατοστά από εκείνα της Μάρτζι. «Ανάπνευσε μαζί μου. Ανάπνευσε τη δική μου ανάσα».

Ήταν καυτή· η επιδερμίδα και των δυο τους έκαιγε, το ίδιο και οι ανάσες τους. Εισπνοή, εκπνοή, εισπνοή, εκπνοή. Και όλες οι αντιστάσεις της Μάρτζι κάμφθηκαν, παρέδωσε την ανάσα της στη Θένικε και εισέπνευσε τη δική της βαθιά μέσα στα πνευμόνια της. Και τότε τα χέρια τους τυλίχθηκαν γύρω τους, τα μάτια τους άνοιξαν, κοιτώντας βαθιά η μία την άλλη, και η Μάρτζι επέτρεψε στον εαυτό της να γλιστρήσει κατεβαίνοντας εκείνη την μεγάλη κι απότομη

πλαγιά, εκείνη τη γλιστερή πλαγιά, ώστε να την καταπιεί η γη και να φτάσει κατευθείαν στο κέντρο, μέχρις ότου να γίνει εκείνη η Θένικε, να γίνει ο παλμός της Θένικε, η ανάσα της, μέχρις ότου να μπορεί να εναλλάσσεται ανάμεσα στις δυο τους: η δική της ανάσα, η ανάσα της Θένικε, μια της μίας και μια της άλλης.

Μια της μίας και μια της άλλης.

Η μία γλιστρούσε μέσα στην άλλη σαν μαγνήτες με τον ίδιο πόλο, φτάνοντας στο εσωτερικό.

Και η Μάρτζι στεκόταν ενώπιον του καθεδρικού ναού, του κορμιού της Θένικε και όλων των συστημάτων της, ακριβώς όπως η Θένικε στεκόταν ενώπιον του δικού της. Εισήλθε στο ναό.

Ήταν ψηλοτάβανος, ένας τεράστιος χώρος που δημιουργούσε ηχώ. Περιπλανήθηκε, αγγίζοντας πότε πότε με την παλάμη της αυτό το σημείο, τους μύες που προστάτευαν το στομάχι της, πότε πότε ένα άλλο σημείο, ανάμεσα στα πλευρά της. Σταμάτησε και κοίταξε μέσα σε ένα πλαϊνό παρεκκλήσι όπου τα βρογχίδια της κατέληγαν σε κυψελίδες. Συνέχισε να περιπλανιέται πιο βαθιά στο εσωτερικό του ναού, παρατηρώντας τα κύτταρα, τα οστά, τους συνδετικούς ιστούς, τους αδένες και τους σωλήνες.

Και τα ωάρια.

Ένα από αυτά έμοιαζε διαφορετικό από τα άλλα. Η Μάρτζι σταμάτησε. Ένιωσε τη θερμότητα που εξέπεμπε, αλλά και κάτι άλλο, ένα εξόγκωμα, την ωριμότητα, την ετοιμότητά του. Το εξόγκωμα μεγάλωσε ακόμα παραπάνω. Η Μάρτζι παρακολουθούσε συνεπαρμένη, καθώς σκίστηκε στα δύο, άνοιξε κι απελευθέρωσε το ωάριο που έκρυβε μέσα του. Η Μάρτζι το ακολούθησε καθώς οι κυματιστές βλεφαρίδες το οδηγούσαν αργά, διασχίζοντας μαζί του τη σάλπιγγα.

Η Θένικε είχε ωορρηξία, κι επειδή η Μάρτζι γνώριζε πως οι βιολογικοί τους ρυθμοί βρίσκονταν σε αρμονία, γνώριζε, επίσης, πως το ίδιο ακριβώς θα συνέβαινε και στο δικό της σώμα, και πως, αντίστοιχα, η Θένικε θα παρακολουθούσε τη διαδικασία. Η Μάρτζι πλησίασε πιο κοντά και άπλωσε το χέρι της επιφυλακτικά.

Η κεχριμπαρένια κλωστή που βρισκόταν στο εσωτερικό άστραφτε και τραγουδούσε, και το ωάριο σχεδόν... άλλαξε. Η Μάρτζι αποτραβήχτηκε.

Ο ιός είχε αλλάξει τα πάντα. Είδε πώς μπορούσε να αλλάξει τα χρωμοσώματα, πώς μπορούσε να αναδιατάξει τα ζεύγη των αλληλόμορφων γονιδίων στο καθένα. Αν άπλωνε το χέρι της και άγγιζε το ένα, δίπλωνε το άλλο, το κύτταρο θα άρχιζε να διαιρείται. Και η ίδια μπορούσε να το ελέγξει αυτό — η ίδια και η Θένικε μπορούσαν να το ελέγξουν.

Η Μάρτζι ένιωσε την ένταση της αναμονής, καθώς η Θένικε την παρατηρούσε, περιμένοντας να δει τι θα κάνει.

Μπορούσε να το κάνει. Θα το έκανε· η Θένικε θα τη μιμούνταν.

Άπλωσε και πάλι το χέρι της, και η παλλόμενη κεχριμπαρένια χορδή, που ήταν στην πραγματικότητα ο ιός, κουλουριάστηκε και τεντώθηκε και το κύτταρο άρχισε να διαιρείται. Η Μάρτζι προσπάθησε να θυμηθεί εκείνα τα μαθήματα βιολογίας που είχε παρακολουθήσει πολύ καιρό πριν: η μίτωση. Αλλά η διαδικασία είχε διαφοροποιηθεί, συντομευμένη και υπό τον στενό έλεγχο του φιδογυριστού ιού, μέχρις ότου να μοιάζει με συντετμημένη μείωση. Τα

χρωμοσώματα ξεκίνησαν τον μεγάλοπρεπο χορό τους, ζευγαρώνοντας και χωρίζοντας, με τις χρωματίδες να ενώνονται και έπειτα να απομακρύνονται ξανά, διαλύοντας τα χιάσματά τους, η καθεμιά τους με ελαφρώς αναδιαταγμένο γενετικό υλικό. Αλλά τότε οι χρωματίδες δεν χωρίστηκαν ξανά και ούτε μετακινήθηκαν προς τους κυτταρικούς πόλους στο πλαίσιο της δεύτερης ανάφασης· αντ'αυτού πολλαπλασιάστηκαν. Αυτή η κόρη θα ήταν διπλοειδής, ικανή να φέρει στον κόσμο τη δική της κόρη.

Ήταν λες και παρατηρούσε χάντρες περασμένες σε ένα κορδόνι να αλλάζουν θέσεις. Υπέροχα χρώματα, περίπλοκα βήματα, κάθε χάντρα γνώριζε ακριβώς πόση απόσταση έπρεπε να διανύσει. Πιστές στη χορογραφία, ακολουθώντας την ξανά και ξανά, καθώς τα κύτταρα διαιρούνταν, τώρα πια φυσιολογικά, με το μονοκύτταρο ωάριο να αποκτά δύο, τέσσερα και στη συνέχεια οκτώ κύτταρα.

Καθώς πολλαπλασιάζονταν, η Μάρτζι αισθάνθηκε την αυξημένη ένταση, τη σύνδεση μεταξύ αυτών εδώ των κυττάρων που θα διαιρούνταν και θα πολλαπλασιάζονταν μέσα στο κορμί της Θένικε και εκείνων που θα αναπτύσσονταν μέσα στο δικό της: έμβρυα. Έμβρυα που μια μέρα ίσως να έρχονταν σε αυτόν τον κόσμο ως σοέστρ.

Κεφάλαιο Δεκαπέντε (σελ.261-264)

ΟΙ ΜΕΡΕΣ ΜΑΛΑΚΩΝΑΝ και οι νύχτες ήταν πια πιο ζεστές. Η Μάρτζι και η Θένικε έλεγαν εναλλάξ τα νέα στις καινούριες αφίξεις και στα οικεία πλέον πρόσωπα που μαζεύονταν στην αυλή του πανδοχείου. Η Ροθ και οι ναύτες της τις αποχαιρέτησαν την τέταρτη ημέρα και έφυγαν για να πλεύσουν προς τα ανατολικά και τις Νήσους Νέκλας. Η Μάρτζι δεν ήξερε τι απέγινε η Τζουόμο.

Μια πολύ ζεστή μέρα, την ένατη της διαμονής τους στο Βόρειο Λιμάνι, η Μάρτζι και η Θένικε βρίσκονταν στην κουζίνα για να πάρουν δροσερό νερό προτού η Μάρτζι συνεχίσει την εξάσκησή της στο τύμπανο. Η Ζαμπέτ τις βρήκε εκεί.

«Μια συγγενής σας έχει έρθει να σας δει. Περιμένει στην αυλή».

Όταν βγήκαν και πάλι στο λιοπύρι, η Λέιφιν καθόταν με το ένα χέρι βουτηγμένο στο συντριβάνι, κοιτώντας τριγύρω, με δυο μεγάλους σάκους αφημένους στα πόδια της. Φορούσε ένα πουκάμισο με λεπτές τιράντες και η Μάρτζι έμεινε έκπληκτη με το πόσο πολύ βάρος είχε χάσει μέσα σε τόσο λίγες μέρες· οι τένοντες στο λαιμό της ξεχώριζαν σαν ζωντανά καλώδια. Η Λέιφιν τις παρακολουθούσε καθώς την πλησίαζαν, εξετάζοντάς τες πρώτα με το ένα της μάτι και έπειτα με το άλλο.

Σαν αρπακτικό πουλί.

«Λέιφιν, τι συμβαίνει;»

«Είχα βγει για κυνήγι», είπε η Λέιφιν αδιάφορα.

«Τι σε φέρνει εδώ;»

«Έχω φέρει μαζί μου μερικά εμπορικά αγαθά και ένα μήνυμα». Σκούπισε το βρεγμένο της χέρι στο παντελόνι της και άνοιξε το πουγκί που κρεμόταν από τη ζώνη της, βγάζοντας από μέσα ένα σκοινί. «Για εσένα. Δεν νομίζω πως είναι ευχάριστα νέα».

Η Μάρτζι πήρε το σκοινί στα χέρια της και διάβασε έναν έναν τους κόμπους.

Απευθύνω τους χαιρετισμούς μου προς τη Μάρτζι Αμούν και τη βιαχέρα Θένικε. Η Ντάννερ, επικεφαλής του Τερέν, αρνήθηκε να προσφέρει την προβλεπόμενη από την εμπορική συμφωνία βοήθεια στην Κάσσιλ της Κοιλάδας του Χολμ και, συνεπώς, θέτει τον εαυτό της σε κίνδυνο σε μια χρονική περίοδο που χρειάζεται τη μέγιστη δυνατή βοήθεια για να αντιμετωπίσει όσους επιθυμούν να βλάψουν εκείνη και τις υπόλοιπες γυναίκες Τερέν. Η Κοιλάδα του Χολμ και τα Κελαηδιστά Βοσκοτόπια βρίσκονται υπό απειλή: αυτή των φυλών των Εκρέιντ και των Μπριόγκαννον, ενωμένων υπό μία και μόνη αρχηγό, τη Γουέιθνι, το Πνεύμα του Θανάτου. Αν έχετε οποιαδήποτε επιρροή πάνω στη Ντάννερ, προσπαθήστε να την μεταπείσετε. Εύχομαι τα παιδιά σας να γεννηθούν σε έναν κόσμο ειρηνικό. Γραμμένο από τη βιαχέρα Τ'ορρ Να.

«Τι...». Διάβασε ξανά το μήνυμα, προσεκτικά, ψηλαφίζοντας έναν έναν τους κόμπους με τα ακροδάχτυλά της. Ω, θεοί. Πώς μπορούσε η Ντάννερ να φανεί τόσο ηλίθια; Και τα νέα σχετικά με τη Γουέιθνι... Ω, θεοί, μακάρι να μην ήταν αλήθεια.

«Τι θα κάνεις, αδελφή;»

«Δεν ξέρω». Έδωσε το σκοινί στη Θένικε. «Λέει αυτό που καταλαβαίνω ότι λέει;»

Η Θένικε διάβασε το μήνυμα μεγαλόφωνα. Όντως έτσι ήταν.

«Γιατί το κάνει αυτό η Ντάννερ και τι εννοεί η Τ'ορρ Να όταν λέει «σε μια χρονική περίοδο που χρειάζεται τη μέγιστη δυνατή βοήθεια για να αντιμετωπίσει όσους επιθυμούν να βλάψουν εκείνη»;». Άρχισε να βηματίζει πάνω κάτω. «Πιστεύω πως η Ντάννερ έχει μπλέξει άσχημα».

«Όντως θα μπλέξει, αν δεν τηρήσει τη συμφωνία», σχολίασε η Λέιφιν.

Η Μάρτζι την αγνόησε και συνέχισε να βηματίζει πέρα δώθε. «Νομίζω πως θα έχει συμβεί κάτι που ανάγκασε επιτέλους την Εταιρεία να αντιδράσει». Το τι ακριβώς ήταν αυτό το κάτι, ήταν μια σχετικά ασήμαντη πληροφορία.

Αυτό που είχε σημασία ήταν πως η Ντάννερ είχε μπλέξει και ήταν στα πρόθυρα να κάνει τα πράγματα δέκα φορές χειρότερα για τον εαυτό της εάν αρνιόταν το αίτημα της Κάσσιλ. Και η Γουέιθνι... Γιατί δεν την σταματούσαν οι άλλες; Η Ίφι και η Λέβαρκ; Σκούπισε το μέτωπό της. Να πάρει αυτή η διαολεμένη ζέστη.

Είχε σκεφτεί πως, ίσως, η Ίφι να έβλεπε τη λογική πλευρά των πραγμάτων προτού η παράνοια της Γουέιθνι τις κατάπινε όλες. Είχε ελπίσει πως τα λόγια της έβγαζαν νόημα για την άγρια, μελαμψή γυναίκα και πως η Ίφι θα έκανε κάτι για να αποτρέψει τις δολοφονικές τάσεις της σοέστρ της. Αντ'αυτού, φαινόταν πως η βίαιη πλευρά της Γουέιθνι είχε αναζωπυρωθεί, σαν φλόγα που πλέον κατάκαιγε όλη τη βορινή πλευρά της ηπειρωτικής χώρας.

«Πρέπει να γυρίσω στο Πορτ Σέντραλ».

Η Θένικε έδειχνε προβληματισμένη. «Το ταξίδι είναι μακρύ και δύσκολο».

«Εν μέρει φταίω εγώ: εγώ συνήψα την εμπορική συμφωνία εξ αρχής. Εγώ φταίω που δεν κατέστησα απολύτως σαφή τη σημασία της στη Ντάννερ».

«Ενδεχομένως».

Η Μάρτζι δεν άκουγε. «Και η παράνοια της Γουέιθνι κάλλιστα θα μπορούσε να μην... Η παρουσία μου εκεί, ενίσχυσε εκείνο τον ηλίθιο, τον βλακώδη μύθο... Θένικε, πρέπει να φύγω. Ίσως να μπορώ να βοηθήσω κάπως». Δεν είχε ιδέα τι θα μπορούσε να κάνει, αλλά έπρεπε οπωσδήποτε να προσπαθήσει. Ένιωθε ότι την αφορούσε κι εκείνη η όλη κατάσταση.

Η Θένικε τύλιξε το χέρι της γύρω από τους ώμους της Μάρτζι. «Ίσως θα μπορούσαμε να το συζητήσουμε αργότερα», είπε απευθυνόμενη στη Λέιφιν.

«Φυσικά». Η Λέιφιν σηκώθηκε όρθια. «Όταν έχετε συνέλθει από τα δυσάρεστα νέα».

«Συνεννοήσου με τη Ζαμπέτ ώστε να σου βρει ένα δωμάτιο. Θα σε δούμε αργότερα για να συζητήσουμε τα νέα της οικογένειας και σχετικά με τα εμπορεύματά σου».

«Ναι». Η Λέιφιν κρέμασε το σάκο της στον ώμο και έκανε μεταβολή για να φύγει.

Η Μάρτζι ανάγκασε τον εαυτό της να μιλήσει. «Λέιφιν;». Η Λέιφιν στράφηκε προς το μέρος της, έκπληκτη. «Χαίρομαι που σε βλέπω». Και πράγματι χαιρόταν. Με απώτερους σκοπούς ή χωρίς, η Λέιφιν ήταν οικογένειά της.

Η Λέιφιν έγενεψε και απομακρύνθηκε.

Επέστρεψαν στο εσωτερικό της κουζίνας. Μέσα έκανε υπερβολική ζέστη, αλλά η Μάρτζι ένιωθε πιο ασφαλής, πιο σίγουρη εκεί παρά έξω. Η Σκαθάκ ήταν άφαντη. Πήραν το νερό τους στο τραπέζι και ήπιαν μερικές γουλιές δίχως να ανταλλάσουν κουβέντα.

«Θένικε, πρέπει να φύγω. Ακόμα κι αν η οικογένεια περιμένει από εμένα να παραμείνω στο Όλφος. Έχω ευθύνη για αυτό που εγώ άρχισα».

«Φέρεις, όμως, και ευθύνες απέναντι στην οικογένειά σου».

«Το ξέρω. Αλλά πρέπει να πάω».

«Αν νιώθεις ότι πρέπει, τότε πήγαινε. Θα έρθω μαζί σου».

Η Μάρτζι πήρε το χέρι της Θένικε στα δικά της. Για μια στιγμή έμειναν σιωπηλές.

«Λοιπόν», είπε τελικά η Θένικε. «Πώς θα τους παρουσιάσεις; Ως η Μάργκεριτ Ταϊσάν, αυτή που θα έπρεπε να «έχει κάνει κάτι», ή ως η βιαχέρα Μάρτζι Αμούν, η οποία θα τους προσφέρει συμβουλές και οδηγίες για τη διαχείριση του ζητήματος της εμπορικής συμφωνίας;»

Διάλεξε, της έλεγε ουσιαστικά η Θένικε: διάλεξε ποια είσαι και σε ποιους είσαι αφοσιωμένη.

Η Μάρτζι κρατούσε στα χέρια της το σουκ που αναπηδούσε απαλά πάνω στο στήθος της. «Πώς θα φτάσουμε ως εκεί;»

Η Θένικε φάνηκε να αποδέχεται την αλλαγή θέματος. «Θα μάθουμε ποια έχει πλοίο που πηγαίνει προς τα νότια και είναι πρόθυμη να περάσει από τα Σαγόνια του Τάφου, ως τις Μεγάλες Παραλίες ή το Στόλο των Βότσαλων».

Η εικόνα του χάρτη του Όλφος εμφανίστηκε στο μυαλό της Μάρτζι, ολοκάθαρη και διαυγής. Μπορούσε να θυμηθεί και την παραμικρή λεπτομέρεια. *Θυμόμαστε.*

Η Θένικε της το είχε πει: *οι βιαχέρας θυμούνται.* Η Μάρτζι αναρωτήθηκε αν θα βαριόταν ποτέ της την τόσο δυνατή της μνήμη.

«Ποιο από τα δύο είναι προτιμότερο;»

«Ένα πλοίο προς το Στόλο των Βότσαλων θα σήμαινε ότι πρέπει να ταξιδέψει γύρω από το Κέρας, το οποίο θα επιμήκυνε το ταξίδι, αλλά, από την άλλη, η απόσταση ως το Πορτ Σέντραλ από την ξηρά είναι σχετικά μικρή. Αν σαλπάρουμε προς τις Μεγάλες Παραλίες, τότε για ένα μέρος της διαδρομής μπορούμε να ακολουθήσουμε το ρεύμα του Ποταμού Γκλας προς την αντίθετη πλευρά... Και στις δύο περιπτώσεις, έχουμε μπροστά μας περίπου είκοσι μέρες ταξιδιού».

Είκοσι μέρες. Και θα έπρεπε να περιμένουν μέχρι να βρουν και πλοίο. Πες ένα μήνα περίπου. Τι μπορεί να έκανε η Ντάννερ μέσα σε ένα μήνα;

Κεφάλαιο Δεκαοκτώ (σελ.330-336)

[...] Η Ίφι και η Μαράκ, μαζί με την Ότσο από τις Μπριόγκαννον, έμειναν λίγο παραπάνω. Ήθελαν να μελετήσουν τον τρόπο ζωής της κοινότητας της Κοιλιάδας του Χολμ, είπε η Μαράκ· πώς μετέτρεπαν τα σκελετόδεντρά τους σε σπίτια, πώς όργωναν τα χωράφια τους, πώς αξιοποιούσαν το ποτάμι. Επί τρεις μέρες η Μάρτζι τις παρακολουθούσε να τριγυρνούν στην περιοχή—η σκληρή και λιγνή Λέβαρκ μαζί με τη νεότερη, πιο ήπιων τόνων, κόρη της— να περιεργάζονται μια γαβάθα φτιαγμένη από όλλα, να ψηλαφίζουν τους τένοντες ενός τάρ και να κάνουν απανωτές και δύσκολες ερωτήσεις σχετικά με τη διάρκεια των εποχών σε μια τόσο νότια περιοχή. Μια φορά, μάλιστα, τις είδε να υψώνουν τα χέρια τους και να τρίβουν σκεπτικές τα πηγούνια τους όσο η Κάσσιλ τούς εξηγούσε μια τεχνική συγκομιδής. Η Ότσο σερνόταν ξωπίσω τους, μια σκιά με σκουρόχρωμα μάτια.

Όμως το καλοκαίρι ήταν σύντομο στο Τεγουάντεπεκ και η Ίφι και η Μαράκ έπρεπε να επιστρέψουν στο βορρά μαζί με το λαό τους. «Δεν προλαβαίνουμε να φέρουμε τα κοπάδια μας

νότια προτού αρχίσουν τα χιόνια. Φέτος ο χειμώνας έρχεται νωρίς», είπε η Ίφι καβάλα στο άλογό της.

«Αυτό είπε και η Χολλ». Ο ήλιος έλαμπε, με αποτέλεσμα η Μάρτζι να πρέπει να σκιάσει τα μάτια της με την παλάμη της για να μπορέσει να κοιτάξει την Ίφι. Η Μαράκ και η Ότζο περίμεναν καβάλα στα μικρόσωμα, μαλλιαρά τους πόνυ λίγο πιο πέρα.

Η Ίφι έμοιαζε να έχει συρρικνωθεί, συνειδητοποίησε η Μάρτζι. Αναρωτήθηκε πώς να ένιωθε άραγε όταν σκότωνε τη σοέστρ της.

«Έκανες το σωστό», της είπε ξαφνικά. «Αυτό είναι το καλύτερο για το λαό σου».

«Είμαι Λέβαρκ. Πάντοτε κάνω ό,τι είναι καλύτερο για τις Εκρέιντ». Το βλέμμα της ήταν βλοσυρό.

«Μερικές φορές αυτό δεν είναι εύκολο. Ούτε για εμένα ούτε για άλλες».

Μήπως αυτό ήταν κάποιου είδους απολογία;

«Είχες δίκιο όταν είπες ότι οι Εκρέιντ πρέπει να αλλάξουν. Αναγνωρίζω την αλήθεια και όσες την εκφράζουν. Αλλά δεν πρόκειται να ξεχάσω ποτέ πως εσύ ήσουν εκείνη που με ανάγκασε να σκοτώσω τη σοέστρ μου. Στη δική μου σκηνή δεν θα είσαι ποτέ ευπρόσδεκτη».

Η Ίφι την κοίταξε ανέκφραστη, έπειτα σπιρουνίσε το άλογό της και εξαφανίστηκε, με τη Μαράκ και την Ότζο να καλπάζουν πλάι της.

Στη δική μου σκηνή δεν θα είσαι ποτέ ευπρόσδεκτη. Οι Εκρέιντ είχαν μία κατάρα: Δεν θα είσαι ποτέ πια ευπρόσδεκτη ούτε στα βοσκοτόπια ούτε στις σκηνές μας, μήτε εσύ μήτε οι κόρες σου ή οι δικές τους κόρες. Είθε τα τάαρ σου να χάσουν το τρίχωμά τους και τα άλογά σου τα δόντια τους, και είθε η γη σου να παγώσει για χίλια χρόνια. Η Ίφι, όμως, είχε συγκρατηθεί. *Στη δική μου σκηνή, είχε πει, όχι στα δικά μας βοσκοτόπια ή στις σκηνές μας.* Ακόμα και τώρα, προτεραιότητα της Λέρβακ ήταν τα συμφέροντα της φυλής και όχι τα δικά της: οι Εκρέιντ θα χρειάζονταν όσο περισσότερη βοήθεια μπορούσαν να βρουν μέσα στα επόμενα χρόνια και θα ήταν ανόητο εκ μέρους της να καταραστεί μια πανίσχυρη βιαχέρα και τις ακόμα πιο ισχυρές φίλες της. Αντ' αυτού, η Ίφι είχε καταστήσει σαφές πως υπήρχε μεταξύ τους εχθρότητα σε προσωπικό επίπεδο.

Η Μάρτζι παρακολουθούσε τα τρία άλογα να καλπάζουν μέχρις ότου χάθηκαν στον ορίζοντα. Σύντομα ο παράξενος φυλετικός κώδικάς τους θα γινόταν πιο ήπιος, μιας και οι σκληροί χειμώνες του Τιχουάντεπεκ, οι οποίοι καθιστούσαν τον κώδικα αυτό απαραίτητο για την επιβίωσή τους, θα αποτελούσαν πλέον παρελθόν. Προς έκπληξή της, συνειδητοποίησε πως θα θρηνούσε το χαμό αυτής της επίμονης ξεροκεφαλιάς των Εκρέιντ.

Η Μάρτζι ευχήθηκε να επέστρεφε η Θένικε. Είχε ανάγκη να νιώσει τα δυνατά της μπράτσα τυλιγμένα γύρω της· ήθελε να γείρει το κεφάλι της πάνω στο στομάχι της Θένικε και να αφουγκραστεί για να δει αν θα μπορούσε να ακούσει το παιδί που θα μεγάλωνε ως σοέστρ εκείνου που μεγάλωνε μέσα στο δικό της κορμί. Ήθελε να μιλήσει και να σκεφτεί κάτι άλλο πέρα από τα σκληρά λόγια της Ίφι, κάτι άλλο πέρα από την αλλαγή και το θάνατο.

Εκείνη τη νύχτα, η Μάρτζι βρήκε τη Σάρα Χιάμ καθισμένη στο ξερό, βρωμερό χορτάρι έξω από το νοσοκομείο. Κάθισε μαζί της.

«Ωραία μυρίζει εδώ έξω», είπε η Χιάμ.

Η Μάρτζι έγεννε κι έπειτα συνειδητοποίησε πως η Χιάμ δεν μπορούσε να το δει αυτό. «Όντως».

Κάθισαν σιωπηλές. Το αεράκι φυσούσε, αρχικά ζεστό και στη συνέχεια πιο δροσερό· το φθινόπωρο έφτανε. Πέρα μακριά ένα άλογο χλιμίντρισε.

«Μου αρέσουν τα βράδια», είπε η Χιάμ. «Έπειτα από έξι χρόνια πάνω στο *Εστρέιντ*, οι μέρες εδώ πέρα μοιάζουν ατέλειωτες, απειλητικές. Ο απέραντος ουρανός και η ατμόσφαιρα. Μερικές φορές με πιάνει νευρικήτητα όταν ένα ρεύμα αέρα στροβιλίζεται. Έχω συνηθίσει τόσο πολύ ο αέρας να έρχεται από μία και μόνο κατεύθυνση κάθε φορά, και να είναι πάντοτε στην ίδια θερμοκρασία».

«Οι καταιγίδες θα πρέπει να σου ήταν ζόρικες».

«Ναι».

Σιωπή.

«Μάρτζι, αυτός ο κόσμος...Μοιάζει να έχεις βρει το σπίτι σου. Αλλά εμένα με τρομάζει. Ο άνεμος με τρομάζει, οι άνθρωποι με τρομάζουν. Ο ιός. Κι εσύ με τρομάξεις».

«Εγώ;»

«Έχεις αλλάξει».

Η Μάρτζι δεν ήξερε τι να πει. «Ναι».

Η Χιάμ κινήθηκε νευρικά. «Υπάρχουν τόσα πολλά που δεν καταλαβαίνω. Πάρε για παράδειγμα τη φίλη σου, τη Θένικε. Σου ζητώ συγγνώμη που την αποκάλεσα βάρβαρη. Δεν έχω ιδέα τι ακριβώς έκανε ή πώς το έκανε, αλλά, ό,τι κι αν ήταν, έσωσε τη ζωή της Λετίθια. Πώς το κατάφερε αυτό; Επίσης, είχε δίκιο για τις ενισχυτικές ουσίες». Μια σύντομη παύση. Καταλάβαιναν η μία την άλλη: και οι δύο πλευρές απολογούνταν. «Κι εσύ είσαι έγκυος. Και δεν μπορώ να καταλάβω το παραμικρό. Θέλω να μάθω. Θέλω να μου τα πεις».

Η Μάρτζι αναρωτήθηκε από πού να αρχίσει. Διάλεξε ένα μακρύ μίσχο γρασιδιού και τον μύρισε, οσμίζόμενη την οικεία πλέον ασάδα του Τζιπ. «Συνέβη χάρη στον ιό. Αλλάζει τα πάντα, είναι...Βασικά, έχω μια θεωρία σχετικά με τις θεραπευτικές ικανότητες της Θένικε. Όταν κουνούσε τα χέρια της πάνω από το σώμα της Λετίθια, κάτι ένιωσα. Για την ακρίβεια, ένιωσα σαν να δημιουργήθηκε κάτι στην ατμόσφαιρα ακριβώς γύρω από το κορμί της. Η εκπαίδευσή μου με έχει βοηθήσει να κατανοώ πολύ καλύτερα τις ανάγκες και τις αλλαγές του σώματός μου· νομίζω πως έχω πιο ισχυρή διαίσθηση από τους περισσότερους ανθρώπους. Έπειτα, όταν ο ιός ενσωματώθηκε στον οργανισμό μου, ήταν λες και η ευαισθησία αυτή αυξήθηκε επί χίλιες φορές. Και παραπάνω. Επομένως, όταν η Θένικε έκανε ό,τι έκανε, μπορούσα να το νιώσω». Ξεφλούδισε το καφετί εξωτερικό στρώμα του μίσχου που κρατούσε. «Αναρωτιέμαι αν, εν καιρώ, μάθω κι εγώ η ίδια να το κάνω».

«Αυτά που λες δεν βγάζουν και πολύ νόημα».

Κάτω από το εξωτερικό κάλυμμα, ο μίσχος ήταν πράσινος και υγρός. Η Μάρτζι τον έβαλε στο στόμα της, μασώντας τον για λίγο. «Τώρα τελευταία έχω αρχίσει να διαβάζω λιγάκι. Από ό,τι φαίνεται, κάθε κύτταρο του ανθρώπινου σώματος—και το ίδιο ισχύει για το σώμα κάθε άλλου πλάσματος, είτε φυτού είτε ζώου—και κάθε μόριο και άτομο που βρίσκεται σε αυτό το κύτταρο, είναι σε συνεχή κατάσταση δόνησης. Όλη αυτή η κύτταρο-προς-κύτταρο αναταραχή

συσσωρεύεται με αποτελέσματα να παράγεται αρκετή ενέργεια ώστε να αλλάξει τις ηλεκτρικές και μαγνητικές ιδιότητες του χώρου που καταλαμβάνουν».

«Για νέο μου το λες;»

«Όχι. Τέλος πάντων, όλες μας κινούμαστε σε μια συγκεκριμένη, μοναδική συχνότητα, αλλά επειδή όλα τα ανθρώπινα όντα εκπέμπουν εντός μίας περιορισμένης ζώνης συχνοτήτων, όλες μας λαμβάνουμε και μεταδίδουμε αυτά τα σήματα.

Αδιάκοπα. Βρισκόμαστε σε συνεχή επικοινωνία μεταξύ μας, αλλά και με τον έξω κόσμο. Τα μοτίβα αυτών των κυμάτων εξερευνούν ό,τι βρίσκεται τριγύρω, με αποτέλεσμα, όσο βρισκόμαστε κοντά σε άλλα άτομα να τα εξετάζουμε ασυνείδητα. Και να μας εξετάζουν κι εκείνα». Έβγαλε ένα κομματάκι χόρτου ανάμεσα από τα δόντια της. «Φαντάζομαι πως αν ένα άτομο ήταν αρκετά ευαίσθητο, το να καταφέρει να ελέγξει συνειδητά αυτού του είδους τις δοκιμές θα ήταν απλώς θέμα εξάσκησης». Άφησε το βλέμμα της να πλανηθεί στο σκοτεινό, απειλητικό ουρανό. Πιθανότατα η Θένικε θα μπορούσε να το εξηγήσει καλύτερα. «Σάρα, ποιος θα έλεγες ότι είναι ο ορισμός της ανάρρωσης;»

«Το να κάνεις κάποιον να βελτιωθεί. Ή, καλύτερα, το να βοηθήσεις—το να ξεγελάσεις, να πείσεις—ένα σώμα ώστε να γίνει καλά».

«Ακριβώς. Η σύγχρονη ιατρική αυτό το καταφέρνει μηχανικά, όπως για παράδειγμα με τα ράμματα, και χημικά—πάρε παράδειγμα τα αντιβιοτικά και τα σχετικά. Μήπως, όμως, αυτά μπορεί να επιτευχθούν και μέσω του ηλεκτρισμού; Ή και του μαγνητισμού;

Ή ακόμα και ηλεκτροχημικά;»

«Ήδη το κάνουμε αυτό», είπε η Σάρα σκεπτική. «Δέσε έναν ηλεκτρικό μετασχηματιστή γύρω από ένα σπασίμο και θα έχει θρέψει περίπου έξι φορές γρηγορότερα».

Η Μάρτζι έγενεψε. «Σύμφωνα με όσα έχω διαβάσει, τραύματα, όπως αυτά της Λετίθια, διαταράσσουν την κανονική, υγιή κατάσταση των ηλεκτρικών μοτίβων. Με παρακολουθείς;»

«Ναι».

«Τώρα, λοιπόν, τι θα γινόταν αν, τι θα γινόταν αν ένα άτομο ασκεί αρκετό έλεγχο επί των μαγνητικών της πεδίων, των εκπομπών της, ώστε να επηρεάσει ένα άλλο; Μήπως τα μοτίβα του υγιούς ατόμου αλληλεπιδρούν με εκείνα του ασθενούς;»

Η Χιάμ έμοιαζε να αμφιβάλλει.

«Σάρα, όταν η Θένικε πέρασε τα χέρια της γύρω από τη Λετίθια, το σώμα μου μπορούσε να το αντιληφθεί! Ήταν λες και τα δικά της μοτίβα συνομιλούσαν με τα δικά μου, με κάθε στρόβιλο και ρεύμα των κυττάρων μου, λέγοντας: Βλέπετε; Βλέπετε πώς θα έπρεπε να είστε; Έτσι, προς τα εκεί θα έπρεπε να πάτε».

«Μα πώς; Δεν μπορώ να καταλάβω πώς το κάνει αυτό!»

«Χάρη στον ιό, αυτή είναι η απάντηση. Ω Σάρα, και τι δεν έχουν δει τα μάτια μου! Όταν ξύπνησα αφότου είχα αρρωστήσει, ένιωθα λες και είχα για πρώτη φορά τις αισθήσεις μου, σαν ένα τυφλό άτομο που βλέπει για πρώτη φορά χρώμα... Όχι, αυτό δεν ταιριάζει ακριβώς. Ήταν κάτι παραπάνω. Λες και μπορούσα να δω, να ακούσω, να μυρίσω καλύτερα, λες και οι κινήσεις μου και ο συντονισμός τους είχε αναπτυχθεί κατά πολύ.

Υπάρχουν τόσα πολλά πράγματα εκεί έξω για να παρατηρήσει κανείς, για να νιώσει. Είναι σχεδόν λες και ο ιός είναι μέρος αυτού του κόσμου, επομένως, όταν ο ιός ενσωματώθηκε στον οργανισμό μου, μπορούσα να δω και να συναισθανθώ τον κόσμο αυτό πολύ πιο καθαρά...»

Η Σάρα Χιάμ, πεισμένη, έμεινε σιωπηλή.

«Οφείλεται στον ιό», επανέλαβε η Μάρτζι με πιο χαμηλή φωνή. «Με κάποιο τρόπο μπερδεύεται με το DNA και αλλάζει τα πάντα. Ενδεχομένως εντείνει τις ημιαγώγιμες ιδιότητες του νευρικού μας συστήματος. Δεν ξέρω. Αυτό είναι κάτι που θα πρέπει να ανακαλύψεις εσύ.

Εσύ γνωρίζεις σχετικά με τους ιούς. Το μόνο που μπορώ να σου πω εγώ είναι πως πιστεύω ότι ο ιός μας επιτρέπει να αποκτήσουμε μεγαλύτερο έλεγχο—πολύ, πολύ μεγαλύτερο έλεγχο— επί του αυτόνομου νευρικού μας συστήματος, καθώς και άλλων πραγμάτων».

Η Σάρα εξακολουθούσε να μη λέει κουβέντα. Η Μάρτζι αποφάσισε να αλλάξει τακτική.

«Σκεφτόμουν και τη Λετίθια Ντογκιάς. Έχεις ακούσει για το πώς συμπεριφέρεται στη διάρκεια καταιγίδων;»

«Ναι», είπε απρόθυμα η Σάρα

«Είχες ποτέ την ευκαιρία να ανακαλύψεις το γιατί;»

«Την έχω υποβάλει σε μερικές εξετάσεις».

«Και;»

«Και δεν μπορώ να βρω κανένα πρόβλημα. Κανένα απολύτως».

«Νομίζω πως ξέρω ποιο είναι το πρόβλημα αυτό: είναι υπερβολικά ευαίσθητη στη συσσωρευμένη ενέργεια που συνοδεύει τις καταιγίδες, αλλά δεν ξέρει τι ακριβώς είναι αυτό που νιώθει, ούτε πώς να το διαχειριστεί.

Δεν έχει λάβει καμία εκπαίδευση όσον αφορά τη βιοανάδραση. Το σύστημά της υπερφορτώνει».

«Θα μπορούσε να οφείλεται σε κάποια ψυχιατρική πάθηση».

«Θα μπορούσε. Αλλά αυτό δεν ισχύει».

Για μια στιγμή ο ουρανός φωτίστηκε από μια έντονη λάμψη κι έπειτα επέστρεψε στο μελανό του χρώμα.

«Τι ήταν αυτό;» ρώτησε η Σάρα.

«Δεν ξέρω. Δεν έχω ξαναδεί κάτι παρόμοιο».

Αφουγκράστηκαν, μα δεν ακουγόταν τίποτα εκτός από το θρόισμα του γρασιδιού και, από πέρα μακριά στην κοιλάδα, ένα γέλιο.

«Φοβάμαι», είπε η Σάρα μέσα στο σκοτάδι. «Όλα είναι τόσο διαφορετικά. Εσύ είσαι τόσο διαφορετική. Σε θυμάμαι τότε, πάνω στο *Εστρέιντ*. Ήσουν τόσο...συνηθισμένη».

«Όντως έχω αλλάξει».

Δεν υπήρχε τρόπος να περιγράψει το πώς ένιωθε, να περιγράψει το πώς ήταν να είσαι σε θέση να θυμάσαι με έναν τρόπο που, πριν από ένα χρόνο, θα θεωρούσε αδύνατο· το πώς ήταν να έχεις μόλις τρία δάχτυλα στο αριστερό σου χέρι, το πώς ήταν να έχεις βρεθεί στα πρόθυρα του θανάτου. Το πώς ήταν να έχεις μια καινούρια ζωή που μεγάλωνε μέσα σου, το πώς ήταν να έχεις μια σύντροφο. Ένα σπιτικό.

«Η αλλαγή από μόνη της είναι ουδέτερη, Σάρα. Δεν είναι ούτε τελείως καλή, ούτε τελείως κακή. Απλώς υπάρχουν διαφορές με το πριν». Έμειναν σιωπηλές για πολλή ώρα, αφουγκραζόμενες το θρόισμα του χορταριού στον άνεμο.

«Εξακολουθώ να φοβάμαι. Σύντομα ο ιός θα επιτεθεί και σε εμένα και στη Νίο και στη Σίγκριντ. Και δεν μπορώ να κάνω τίποτα για να το αποτρέψω αυτό. Τίποτα απολύτως. Είμαι γιατρός και όμως δεν μπορώ να κάνω τίποτα».

«Ούτε και την απλή γρίπη μπορείς να αποτρέψεις, όμως».

«Αυτή, όμως, δεν πρόκειται να με σκοτώσει».

«Οντως».

«Χίαμ!». Η κραυγή ακούστηκε καθαρά μέσα στο σκοτάδι.

Η Χίαμ αναπήδησε κι έπειτα σηκώθηκε όρθια. «Εδώ είμαι! Ποιος είναι;»

Άκουσαν τρεχαλητά σε απρόσμενα κοντινή απόσταση. «Εγώ. Η Ντάννερ».

«Τι συμβαίνει; Τι έγινε;»

«Έχω λαχανιάσει. Μια στιγμή». Η Ντάννερ έγειρε το σώμα της προς τα εμπρός, το ίσιωσε ξανά και ρούφηξε λαίμαργα αέρα στα πνευμόνια της. Η Μάρτζι δεν μπορούσε να διακρίνει το πρόσωπό της, αλλά κάτι δεν πήγαινε καθόλου καλά. Περίμεναν να μιλήσει.

«Μίλησα με τη Σίγκριντ. Πάει το *Εστρέιντ*».

«Όταν λες πάει;»

«Το ανατίναξαν».

«Εκείνη η λάμψη...»

«Ναι».

«Και τα άτομα που ήταν μέσα;»

«Δεν φρόντισαν να τα απομακρύνουν πρώτα».

Η Μάρτζι φαντάστηκε ένα αστρικό στέμμα από πλάσμα να αιωρείται για πάντα παγωμένο, σε τροχιά γύρω από τον πλανήτη. «Και η *Γκατάρα*;»

Η Ντάννερ φάνηκε να παρατηρεί για πρώτη φορά τη Μάρτζι. «Πάει κι αυτή. Βγήκε εκτός τροχιάς ακριβώς πριν την έκρηξη της πλατφόρμας».

«Θεούλη μου», είπε η Σάρα.

«Τουλάχιστον δεν μας σκότωσαν».

«Προς το παρόν».

Η Μάρτζι κάρφωσε το βλέμμα της στη Ντάννερ. Η Εταιρεία είχε φύγει από τον πλανήτη, σωστά; «Τι απέγινε το όχημα;»

«Επίσης εξαφανίστηκε. Πλέον είμαστε αποκομμένες. Τελείως μόνες».

«Όχι για πολύ», είπε η Χίαμ. Οι δύο γυναίκες την κοίταξαν επίμονα. «Ακόμα να το καταλάβετε; Εδώ πέρα υπάρχει ένας ολόκληρος κόσμος και η Εταιρεία δεν πρόκειται να το ξεχάσει αυτό. Μπορεί να έφυγαν προς το παρόν, αλλά δεν έχουν τελειώσει μαζί μας. Η Εταιρεία ποτέ δεν τα παρατά. Θα συνεχίσουν τις προσπάθειες για όσο χρειαστεί μέχρις ότου εφεύρουν ένα εμβόλιο ή μια θεραπεία και τότε θα επιστρέψουν. Αυτό μπορεί να γίνει σε πέντε χρόνια ή μπορεί και να μη συμβεί μέχρις ότου η κόρη σου μεγαλώσει για τα καλά, Μάρτζι. Αλλά το σίγουρο είναι ότι κάποια στιγμή θα επιστρέψουν. Και όταν συμβεί αυτό, η καταστροφή όλων των κοινοτήτων του κόσμου αυτού και ο αφανισμός όλων των ανθρώπων θα βρίσκεται μέσα

στις σύριγγες ή τα σπρέι τους. Δίχως τον ιό, οι άνθρωποι αυτού του κόσμου δεν μπορούν να αποκτήσουν παιδιά. Αν δεν έχουμε παιδιά, θα αφανιστούμε».

Θα αφανιστούμε. Καθώς στέκονταν εκεί, κοιτώντας η μία την άλλη, αναρωτώμενες πώς θα μπορούσαν να προετοιμαστούν για μια τέτοια μέρα, επέστρεψε η Θένικε.

3. Ορολογία

Τόσο στην παρούσα όσο και στις επόμενες ενότητες, εστιάζουμε με μεγαλύτερη προσοχή όχι μόνο στη μεταφραστική διαδικασία, αλλά και στα διλήμματα και τις προκλήσεις που συνδέονται άρρηκτα με αυτή. Όπως και στην πλειονότητα έργων επιστημονικής φαντασίας, έτσι και στην περίπτωση του *Ammonite*, η συγγραφέας μας αξιοποιεί εκτενέστατα ειδική ορολογία παρμένη από τις θετικές επιστήμες, ενώ εφευρίσκει και πρωτότυπα κύρια ονόματα και τοπωνύμια, τα οποία με τη σειρά τους αποτελούν άλλη μια πηγή προβληματισμού. Συγχρόνως, αξίζει να σημειωθεί η δημιουργία πολιτισμικής ορολογίας που εφευρίσκει η Griffith για να προσδώσει υπόσταση και βάθος στις φυλές γυναικών που κατοικούν στον παράξενο κόσμο του πλανήτη Τζίπ. Στις παρακάτω υποενότητες, θα εκθέσουμε τα μεταφραστικά διλήμματα που αντιμετωπίσαμε και θα αιτιολογήσουμε τις εκάστοτε επιλογές μας, χρησιμοποιώντας και ορισμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα.

3.1 Κύρια ονόματα και τοπωνύμια: Μεταγραφή ή Μετάφραση

Η Nicola Griffith στο έργο της *Ammonite*, μας συστήνει μια πληθώρα χαρακτήρων και τοποθεσιών, με ορισμένα από αυτά τα ονόματα και τοπωνύμια να μας είναι οικεία, ενώ άλλα φαντάζουν πρωτάκουστα. Για αρχή, οι βασικοί μας χαρακτήρες με καταγωγή από τον πλανήτη Γη διαθέτουν αρκετά συνηθισμένα ονόματα, όπως *Sara Hiam*, *Marguerite Angelica Taishan* και *Hannah Danner*. Βέβαια, μολονότι τα μικρά ονόματα αυτών των χαρακτήρων δεν παρουσίασαν ιδιαίτερες δυσκολίες στη μεταγραφή τους (ως *Σάρα*, *Μάργκεριτ Αντζέλικα*, *Χάννα*), δεν ισχύει το ίδιο με τα επίθετα *Hiam* και *Taishan*. Ειδικότερα, δεδομένου ότι έχουμε πρόσβαση μονάχα στην έντυπη μορφή τους, είναι αδύνατον να καταλάβουμε ποια από τις πιθανές προφορές τους είναι η επικρατέστερη. Προκειμένου να επιλυθεί αυτό το πρόβλημα, αξιοποιήθηκε η βοήθεια ιστοσελίδων όπως οι <https://www.pronouncenames.com/>, <https://www.howtopronounce.com/names/index.php> και <https://www.nameshouts.com/>, καταλήγοντας στις μεταγραφές τους ως *Χιάμι* και *Ταϊσάν*.

Ωστόσο, στην περίπτωση των ονομάτων που αποδίδονται στους χαρακτήρες του νέου πλανήτη, του Τζίπ, τα πράγματα, αρχικά τουλάχιστον, έμοιαζαν πολύ πιο δύσκολο. Για ονόματα όπως τα *Aoife*, *Uaithne* και αξιώματα όπως το *Levark*, η ίδια η συγγραφέας μάς βοηθά έχοντας ως πρωταγωνίστρια μια ανθρωπολόγο η οποία χάρη στις ιστορικοκοινωνικές και γλωσσολογικές της γνώσεις, μας δείχνει την κατάλληλη προφορά αυτών των λέξεων (*Eefee*, *Waith-nee*, *Lev-ark*, σελ. 70), οι οποίες εν τέλει μεταγράφονται ως *Ίφι*, *Γουέιθνι* και *Λέβαρκ*. Φυσικά, αυτή η διευκόλυνση δεν μας χαρίζεται σε όλες τις περιπτώσεις, ωστόσο μας προσφέρει μερικές κατευθυντήριες γραμμές, με αποτέλεσμα ονόματα όπως *Gerrel*, *Thenike* και *Leifin* να μεταγραφούν στην πλέον απλοποιημένη και ορθογραφικά πιστή μορφή τους ως *Γκέρρελ*, *Θένικε* και *Λέιφιν*.

Αναφορικά με τα τοπωνύμια, πραγματικά μέρη που βρίσκονται όντως στον πλανήτη Γη όπως η πόλη *Macau*, το ουαλικό πανεπιστήμιο της πόλης *Aberystwyth*, καθώς και η περιοχή *Hamami* της Μαυριτανίας δεν αποτέλεσαν ιδιαίτερη πρόκληση δεδομένου ότι πληθώρα ηχητικών αρχείων και φωνητικών αποτυπώσεων τους στο Διεθνές Φωνητικό Αλφάβητο (IPA) υπάρχουν διαθέσιμα στο διαδίκτυο (*Μακάου, Άμπεριστγουιθ, Χαμάμι*). Φυσικά, όταν μεταβαίνουμε σε φανταστικούς εξωπλανητικούς κόσμους, αυτή η ευκολία αλλάζει, διότι περνούμε στη σφαίρα της λογοτεχνικής και συγγραφικής ονοματογένεσης. Ταξιδεύουμε στους πλανήτες *Jeep* και *Grenchstom*, στην περιοχή των *Singing Pastures* και του *Ollfoss*, του *Pebble Fleet*, των *Silverfish Deeps*, της *Holme Valley* και των *Trern Swamplands*. Σε ορισμένες περιπτώσεις έχουμε πλήρη μεταγραφή (*Τζιπ, Γκρέντσστομ, Όλφορς*), σε άλλες αξιοποιούμε αποκλειστικά τη μετάφραση (*Κελαηδιστά Βοσκοτόπια, Στόλος των Βότσαλων, Βάθη των Ασημόψαρων*), ενώ σε μερικές προχωρούμε σε ένα συνδυασμό των δύο προσεγγίσεων (*Κοιλάδα του Χολμ, Βάλτοι του Τρερν*).

3.2 Ειδική ορολογία-Θετικές Επιστήμες (Βιολογία, Φυσική, Χημεία)

Η ιστορία που αφηγείται το μυθιστόρημα *Ammonite* βρίθει επιστημονικής ορολογίας με έμφαση στο τρίπτυχο των θετικών επιστημών. Τέτοια αποσπάσματα παρουσίασαν ιδιαίτερη δυσκολία, καθώς έπρεπε πρώτα να διαπιστωθεί η επιστημονική ακρίβεια και εγκυρότητα των γεγραμμένων και κατόπιν να αναζητηθεί η αντίστοιχη επιστημονική ορολογία στην ελληνική γλώσσα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διαδικασία απολύμανσης (decontamination) στην οποία υποβάλλονται όσα άτομα επιστρέφουν από τον πλανήτη Τζιπ σε εκείνον της Γης, η οποία περιγράφεται παρακάτω τόσο σε πρωτότυπο όσο και σε μετάφραση:

Οι διαδικασίες αυτές περιλαμβάνουν: απομόνωση, πλήρη αφαίμαξη του υποκειμένου, καθώς και αφαίρεση του μυελού των οστών, της λέμφου, της εντερικής χλωρίδας και πανίδας και αντικατάστασή τους με φυσιολογικούς, υγιείς ιστούς, επανεμβολιασμό του υποκειμένου με το σύνολο των βακτηριακών και ιικών φορέων που συναντώνται συχνά στο γήινο ανθρώπινο πληθυσμό· πριν από την επιστροφή στον πλανήτη σου, προβλέπεται περαιτέρω απομόνωση σε τοποθεσία που πρόκειται να αποφασισθεί προκειμένου να προσδιοριστεί η αποτελεσματικότητα του προαναφερθέντος επανεμβολιασμού. (σελ. 5)¹

¹ These procedures consist of: isolation; the removal of all subject's blood, marrow, lymph and intestinal flora and fauna and its replacement with normal healthy tissues; reimmunization of subject with all bacterial and viral agents commonly found in Earth-normal human population; prior to return to home planet, further isolation at a location to be decided upon to determine the efficacy of said reimmunization. (σελ.7)

Πέρα από την αναζήτηση της κατάλληλης ορολογίας, η μετάφραση του συγκεκριμένου αποσπάσματος απαιτούσε και διατήρηση του επιστημονικού ύφους, μιας και πρόκειται για λόγια ειπωμένα από το στόμα μια γιατρού. Επομένως, δόθηκε προτεραιότητα στην ουσιαστικοποίηση και, συνεπώς, τη μέγιστη δυνατή αποφυγή ρημάτων.

Σίγουρα το γεγονός ότι εντοπίστηκαν και πολύ μεγαλύτερες δυσκολίες στη μετάφραση επιστημονικής ορολογίας δεν αποτελεί έκπληξη. Το ακόλουθο παράδειγμα, το οποίο αντλείται από το πεδίο της βιολογίας, αποτέλεσε σοβαρότατη πρόκληση, αρχικά στην κατανόηση και, μετ'έπειτα, στη μετάφρασή του:

«Ως τότε είχαμε καταλάβει ότι πρόκειται για κάποιο είδος ιού που ενσωματώνεται στα γονιδιακά κύτταρα του ανθρώπου, κάπως σαν ένα είδος ρετροϊού. Άνθρωποι, ιδίως άνδρες, από ολόκληρο τον πλανήτη πέθαιναν. [...] Κάναμε ό,τι μπορούσαμε να σκεφτούμε για να αντιμετωπίσουμε τον ιό, αλλά κανένα από τα συνήθη νουκλεοσιδικά ανάλογα δεν απέτρεψε έστω και λίγο τον πολλαπλασιασμό του. Δοκιμάσαμε τις ιντερφερόνες και τα συνθετικά ανάλογα της 2',5' -ολιγοαδενυλικής συνθετάσης· τίποτα δεν έπιασε. Όταν ανακαλύψαμε πως το ποσοστό θνησιμότητας των γυναικών κυμαινόταν περίπου στο είκοσι-τρία τοις εκατό—». (σελ. 39)²

² “By then we knew it was some kind of virus that integrates with human cell DNA, a bit like a retrovirus. People, mainly men, were dead all over the planet. [...] We tried everything against that virus we could think of, but none of the usual nucleoside analogues made a dent in its multiplication. We tried the interferons and synthetic analogues of 2',5'-oligoadenylate; nothing worked. When we figured out that the female mortality rate was around twenty-three percent —”. (σελ. 42)

Η αυξημένη δυσκολία του εν λόγω αποσπάσματος παρακάμφθηκε χάρη στη βοήθεια πτυχιούχων αποφοίτων βιολογίας, στους οποίους απευθυνθήκαμε για ενδελεχή επεξήγηση της διαδικασίας που περιγράφεται και, φυσικά, παραπομπή σε κατάλληλη, ελληνική, βιβλιογραφία, ώστε να σταχυολογηθούν οι απαραίτητοι όροι.

Ένα επιπλέον εμπόδιο που συναντήσαμε στον φανταστικό κόσμο του πλανήτη Τζιπ ήταν η ύπαρξη άγνωστων σε εμάς ειδών χλωρίδας (*skelter trees, olla, bemebells, soca, goura*), και, ιδίως, πανίδας (*goth, taar, wirrels, hyrat*). Αρχικά, προσπαθήσαμε να εντοπίσουμε τυχόν δεσμούς με πραγματικά είδη ζωικών και φυτικών οργανισμών, με την πρόθεση να μεταφράσουμε με μια μικρή παράφραση του γνωστού σε όλους μας ονόματος. Πιο συγκεκριμένα, τόσο από την περιγραφή του ζώου *wirrel*, το οποίο είναι μικρόσωμο, ευκίνητο και ζει στα δάση, όσο και από το όνομά του, αυτομάτως οδηγούμαστε στον σκίουρο (*squirrel*), τον οποίο θα μπορούσαμε ενδεχομένως να μεταφράσουμε ως γίουρο, συνδυάζοντας τόσο την οικεία κατάληξη, όσο και τον ασυνήθιστο για τα αυτιά μας αρχικό ήχο (*w-irrel, γ-ίουρος*). Δυστυχώς, παρά τον ευφάνταστο και δημιουργικό χαρακτήρα της συγκεκριμένης προσέγγισης, ήταν αδύνατον να χρησιμοποιηθεί με συνέπεια για κάθε είδος, ή έστω για την πλειονότητα αυτών, επομένως προτιμήθηκε η μεταγραφή (*όλλα, σόκα, γκούρα, γοθ, τάαρ, γουίρρελ, χιράτ*), ενώ σε ελάχιστες περιπτώσεις μάς δόθηκε η ευκαιρία να μεταφράσουμε (ως *δέντρα-σκελετοί*, τις πρώτες φορές που συναντούμε τον όρο, και έπειτα ως *σκελετόδεντρα*, ώστε να δηλώσουμε την εξοικείωση της πρωταγωνίστριας με τον κόσμο γύρω της).

3.3 Πολιτισμική Ορολογία

Στο πλαίσιο της δημιουργίας ενός νέου και ανεξερεύνητου κόσμου, η Nicola Griffith εφευρίσκει πλήθος πολιτισμικών πρακτικών και συνηθειών που συμβάλλουν στη φυλετική ενότητα, την προστασία και τη διαίονιση των φυλών. Αρκετές από αυτές τις διαδικασίες ήταν δυσνόητες για τους μη μυημένους, ακολουθώντας, όμως, την ηρωίδα μας καταφέρνουμε να αποκωδικοποιήσουμε τόσο τα επιμέρους βήματα όσο και τη σημασία αυτών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι διαδικασίες με τους πρωτότυπους όρους *deepsearch*, *trata* και *pattern singing*, καθώς και το επάγγελμα της *viajera*.

Ο όρος *deepsearch* αναφέρεται σε μια διαδικασία κατά την οποία το άτομο εισέρχεται σε κατάσταση έκστασης, αποκτώντας έτσι όχι μόνο πρόσβαση στις αναμνήσεις των προγόνων του, αλλά και απόλυτο έλεγχο στη λειτουργία του ίδιου του σώματος. Η διαδικασία αυτή μεταφράστηκε ως *ενδοσκόπηση*, με τον όρο να διαθέτει τόσο κυριολεκτική σημασία, δεδομένου ότι υπονοεί την εξερεύνηση και κατανόηση του ανθρώπινου οργανισμού, όσο και μεταφορική, μιας και αναφέρεται στην ουσιαστικότερη γνωριμία με τον εαυτό μέσω της ιστορικής και διαγενεακής γνώσης.

Στη συνέχεια, συναντούμε τον όρο *trata*, τον οποίο το πρωτότυπο φροντίζει να μας αποσαφηνίσει, διευκολύνοντας, ως ένα βαθμό, την απόδοσή του. Ειδικότερα, η *trata* αφορούσε ένα δίκτυο ατόμων, οικογενειών, ή και ολόκληρων κοινοτήτων, οι οποίες συνδέονταν επ'αόριστο με εμπορικές και οικονομικοκοινωνικές σχέσεις. Η *trata* είναι κάτι που μπορεί να συναφθεί μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών, επομένως αποδόθηκε ως *εμπορική συμφωνία*, αν και είναι φανερό η απλοποίηση, και η συνεπακόλουθη απώλεια, του νοήματος.

Προχωρώντας, η τελετουργία του *pattern singing*, περιλαμβάνει χορωδιακό τραγούδι στο πλαίσιο σημαντικών περιστάσεων, όπως η ενδοσκόπηση, το πένθος, ή η σύναψη μιας συμφωνίας.

Το μυστικιστικό στοιχείο αυτής της έννοιας είναι δύσκολο να κωδικοποιηθεί γλωσσικά σε μια σύντομη, αν όχι μονολεκτική, και εύχρηστη απόδοση, επομένως προτιμήθηκε η *χορωδία*, με έμφαση στην αναλυτική περιγραφή της διαδικασίας ώστε το αναγνωστικό κοινό να αντιληφθεί τις διαφορές μεταξύ της συμβατικής και της διευρυμένης σημασίας της έννοιας στον νέο αυτό πολιτισμικό πλαίσιο του Τζιπ. Φυσικά, αντιλαμβανόμαστε πως ο πρωτότυπος όρος αναφέρεται σε μια δραστηριότητα δεδομένης της ύπαρξης του γερουνδίου singing, ενώ η ελληνική απόδοση δηλώνει μια ομάδα προσώπων που ενεργούν, επομένως έχουν γίνει και οι κατάλληλες γραμματικοσυντακτικές αλλαγές ώστε να ευσταθούν οι περίοδοι λόγου (π.χ. “[...] we lead pattern singings and deepsearch, we heal broken bones and old resentments, but mostly we remember.” - «[...] συντονίζουμε τις τελετουργικές χορωδίες και τις ενδοσκοπήσεις, θεραπεύουμε σπασμένα κόκκαλα και παλιές έχθρες, αλλά, κατά βάση, θυμόμαστε».).

Τέλος, συναντούμε τον πολιτισμικό όρο-κλειδί *viajera*, ο οποίος στα ισπανικά αναφέρεται στο άτομο που ταξιδεύει και αγαπά τα ταξίδια. Ωστόσο, στον κόσμο του Τζιπ, μια *viajera* είναι κάτι πολύ παραπάνω από μια απλή ταξιδιώτισσα. Ειδικότερα, οι γυναίκες που επιλέγουν αυτό το επάγγελμα διδάσκουν, μεταφέρουν ειδήσεις, παρίστανται ως μάρτυρες στη σύναψη συμφωνιών, επιλύουν διαφορές και διαμάχες μεταξύ ατόμων, οικογενειών και κοινοτήτων και, κυρίως, θυμούνται. Θυμούνται την ιστορία των προγόνων και της φυλής τους, τις παραδόσεις και τη λαογραφία τους. Ο ιδιαίτερος ρόλος τους περιλαμβάνει τόσο πολλές πτυχές που οποιαδήποτε απόδοση θα ισοδυναμούσε με σοβαρότατη απώλεια νοήματος, επομένως στην περίπτωση αυτή επιλέχθηκε η μεταγραφή του όρου ως *βιαχέρα*.

4. Έμφυλη γλώσσα

Το γλωσσικό ζεύγος πρωτοτύπου και μεταφράσματος, σε συνδυασμό με τις φεμινιστικές ανησυχίες του έργου, αποτελεί μία επιπλέον πρόκληση, δεδομένου πως η αγγλική είναι μια γλώσσα συχνά διφορούμενη ως προς το γένος των ουσιαστικών, των επιθέτων και των αντωνυμιών της, σε αντίθεση με την ελληνική, η οποία φροντίζει σε κάθε ευκαιρία να δηλώνει ένα από τα τρία γραμματικά της γένη (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), μέσω των άρθρων και των καταλήξεων που προκύπτουν από την κλίση των κλιτών μερών του λόγου (άρθρα, επίθετα, ουσιαστικά, μετοχές, αντωνυμίες).

Σε ορισμένες περιπτώσεις, προκειμένου να διατηρηθεί η αμφισημία των αγγλικών ως προς το φύλο, είναι πιθανό να επιλεγεί ως μεταφραστική στρατηγική η χρήση ουδέτερης ως προς το φύλο γλώσσας. Όπως αναφέρει η Ana María del Río-González στο άρθρο της με τίτλο “To Latinx or Not to Latinx: A Question of Gender Inclusivity Versus Gender Neutrality” (2021), εξετάζει με οξυδέρκεια και ιδιαίτερος κριτική ματιά την έννοια της ουδέτερης ως προς το φύλο γλώσσας, αναρωτώμενη μήπως προσπαθούμε μανιωδώς να ακολουθήσουμε την τάση αυτή ακόμα και σε μορφολογικά πλούσιες γλώσσες, με κίνητρο όχι την ευαισθητοποίησή μας αναφορικά με ζητήματα φύλου, αλλά υποκύπτοντας στη μιμητική μας τάση και στην εξουσία που ασκεί πάνω μας ένα ιμπεριαλιστικό γλωσσικό σύστημα όπως αυτό των αγγλικών.

Επιπλέον, στο ίδιο άρθρο, γίνεται μια διάκριση μεταξύ των συχνά συγχεόμενων όρων *ουδέτερη ως προς το φύλο γλώσσα* (gender-neutral language) και *συμπεριληπτική ως προς το φύλο γλώσσα* (gender-inclusive language), οι οποίες, παρά τις όποιες παρανοήσεις, δεν αποτελούν όρους συνώνυμους. Ειδικότερα, αφενός η πρώτη απαλείφει τις όποιες κατηγορίες γένους υπάρχουν, παράγοντας γλώσσα “τυφλή” ως προς το γένος των υποκειμένων στα οποία αναφέρεται. Αφετέρου, η δεύτερη επιδιώκει να ξεφύγει από το περιοριστικό δίπολο αρσενικού-

θηλυκού γένους, αναγνωρίζοντας την ύπαρξη και έμφυλων ταυτοτήτων που υπερβαίνουν αυτά τα όρια.

Ωστόσο, αξίζει να τονίσουμε πως κατά τη μεταφραστική διαδικασία, οι γλωσσικές μας επιλογές δεν έγιναν με γνώμονα την ουδετερότητα ή τη συμπερίληψη. Αντιθέτως, λαμβάνοντας υπόψιν πως το μεγαλύτερο μέρος της δράσης εκτυλίσσεται σε μια φεμινιστική ουτοπία, στόχος ήταν η ανατροπή της πατριαρχικής χρήσης της ελληνικής γλώσσας προκειμένου να δοθεί *ορατότητα* (visibility) στις -και- γλωσσικά αόρατες και καταπιεσμένες γυναίκες.

4.1 Γενικευτική γλώσσα

Αυτή η φεμινιστική μας ατζέντα καθίσταται ολοφάνερη στη χρήση γενικευτικής γλώσσας. Πιο συγκεκριμένα, μολονότι στα ελληνικά συνηθίζουμε να χρησιμοποιούμε το γενικευτικό αρσενικό για να απευθυνθούμε ή να αναφερθούμε σε μια ομάδα ατόμων η οποία, όμως, δεν απαρτίζεται μονάχα από άνδρες, αυτό δεν μπορεί να αξιοποιηθεί πάντοτε στο έργο της Griffith, διότι οι γυναίκες που κατοικούν στον πλανήτη Τζιπ δεν μπορούν καν να συλλάβουν την εννοιολογική κατηγορία “άνδρας”, επομένως, το να χρησιμοποιούν γενικευτικό αρσενικό στην ελληνική μετάφραση θα ήταν τουλάχιστον κωμικό. Συγχρόνως, οι γυναίκες, μεταξύ των οποίων και η πρωταγωνίστρια, που κατάγονται και έχουν ζήσει στον πλανήτη Γη, κατανοούν πλήρως σε τι αναφέρεται το ουσιαστικό αυτό, ενώ έχουν ανατραφεί και με διαφορετικές γλωσσικές και κοινωνικές συμβάσεις αναφορικά με τα δύο φύλα. Κατά συνέπεια, κριτήριο για τη λήψη των μεταφραστικών μας αποφάσεων αποτέλεσε τόσο το εκάστοτε πρόσωπο που ομιλεί ή σκέφτεται, όσο και ο τρόπος διεξαγωγής της δράσης.

Ειδικότερα, όταν εστιάζουμε σε γυναίκες που έχουν γεννηθεί και μεγαλώσει στον Τζιπ, μεταφράζουμε το λόγο τους χρησιμοποιώντας γενικευτικό θηλυκό, ενώ όταν πρόκειται για γυναίκες που έχουν γεννηθεί, ζήσει ή εργαστεί στη Γη, χρησιμοποιούμε γενικευτικό αρσενικό στα πρώτα κεφάλαια, καθώς τότε εξακολουθεί να υπάρχει πιθανότητα επιστροφής στη Γη. Ωστόσο, η εξέλιξη της πλοκής δείχνει πως όλες αυτές οι γυναίκες δεν θα μπορέσουν να επιστρέψουν ποτέ στην πατρίδα τους, αναγκασμένες να δημιουργήσουν μια νέα πατρίδα στον ανεξερεύνητο, κατά μεγάλο βαθμό, πλανήτη, παίρνοντας τη δική τους θέση σε έναν εμπορικό και κοινωνικοπολιτικό ιστό αποκλειστικά γυναικείων κοινοτήτων. Επομένως, η αλλαγή της πραγματικότητάς τους αρχίζει σταδιακά να αντικατοπτρίζεται και στη γλώσσα τους, η οποία τείνει να λησμονεί τους άνδρες, δεδομένου ότι δεν αποτελούν πλέον μέρος της ζωής τους.

4.2 Επαγγέλματα/αξιώματα και έμφυλες προσδοκίες

Ιδιαίτερο μεταφραστικό ενδιαφέρον παρουσίασε και το κεφάλαιο των επαγγελμάτων και των αξιωμάτων. Η επιστημονική φαντασία μάς έχει εξοικειώσει με την ιμπεριαλιστική τάση των κατοίκων της Γης να δημιουργούν αποικίες σε νέους πλανήτες, μια επιχείρηση που έχει συνήθως στρατιωτικό χαρακτήρα και, στερεοτυπικά, διεξάγεται και περατώνεται από άνδρες, οι οποίοι βρίσκονται σε κάθε σκαλί της ιεραρχίας. Ωστόσο, η Griffith ανατρέπει αυτό το στερεότυπο, τοποθετώντας γυναίκες στις χαμηλότερες ως και τις υψηλότερες βαθμίδες, μια διαφορά που παραμένει κρυμμένη στην αμφίσημη ως προς το φύλο αγγλική γλώσσα. Ωστόσο, το ελληνικό μετάφρασμα φροντίζει να δηλώνει πέρα πάσης αμφιβολίας το γένος των υποκειμένων, αξιοποιώντας τα άρθρα. Κατά συνέπεια, προκύπτουν μερικοί συνδυασμοί που μας είναι αρκετά οικείοι [π.χ. η (υπο)λοχαγός, η αξιωματικός, η κατάσκοπος], αλλά και άλλοι που ενδεχομένως ξενίζουν [π.χ. οι νεοσύλλεκτες, η στρατιώτης, η μηχανικός, η τεχνικός, η βοσκός, η ναύτης, η καπετάνιος, η Καθρέπτης].

Αναμφίβολα, μια πρώτη επίκριση των μεταφραστικών μας επιλογών θα αφορούσε την ασυμφωνία άρθρου και κατάληξης, ακόμα και σε περιπτώσεις που η μορφολογία των ελληνικών επιτρέπει την κωδικοποίηση θηλυκού γένους (π.χ. η καπετάνισσα, η στρατιωτίνα, η γιατρίνα). Ο λόγος που προτιμήσαμε να επιμείνουμε σε αυτόν τον ίσως παράταιρο συνδυασμό αφορά το πολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο γεννιέται η μετάφραση, εντός του οποίου λέξεις όπως *στρατιωτίνα* και *γιατρίνα* έχουν δυστυχώς αρνητικές συνυποδηλώσεις κατωτερότητας ή μειωμένης σοβαρότητας και ικανότητας, ενώ η *καπετάνισσα* παραπέμπει ιστορικά στην περίοδο της επανάστασης του 1821. Συγχρόνως, είναι προφανές ότι το πάντρεμα του θηλυκού άρθρου με ουσιαστικά αρσενικών καταλήξεων μπορεί μεν να ηχεί παράξενα ορισμένες φορές, ωστόσο, δεν είναι κάτι πρωτοφανές για τα δεδομένα της ελληνικής γλώσσας. Άλλωστε, δεν πρέπει να

λησμονούμε το γεγονός πως μεταφράζουμε ένα λογοτεχνικό έργο το οποίο, μολονότι απευθύνεται σε ένα ευαισθητοποιημένο ως προς τα έμφυλα ζητήματα αναγνωστικό κοινό, συγχρόνως αποσκοπεί να διαβαστεί και από άτομα που ίσως να μην είναι εξοικειωμένα με τέτοια θέματα. Κατά συνέπεια, οφείλουμε να παράγουμε μεταφρασμένο λόγο με ομαλή ροή, στην οποία προσπαθούμε να ενσωματώσουμε όσο το δυνατόν πιο άρτια τα σημεία φεμινιστικού γλωσσολογικού ενδιαφέροντος. Παρόλο που ένας πιο δημιουργικός και τολμηρός μορφολογικός πειραματισμός θα είχε σίγουρα ενδιαφέρον, κάτι τέτοιο θα παρέκκλινε από το στόχο ενός λογοτεχνικού έργου, πλησιάζοντας περαιτέρω τη σφαίρα των ακαδημαϊκών ανησυχιών, κάτι που σίγουρα δεν επιθυμούσαμε να συμβεί.

5. Επίλογος

Το μυθιστόρημα της Nicola Griffith εντάσσεται σε μια αφανή και περιθωριοποιημένη, μα καθόλα υπαρκτή, ζωντανή και δημιουργική, λογοτεχνική παράδοση, αυτή της φεμινιστικής επιστημονικής φαντασίας, η οποία έχει στόχο να αποσταθεροποιήσει τα κυρίαρχα πατριαρχικά αφηγήματα, δημιουργώντας μια νέα πραγματικότητα, όπου το άλλοτε “αλλόκοτο” πλέον επικρατεί. Συγχρόνως, το εν λόγω έργο αποκτά και ακαδημαϊκές προεκτάσεις, φέρνοντας στο προσκήνιο τον φεμινισμό ως πολιτική ιδεολογία, αλλά και συγγραφική και μεταφραστική πρακτική, σε συνδυασμό με τις πολυφωνικές και διαρκώς επαναπροσδιοριζόμενες κουήρ θεωρίες. Επιπλέον, μας προτρέπει να συλλογιστούμε την υποκειμενικότητα ουτοπιών και δυστοπιών, ιδίως συναρτήσει ηγεμονικών και εξουσιαστικών σχέσεων μεταξύ κοινωνικοπολιτικών ομάδων, αναδεικνύοντας παράλληλα τη σαρωτική δημιουργική δύναμη της υβριδικής λογοτεχνίας, μέσω απρόσμενων, και ενδεχομένως ανορθόδοξων συνδυασμών κειμενικών ειδών και υποειδών.

Φυσικά, πέρα από το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το μυθιστόρημα *Ammonite*, γίνεται εκτενής αναφορά στη διαχείριση μεταφραστικών προκλήσεων και διλημμάτων, με γνώμονα τη δημιουργία ενός μεταφράσματος του οποίου οι φεμινιστικές ανησυχίες είναι εξίσου εμφανείς, αν όχι παραπάνω, με του πρωτοτύπου. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως καταβλήθηκε προσπάθεια προκειμένου να διατηρηθεί η ισορροπία μεταξύ γλωσσολογικών και μεταφραστικών πειραματισμών και ομαλής ροής λόγου, με στόχο τη γέννηση μιας λογοτεχνικής μετάφρασης που δεν επιδιώκει να διαβαστεί μονάχα από ένα ευαισθητοποιημένο ως προς τα έμφυλα ζητήματα κοινό, αλλά να παρακινήσει και το ευρύτερο κοινό να προβληματιστεί σχετικά, προσφέροντας παράλληλα μια ενδιαφέρουσα και πρωτότυπη αναγνωστική εμπειρία.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Παρίσης, Ι., & Παρίσης, Ν. (2003). Λεξικό λογοτεχνικών όρων (4η έκδοση). Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Πόπης, Α. (2021). Οι πολιτισμικές διαστάσεις της κουηρ υποκουλτούρας στις τέχνες: Θεσμικές και DIY απεικονίσεις στην πόλη του Βερολίνου. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. Πάτρα: Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Διαθέσιμη στο: <https://apothesis.eap.gr/archive/item/157165>

Στρατέας, Α. (2020). Από τον Lovecraft στον Martin: Εξελίζεις στη λογοτεχνία του φανταστικού από τις αρχές του 20ου αι. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. Πάτρα: Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Διαθέσιμη στο: <https://apothesis.eap.gr/archive/item/73252>

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Abrams, M. H., & Harpham, G. (2014). *A glossary of literary terms*. Cengage learning.

Armstrong, N. (2006). What feminism did to novel studies. *The Cambridge companion to feminist literary theory*, 99-118.

Atallah, N. (2016). Modernism, Feminism and Science Fiction: Words as Silence, Language as Rhymes by Marwa Arsanios. *Asiatische Studien-Études Asiatiques*, 70(4), 1219-1247.

Clare, M. (1984). Doris Lessing and women's appropriation of science fiction.

Dilley, P. (1999). Queer theory: Under construction. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 12(5), 457-472.

Eagleton, M. (Ed.). (2014). *Feminist literary criticism*. Oxfordshire: Routledge.

Espelid, A. M. (2012). *Utopian Separatism: Feminism and Science Fiction*. Master's thesis. Oslo: University of Oslo.

Farahzad, F. (2011). *Translating women*. L. Von Flotow (Ed.). Ottawa: University of Ottawa Press.

Fuller, M. (1855). *Woman in the Nineteenth Century: And Kindred Papers Relating to the Sphere, Condition and Duties, of Women* (No.2112). JP Jewett.

Gilbert, S. B. (2013). Bloke Utopia”: bill potts, queer identity, and cyborg narratives in doctor Who. *Fourth Wave Feminism in Science Fiction and Fantasy: essays on television representations*, 2019(2).

Hall, D. E. (2017). *Queer theories*. London: Bloomsbury Publishing.

Haraway, D. J. (2013). SF: Science fiction, speculative fabulation, string figures, so far.

Harvey, K. (1998). Translating camp talk: Gay identities and cultural transfer. *The Translator*, 4(2), 295-320.

Heaney, E. (2017). *The new woman: Literary modernism, queer theory, and the trans feminine allegory*.

Hollinger, V. (1999). (Re) reading queerly: Science fiction, feminism, and the defamiliarization of gender. *Science fiction studies*, 23-40.

Juvan, M. (2017). *Hibridni žanri: študije o križancih izkustva, mišljenja in literature*. Literarno-umetniško društvo Literatura.

Kac-Vergne, M. (2016). Sidelining women in contemporary science-fiction film. *Miranda. Revue pluridisciplinaire du monde anglophone/Multidisciplinary peer-reviewed journal on the English-speaking world*, (12).

Kılıçkiran, D. (2013). Woman, home, and the question of identity: A critical review of feminist literature.

Kirsch, M. H. (2000). *Queer theory and social change*. London: Psychology Press.

María del Río-González, A. (2021). To Latinx or not to Latinx: a question of gender inclusivity versus gender neutrality. *American Journal of Public Health*, 111(6), 1018-1021.

Mathur, S. (2004). caught between the Goddess and the cyborg: Third-World Women and the politics of Science in Three Works of Indian Science Fiction. *The Journal of Commonwealth Literature*, 39(3), 119-138.

McClenaghan, K. (2017). *A Genealogy of Feminist Tech-Noir* (Doctoral dissertation, New York: New York University).

Merrick, H. (2003). *Gender in science fiction* (pp. 241-252). na.

Merrick, H. (2009). *The Secret Feminist Cabal*. Seattle: Aqueduct Press.

Raj, P. P. E. (2014). Postcolonial literature, hybridity and culture. *ধর্ম নবরপ ঞ ক্ষতার আপ াল: স্বর্ননসিংহ ও ঞ মঙ্গ গীনতো*, 171.

Sargent, P. (1996). Women and Science Fiction. In *Gender I-deology* (pp. 225-237). Brill.

Siapno, J. (1995). Alternative Filipina heroines: Contested tropes in leftist feminisms. *Bewitching women, pious men: Gender and body politics in Southeast Asia*, 216-43.

Simon, S. (1996). *Gender in translation: Cultural identity and the politics of transmission*. London: Psychology Press.

Snodgrass, M. E. (2014). *Encyclopedia of feminist literature*. New York City: Infobase Publishing.

- Von Flotow, L. (1991). Feminist translation: contexts, practices and theories. *TTR: traduction, terminologie, rédaction*, 4(2), 69-84.
- Von Flotow, L. (2010). Gender in translation. *Handbook of Translation Studies*, 1, 129-133.
- Watson, K. (2005). Queer theory. *Group analysis*, 38(1), 67-81.
- Wolmark, J. (1988). Alternative futures? Science fiction and feminism. *Cultural Studies*, 2(1), 48-56.
- Yaszek, L. (2008). *Galactic suburbia: recovering women's science fiction*. Columbus, Ohio: The Ohio State University Press.